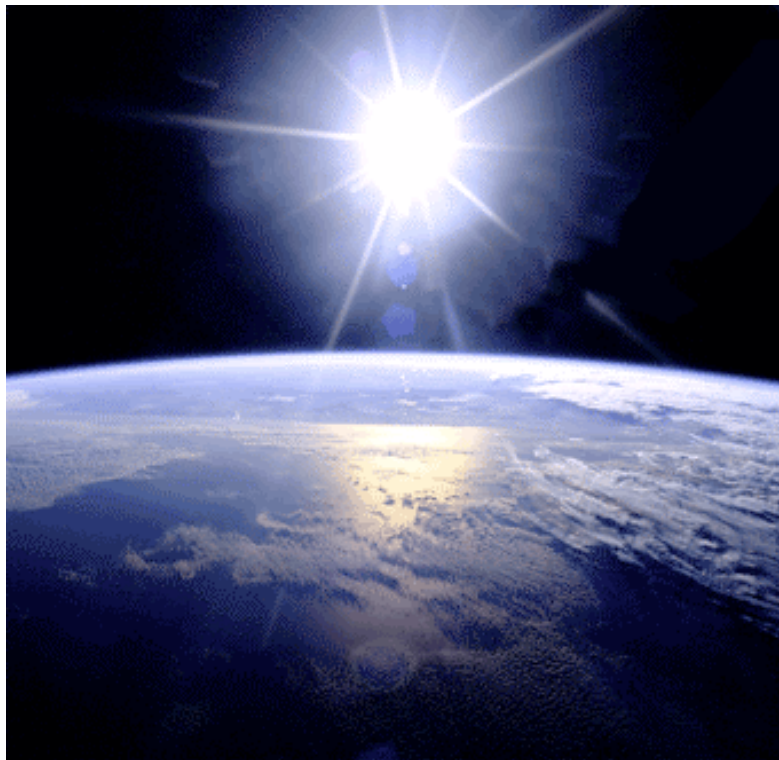

JOHDATUS RESURSSIPOHJAISEEN YHTEISKUNTAEVOLUUTIOON

OSA I

ZEITGEIST – AJAN HENKI

Jani Laasonen
28.05.2012
ver. 5.2

Jani Laasonen
(Vapaaseen levitykseen)
<http://resurssipohjainentalous.blogspot.com/>

Rohkene kyseenalaistaa kulttuurisi

Osa I: Omavaraistaloudesta rahatalouteen

1. Talousjärjestelmän lähtökohta
2. Rahajärjestelmän synty
3. Kulta vaihdon välineenä
4. Kaupunkivaltioiden synty
5. Kauppiaat ja kultasepät
6. Ensimmäiset velkapaperit
7. Ensimmäiset pankit syntyvät Euroopassa

Osa II: Rahan ongelmallinen luonne

8. Rahalainasta perittävän koron ongelma
9. Rahan illuusio
10. Valtiot pankkien rikoskumppaneina
11. Pankkijärjestelmä institutionalisoituu
12. Kultakannasta luopuminen ja rahan uusi luonne
13. Kurkistus verhon taakse
14. Pankkitilipakko
15. Isäntä ja renki
16. Katsaus pankkien tarjoamaan osakevipuun
17. Vipu valuuttakauppaan
18. Maailman suurin pyramidihuijaus

Osa III: Raha planeetan resurssienhallintajärjestelmänä

19. Syöpäkasvaimen älykkyys
20. Rahan ja politiikan liitto
21. Tieto on valtaa
22. Yhteiskunnallisen hyvinvoinnin mittarit
23. Rahan tulee kiertää
24. Kilpailuyhteiskunnan paradoksi
25. Kertakäyttökulutuskulttuurimme
26. Teknologinen työttömyys ja täystyöllisyyden utopia

- 27. Niukkuuteen perustuva yhteiskunta
- 28. Keinotekoisesti aiheutettu ja ylläpidetty niukkuus
- 29. Piraattiliike – rikos niukkuutta vastaan?

Osa IV: Negatiivisen energian yhteiskunta

- 30. Negatiivinen energia yhteiskuntien käyttövoimana
- 31. Vastakkainasettelun ja epäluulon maailma
- 32. Älä luota kehenkään – bisnes ei tunne ystäviä
- 33. Ongelmalähtöisen yhteiskunnan ongelma
- 34. Kuinka vapaa sinä uskot olevasi?
- 35. Korskeasta orista nöyräksi velkaruunaksi
- 36. Työmarkkinat vs. orjamarkkinat
- 37. Työmarkkinoiden prostituoidut
- 38. Hylkäämällä kulttuurisi huolehdi itsestäsi
- 39. Rotuerottelu vs. taloudellinen erottelu
- 40. Väärinymmärretty anarkia
- 41. Yhteiskunta ilman niukkuutta
- 42. Institutionalisoituneet hyväntekeväisyysjärjestöt
- 43. Raha korruptoi myös tieteen
- 44. Peak oil – öljyntuotannon huippu
- 45. Haluan miellyttää
- 46. Hallitsijan huoneentaulu
- 47. Lisää draamaa vai lisää hyvinvointia?
- 48. Sotaa rauhan ja turvallisuuden nimissä
- 49. Perinteisen journalismin rappio
- 50. Sosiaalisen epätasa-arvon ja sotateollisuuden synergia

Osa V: Kohti tulevaisuuden yhteiskuntaa

- 51. Tiedosta ongelman ydin
- 52. Tasapainon ja harmonian älykkyys
- 53. Hypnoosista herääminen
- 54. Olemme yksi planeetta
- 55. Yhteiskuntaevoluution kynnyksellä

56. Tulevaisuuden yhteiskunta

Emme voi ratkaista ongelmiamme sen saman ajattelutavan turvin, jota käytimme synnyttäessämme ne.

– Albert Einstein

Rohkene kyseenalaistaa kulttuurisi

Viisi apinaa suljetaan aidattuun tilaan, jonka keskellä seisovat tikkaat. Tikkaiden yläpuolella narun varassa riippuu houkutteleva nippu banaaneja. Apina, joka huomaa banaanitertun ensimmäisenä, kiipeää tikkaille ja yrittää kurkottaa kohti mehevää välipalaa, mutta juuri kun se on saamassa banaanit käteensä, terttu kohoaakin korkealle apinan ulottumattomiin. Samalla kovaääninen sireeni kajahtaa soimaan ja koko apinalauma kastellaan jääkylmällä vedellä. Kun kaikki lauman jäsenet ovat kastuneet, sireeni sammutetaan, vesihanat suljetaan ja banaaniterttu lasketaan takaisin apinoiden ulottuville.

Kuivateltuaan turkkinsa ja toivuttuaan järkytyksestä yksi apinoista uskaltautuu taas tikkaille. Muut lauman jäsenet jäävät uteliaina seuraamaan tilanteen kehittymistä. Tapahtuu edellisen kerran toisinto. Juuri kun apina on päässyt kyllin korkealle päästäkseen käsiksi banaaneihin, naru kiristyy ja banaaniterttu singahtaa korkealle katon rajaan. Sireenit räjähtävät huutamaan ja koko apinalauma saa kylmän vesisuihkun niskaansa. Toimenpide toistetaan niin monta kertaa, ettei yksikään apina tee enää elettäkään banaanien noutamiseksi.

Nyt vesihanat suljetaan lopullisesti. Myös sireeni kytketään kokonaan pois päältä. Koetta valvova henkilökunta jättää myös banaanit vapaasti apinoiden saataville. Näin olosuhteet muuttuvat yhtäkkiä banaanien niukkuudesta banaanien yltäkyläisyydeksi. Banaanit olisivat nyt vapaasti noudettavissa, mutta apinat eivät tätä tiedosta. Yhä edelleen he muistavat vain sireenin ja kylmän vesisuihkun. On viisaampaa pysytellä kaukana tikkaista. Tästä pitää nyt myös lauman ryhmäpaine huolen, sillä jos joku vielä yrittäisi nousta tikkaille, saisi tämä koko muun apinalauman kimppuunsa. Kukaan ei tahdo enää kastua. Tikkaisiin ei ole enää kenelläkään mitään asiaa, ja niin banaanit jäävät syömättä.

Tullaan kokeen toiseen vaiheeseen. Nyt laumasta poistetaan yksi vanha jäsen ja hänet korvataan uudella yksilöllä. Tulokas ei ole tietoinen lauman vanhojen jäsenten saamista kylmistä kylvyistä eikä ulvovasta sireenistä, ja koska apinat eivät osaa

keskustella, informaatio ei välity. Nähdessään tikkaiden yläpuolella roikkuvan mehevän banaanitertun uusi apina lähtee välittömästi noutamaan sitä itselleen, mutta saakin järkytyksekseen kimppuunsa koko muun apinalauman. Sama hyökkäys toistuu joka kerta tämän lähestyessä portaita. Muutaman yrityskerran jälkeen myös uusi apina ymmärtää jättää banaanit rauhaan. Ei siksi, että hän pelkäisi vesisuihkua tai sireeniä, vaan koska hän tietää joutuvansa hankaluuksiin lauman muiden jäsenten kanssa. On helpompi nöyrytyä ja alistua kuin uhmata ja kyseenalaistaa.

Suoritetaan uusi vaihto. Taas yksi lauman vanha jäsen otetaan pois, ja tilalle astelee uusi tulokas. Sama kuvio toistuu. Kun uusi apina erehtyy tikkaiden läheisyyteen, koko lauma hyökkää hänen kimppuunsa. Mutta kuinka käyttäytyy vain hetki aikaisemmin täsmälleen saman kohtalon kokenut apina? Yllättäen juuri hän on neljästä hyökkääjästä aggressiivisin. Hän ei voi ymmärtää, miksi banaaneja hamuavaa tulokasta tulee rangaista, mutta koska aggressiivinen käytös selvästi miellyttää lauman muita jäseniä, apina ei säästele voimiaan iskuja jakaessaan. Apina haluaa miellyttää. Toimimalla korostetun aggressiivisesti apina osoittaa lauman vanhoille jäsenille oppineensa yhteisön pelisäännöt. Apinan ei tarvitse arvioida oman käyttöksensä perimmäisiä syitä saati niiden järkevyyttä. Helpoimmalla pääsee, kun vain sopeutuu vallitsevaan kulttuuriin.

Laumasta poistetaan vanhoja jäseniä ja uusia astuu tilalle. Sama kuvio toistuu kerta toisensa jälkeen. Kun vaihtoja on suoritettu viisi kertaa, laumassa ei ole enää ainoatakaan alkuperäistä jäsentä. Yksikään lauman viidestä jäsenestä ei ole tuntenut ihollaan jääkylmää vesisuihkua eikä kuullut korvia huumaavan sireenin ulinaa. Tikapuut ovat vapaina ja banaaneja olisi tarjolla yllin kyllin kaikille. Silti yksikään apina ei kiipeä tikapuille eikä syö vatsaansa täyteen. Yhteisö ylläpitää itselleen epäedullista käytöstä, sillä sen jäseniltä puuttuu kyky kyseenalaistaa ympärillään vallitseva kulttuuri. Kyseenalaistamisen sijaan jokainen apina keskittyy sopeuttamaan oman elämänsä arkirutiinit annettuihin pelisääntöihin. Ajan saatossa nuo rutiinit muodostuvat apinoille niin rakkaiksi, että he ovat tarpeen vaatiessa valmiita puolustamaan niitä vaikka voimakeinoin. Näin apinayhdyskunta on jäänyt kiinni oman kieroutuneen kulttuurinsa noidankehään. Apinoista on tullut oman niukkuutensa ja kurjuutensa omaehtoisia suojelijoita, oman kärsimyksensä synnyttäjiä ja ylläpitäjiä.

Jos apinat osaisivat puhua ja heiltä jälkikäteen kysyttäisiin syytä siihen, miksi kukaan heistä ei rojhennut kyseenalaistaa kulttuurinsa vallitsevia normeja, ei yksikään lauman jäsen kykenisi antamaan järkevää vastausta. Niin vain oli aina ollut. Banaanien niukkuus oli muodostunut apinalauman käytöstä ohjailevaksi instituutioiksi, jonka alkuperäinen tarkoitus oli jo kauan sitten kadonnut mutta jonka rakenteita yhä ylläpidettiin tottumuksesta. Lopulta banaanien niukkuuden ympärille rakentuneet laki- ja sääntöjärjestelmät ylläpitivät niukkuuden tilaa myös runsauden aikana.

Ihmiskunnan historia tarjoaa lukemattomia esimerkkejä siitä, kuinka helppoa myös ihmisten on kasvaa osaksi kieroutunutta kulttuuria. Paljon vaikeampaa – mutta sitäkin palkitsevampaa ja välttämättömämpää – on oppia tunnistamaan oman kulttuurinsa kieroutuneisuus, purkaa tietoisesti oma tunnelatautunut ohjelmointinsa ja vapautua oman mielensä vankilasta. Nimenomaan juuri kykymme ajatella ja kyseenalaistaa on piirre, joka erottaa meidät eläimistä ja tekee meistä ihmisiä.

Pysähdy siis ja katsele kulttuuriasi kokonaan uusin silmin. Rohkene kyseenalaistaa kaikki opittu ja totuttu. Laajenna tarkasteluperspektiivisi kymmenien, satojen ja tuhansien vuosien aikajanelle. Tarkastele menneitä kulttuureita, vertaa niitä omaan aikaasi ja pohdiskele, mikä omassa kulttuurissasi on kestävä, todellista ja kaikkina aikoina pysyvää. Entä mikä siinä on vain väliaikaista, pelkkää tälle ajalle tyypillistä harhaa? Entä kuinka paljon sinussa ja käytöksessäsi on vaikutteita tuosta harhasta? Jos huomaat valtaosan ajatuksistasi ja käytöksestäsi olevan kulttuurisi sanelemaa, niin oletko koskaan pohtinut, kuinka paljon sinussa on sinua itseäsi? Tunnetko lainkaan todellista itseäsi? Kuka sinä pohjimmiltasi olet, kun kaikki ympäristösi ja kulttuurisi sinuun istuttamat piirteet riisutaan sinusta pois? Kumpi todellisuudessa hallitsee ajatteluasi? Sinä vai kulttuurisi? Miksi annat kieroutuneen kulttuurisi ajatella sinussa? Miksi et ajattelisi itse?

Ihminen voi todellakin havahtua, purkaa oman ohjelmointinsa ja kiemurrella kulttuurinsa muodostaman suggestiokehän ulkopuolelle. Hän voi vapautua ajan hengen harhasta, oppia ajattelemaan omavireisesti ja vapautua ulkoisten auktoriteettien sanelusta. Ihminen, joka osaa erottaa harhan todellisuudesta, ei ole enää minkään ideologian, uskonlahkon, instituution tai auktoriteetin hallittavissa. Hänen ajattelustaan tulee itsenäistä ja hänen käytöksensä perustuu universaalista

älykkyydestä kumpuavaan ajattomaan viisauteen.

Jos tunnet sisimmissäsi, ettei kaikki täsmää ja tunnet pakottavaa tarvetta nähdä mielipiteistä ja oman aikasi virallisista totuuksista riippumattomaan, ajattomaan totuuteen, on sinun ennemmin tai myöhemmin opittava tulkitsemaan yhteiskuntajärjestelmämme lähdekoodia – sen talous- ja rahajärjestelmää – ja sen varaan rakentuneita yhteiskunnallisia mekanismeja, sillä juuri näissä mekanismeissa itsessään piilee ihmiskunnan kymmentuhatvuotisen kollektiivisen mielisairauden siemen.

Elokuva *The Matrix* nousi vuosituhaten vaihteessa kulttisuosioon – ei yksin elokuvallisten ansioidensa vuoksi vaan pääasiassa siksi, että se kosketti tuota unessa elävän mutta totuudesta uneksivan ihmisen alitajuista kaipuuta heräämiseen.

Kaikki elokuvan nähneet muistavat kohtauksen, jossa päähenkilön annetaan valita, tahtooko hän olla tietoinen kaikista järjestelmään kuuluvista valheista ja vapautua siten sen ohjelmoinnista ja orjuutuksesta vai haluaako hän jatkaa elämäänsä kuten ennen: vain pintapuolisesti onnellisena, silti alitajuisesti tiedostaen, ettei kaikki ole niin kuin järjestelmän taholta kerrotaan.

Elokuvassa ihmisiä suvereenisti hallitsevan valtakoneiston – Matrixin – yhtymäkohdat oman maailmamme sosioekonomiseen matriisiin ovat siinä määrin yhteneväiset, että voin huoletta päättää kirjan johdannon suoriin sitaatteihin elokuvan käännekohdasta:

”Olet täällä koska tiedät jotain. Se mitä tiedät on jotain, mitä et voi selittää mutta minkä tunnet sisälläsi. Olet tuntenut niin koko ikäsi. Tiedät, että maailmassa on jotain pielessä. Et osaa sanoa mitä se on, mutta jotenkin vain tiedät sen. [...] Matrix on kaikkialla. Se ympäröi meidät. Voit nähdä sen katsoessasi ulos ikkunasta tai avatessasi television. Voit tuntea sen mennessäsi töihin, käydessäsi kirkossa tai maksaessasi veroja. Se on keinotekoinen maailma, joka on vedetty silmiesi eteen, jotta estyisit näkemästä totuutta. [...] Kuten kaikki muutkin, synnyit kahleisiin. Synnyit vankilaan, jota et voi haistaa, maistaa tai koskettaa – oman mielesi vankilaan. Tämä on viimeinen mahdollisuutesi. Totuuden nähtyäsi et voi enää palata takaisin entiseen.

[...]

Tiedän, että olet peloissasi... Olet peloissasi, sillä pelkää muutosta. En tiedä, mitä tulevaisuus on tuova mukanaan. En saapunut tänne kertoakseni kuinka kaikki tulee päättymään. Saavuin tänne kertoakseni kuinka kaikki on saava alkunsa. [...] Tulen näyttämään sinulle maailman ilman lakeja ja kontrollia, ilman rajoja tai rajoitteita. Maailman, jossa kaikki on mahdollista. Mutta sinun on tehtävä valinta. Voin osoittaa sinulle vain oven. Sinun on itse käytävä siitä sisään.”

OSA I: OMAVARAISTALOUDESTA RAHATALOUTEEN

1. Talousjärjestelmän lähtökohta

Talouden käsite kattaa kaiken sellaisen inhimillisen toiminnan, joka liittyy tavaroiden ja palvelujen tuotantoon, jakeluun, vaihtoon tai kulutukseen. Yksinkertaisimmassa muodossaan talous perustuu omavaraistalouteen. Tyypillisenä esimerkkinä omavaraistaloudesta voisi toimia maanviljelijäperhe, jossa pieni joukko ihmisiä valmistaa itse kaikki tarvitsemansa hyödykkeet eikä siten ole riippuvainen muista talousyksiköistä. Omavaraistalous ei harjoita vaihdantaa eikä se sen vuoksi tarvitse myöskään rahaa vaihdon välineeksi.

Elämä muinaisessa omavaraistaloudessa oli ravinnon, työn ja elämänlaadun puolesta tasaisen heikkoa ja yksipuolista. Maanviljelijäyhteisön jäsenet olivat kehittyneet kohtalaiseksi kaikissa töissä, mutta koska heidän oli tehtävä kaikki työt itse, heille ei jäänyt aikaa kehittyä erityisen hyväksi missään tietyssä työtehtävässä.

Ajan saatossa lähellä toisiaan asuneet maanviljelijäyhteisöt saattoivat havaita, kuinka joku yhteisön jäsen oli kaikkia muita taitavampi esimerkiksi sepän työssä. Hänellä saattoi olla luontaista lahjakkuutta siinä määrin, että naapuruston viljelijät, metsästäjät

ja kalastajat toivat hänelle omia töitään ja korvasivat hänen vaivansa viljalla, lihalla ja kalalla. Näin yksi viljelijöistä saattoi jättää kokonaan maanviljelijän työn ja ryhtyä päätoimiseksi sepäksi.

Kun sepän ammatti oli ulkoistettu yhdelle ihmiselle, ei muiden enää kannattanut kuluttaa aikaansa metalliesineiden valmistamiseen. Sen sijaan heille jäi nyt enemmän aikaa kehittyä taitavaksi oman ammattinsa harjoittamisessa. Vastaavasti myös seppä pääsi nyt hiomaan taitojaan kokopäivätoimisesti. Pian huomattiinkin, että vaikka yksi maanviljelijä oli poistunut vahvuudesta, ei se kuitenkaan ollut laskenut ihmisten hyvinvointia. Päinvastoin. Kun yksi luontaista lahjakkuutta omaava seppä erikoistui valmistamaan kaikki lähitienoon metsästys-, pyynti- ja maanmuokkausvälineet, kaikkien alueen asukkaiden työvälineiden laatu parani, mikä näkyi välittömästi myös parantuneina satoina ja saaliina. Parantunut tietotaito ja työnjako näkyivät siten suoraan ihmisten parantuneena hyvinvointina.

Lopulta sepällä oli varaa ylläpitää jopa muutamaa oppipoikaa, jotka pitivät huolen ammattiin kuuluvista rutiinitöistä samalla kun mestari itse keskittyi yhä vaativimpiin työsuorituksiin. Tällä tavoin sepän vuosikymmenten työkokemus ja ammattitaito siirtyivät luonnollisella tavalla seuraavalle sukupolvelle, joka puolestaan siirsi sitä edelleen uusille alueille ja uusille sukupolville.

Tällä samalla periaatteella syntyivät ja kehittyivät myös muun muassa räätälien, suutarien ja muiden käsityöläisten ammattikunnat. Erikoistuminen maanviljelyyn, karjanhoitoon ja erilaisiin käsityöläisammatteihin sai ihmiset asettumaan paikoilleen ja synnyttämään yhä suurempia pysyviä asutuskeskuksia.

Luontaistalouden jälkeen talousjärjestelmän kehityksen seuraava vaihe olikin erikoistuminen ja vaihdantatalous. Ihmiset ymmärsivät, että erikoistumisen ja vaihdon avulla hyödykkeiden laatu ja määrä kasvoivat ja ne saatiin jakautumaan tasaisemmin yhä useampien ihmisten kesken.

Vaihdantatalous oli kuitenkin hankalaa. Vaihtaisikohan naapuri hevosensa kolmeen lampaaseen? Tai jos kalastajalla oli ylimääräinen kala, jonka hän tahtoi vaihtaa vaikkapa jauhoihin, ei mylläri välttämättä ollutkaan valmis vaihtamaan jauhojaan

kalaan. Ehkäpä myllärillä oli kalaa jo omasta takaa ja hän kaipasikin suolaa kalansa säilömiseen? Siinä tapauksessa kalastajan oli ensin etsittävä jostain henkilö, joka omisti suolaa ja oli halukas vaihtamaan suolansa kalaan. Vasta onnistuttuaan suolan hankinnassa saattoi kalastaja marssia myllärin puheille ja toteuttaa alkuperäisen aikeensa jauhojen hankinnasta.

Vaihtotalous oli hidasta ja kömpelöä. Syntyi tarve yhteiselle vaihdon välineelle, arvon mitalle ja arvon säilyttäjälle. Syntyi tarve rahalle.

2. Rahajärjestelmän synty

Kaikkien talousjärjestelmään kuuluvien ihmisten edun mukaista oli luoda vaihdon väline, jonka arvon kaikki tunnustaisivat ja joka kävisi maksuksi kaikkialla missä vain oli ihmisiä. Raha tekisi kaikki tavarat ja palvelut yhteismitallisiksi ja siten keskenään vertailukelpoisiksi, mikä helpottaisi niiden keskinäistä vertailua.

Mutta mikä olisi vaihdon väline, jolla olisi ihmisille luontaista arvoa ja joka siten soveltuisi ihmisille luontaiseksi vaihdon välineeksi? Ihminen tarvitsi luontaisesti ainakin hengitysilmaa, ravintoa, suojaa ja vettä. Voisiko näistä saada jonkin luontaisen vaihdon välineen, arvon mitan ja arvon säilyttäjän?

Hengitysilman saattoi jättää heti pois laskuista. Sitä oli vaikea varastoida ja sitä oli luontaisesti liikaa kaikkien saatavilla. Koska hengitysilma ei ollut niukkuutta, sillä ei myöskään ollut mitään arvoa. Rahan tulisi siis olla jotain suhteellisen niukkaa.

Voisiko esimerkiksi vesi soveltua rahaksi? Ei, koska monin paikoin myös vesi oli kaikkea muuta kuin niukka resurssi. Sen lisäksi sillä oli muitakin rahalle haitallisia ominaisuuksia, kuten haihtuminen. Liian pitkään aloillaan säilytetty vesi menetti arvoaan myös pilaantumalla ja muuttumalla juomakelvottomaksi. Samasta syystä myös kaikki ruoka oli kelvotonta rahaksi. Pilaantumisen lisäksi ruoka altistui lukuisille uhkatekijöille, muun muassa erilaisille tuholaisille.

Rahan tulisi siis olla yhtä aikaa jotain haluttavaa mutta samalla niukkaa, muuten sillä

ei olisi mitään arvoa. Rahan piti säilyttää arvonsa ja pysyä pilaantumattomana tarvittaessa vuosia, ehkä jopa vuosisatoja. Raha ei myöskään saisi ruostua, kasvaa, kutistua, homehtua, vettyä, haihtua tai maatua. Lisäksi sillä piti olla luontaista arvoa ihmisten mielissä kaikkina aikoina. Sen tuli olla pysyvästi niukka resurssi, muuten sen arvostus kärsisi. Sen tulisi myös olla mahdollisimman vaikeasti väärennettävää.

Kokeiltiin simpukankuoria ja oravannahkoja, helmiä, hampaita ja miekkoja – jopa pääkalloja. Mikään ei kuitenkaan ajanut rahan asemaa paremmin kuin kulta. Kullan ainoa heikkous oli sen hyödyttömyys ihmiselle sellaisenaan. Kultaa ei voinut syödä eikä juoda. Kullasta ei voinut rakentaa vaatteita, työkaluja saati pyyntivälineitä. Kullan arvo oli sen kauneudessa ja harvinaisuudessa. Se kiilteli ja kimmelsi kiehtovasti auringon valossa ja siitä oli helppo työstää kauniita esineitä. Tuo pehmeä, kaunis ja omituinen metalli herätti ihmisissä luontaista uteliaisuutta ja mielenkiintoa. Kullan kauneus yhdistettynä sen niukkuuteen synnytti kullalle arvon.

3. Kulta vaihdon välineenä

Kulta on yksi harvoista metalleista, jota esiintyy luonnossa täysin puhtaassa muodossa. Sen kiiltävä, kauniin kellertävä väri loistaa upeasti auringonvalossa, ja se on ulkonäkönsä ja ominaisuuksiensa vuoksi kiehtonut ihmistä aina – ihonväristä ja kulttuurista riippumatta. Siitä on suhteellisen helppo muovata kauniita koruja, ja monissa kulttuureissa kulta onkin muodostunut yhteiskuntaeliitin sosiaalisen statuksen ja varallisuuden symboliksi.

Kulta ei ruostu eikä se muuta muotoaan ajan saatossa. Sitä on luonnossa vain rajallisesti, joten sen arvon äkillisestä romahtamisesta ei ole pelkoa. Kulta on suhteellisen raskas metalli, mutta luontaisen niukkuutensa tähden sitä on aina liikkeellä vain vähän sen kysyntään nähden. Sen vuoksi pienikin määrä kultaa on arvokasta, mikä tekee suurenkin omaisuuden kuljettamisen ja varastoimisen suhteellisen helpoksi. Kullan hyvää mainetta arvon säilyttäjänä kuvastaa esimerkiksi se, että jo muutaman tuhannen vuoden ajan yhdellä unssilla, eli noin 31 grammalla kultaa, on ollut mahdollista teettää räätäلیلä hyvälaatuinen miehen puku. Niin on myös tänä päivänä.

Vaikka kulta onkin kaikkina aikoina ollut ominaisuuksiensa puolesta yksi parhaista luonnon tarjoamista vaihdon välineistä, on se silti pohjimmiltaan pelkkää pehmeää metallia. Ennen kullan teollista hyödyntämistä kullalla ei ollut muuta virkaa kuin kimaltaa päivänvalossa. Pimeässä siitä ei ollut sitäkään iloa. Se oli liian pehmeää teräaseen raaka-aineeksi, eikä siitä voinut rakentaa suojaa yöksi kylmyyttä tai petoja vastaan. Jos ihminen joutuisi yksin keskelle polttavaa erämaata nälän, janon ja petojen ympäröimiksi, ei kullasta olisi ihmiselle mitään hyötyä.

Kullan arvo perustui ihmisten sanattomaan sopimukseen sen arvosta. Kulta, niin kuin raha ylipäänsä, on arvokasta ainoastaan niin kauan kuin ympärillä elävä ihmis yhteisö uskoo sen arvoon ja on valmis käyttämään sitä vaihdon välineenä.

Vaikka kullalla ei sellaisenaan ollut ihmiselle mitään arvoa, täytti se silti kaikki muut rahalta vaadittavat ominaisuudet, ja koska mitään parempaakaan vaihtoehtoa ei ollut tarjolla, tuli siitä pian yhteisesti hyväksytty vaihdon väline ja arvon mitta ihmisten kanssakäymistä helpottamaan. Kultasepät sulattivat kultaa, kaatoivat sitä valumuotteihin ja valmistsivat siitä standardikokoisia kultakolikoita. Kultaraha oli syntynyt.

Ihmisten yhteinen sopimus kullasta virallisena vaihdon välineenä nopeutti ja helpotti kaupankäyntiä. Jos esimerkiksi kalastajalla oli ennen ollut vaikeuksia vaihtaa kalojaan muihin hyödykkeisiin, tarvitsi hänen enää vain mennä markkinoille ja vaihtaa kalansa kultaan. Kun hänellä oli kultaa, hän saattoi asioida ongelmitta sekä myllärin, suutarin, räätälin, sepän, metsästäjän että kauppiaan kanssa. Jos hän ei juuri sillä hetkellä tarvinnut mitään, saattoi hän säästää kultansa hamaan tulevaisuuteen voiden luottaa siihen, ettei kulta menettänyt vuosienkaan kuluessa arvoaan ihmisten mielissä.

4. Kaupunkivaltioiden synty

Yhteisen rahan synnyn seurauksena tavaroiden vaihto kasvoi ja ihmisten hyvinvointi parani. Lisääntyneen vaihdon vuoksi ihmisten kannatti muuttaa asumaan yhä lähemmäs markkinapaikkaa. Markkinapaikkojen ympärille muodostui kyliä ja kylistä

kaupunkeja. Yhä edelleen ihmiset tarvitsivat ruokaa, juomaa ja suojaa, mutta nyt kulta oli kiinteästi sidottu näihin välttämättömyyshyödykkeisiin. Saadakseen välttämättömyyshyödykkeitä kaupungissa asuva ihminen tarvitsi ensiksi kultaa, mikä teki nyt myös kullasta epäsuorasti välttämättömyyshyödykkeen.

Toisin kuin ruoka tai vesi, kulta ei pilaantunut varastoissa, eikä sitä sen vuoksi voinut olla koskaan liikaa. Päinvastoin, mitä enemmän kultaa ihminen omisti, sitä helpommaksi hänen elämänsä kaupungeissa kävi, sillä ihmiset, joilla vastaavasti oli puutetta kullasta, olivat valmiita tekemään palveluksia niille ihmisille, joille kultaa oli kertynyt ylen määrin.

Kaupungissa nälkää tuntevan ihmisen ei tarvinnut enää osata virittää metsästys-, kalastus- tai sadonkorjuuvälineistöään tyydyttääkseen omaa ravinnontarvettaan. Sen sijaan nälkäinen kaupunkilainen hakeutui niiden ihmisten puheille, jotka omistivat kultaa, ja pyysi saada tehdä heille palveluksia kultaa vastaan.

Kullan omistajilla oli nyt etu puolellaan. He olivat kyllin viisaita maksaakseen tehdystä työstä sen verran, että työläiset saivat elinkustannuksensa katetuiksi, mutta samalla kuitenkin niin vähän, että työläisten oli palattava takaisin heti seuraavana päivänä. Näin syntyi päivästä toiseen työtä tekevä työväestö. Niukkuuden pakottamina ja luonnosta vieraantuneina heidän oli päivästä toiseen myytävä itseään ja omaa vapaa-aikaansa pitääkseen hengissä sekä itsensä että perheensä.

Kaupunkikulttuuri ja raha vaihdon välineenä synnyttivät ihmisyyhteisöihin täysin uusia ammatteja. Ihminen, joka oli luontaisesti taitava viihdyttäjä, saattoi tienata elantonsa viihdetaiteilijana. Kovanyrkiset ja -luontoiset nuoret miehet saattoivat puolestaan luoda itselleen elannon taistelemalla aidatussa kehässä toisiaan vastaan. Matemaattisesti lahjakkaat yksilöt palvelivat varakkaita ihmisiä parhaiten huolehtimalla heidän varallisuudestaan, kun taas nuoret ja kauniit naiset sopeutuivat parhaiten heidän seuralaisikseen. Aina löytyi myös niitä, jotka olivat valmiit suorittamaan rikoksia rahan houkuttamina. Niinpä kaikki mitä kaupungeissa tapahtui sai pohjimmiltaan elinvoimansa rahasta. Ja koska raha sellaisenaan ei pitänyt sisällään mitään moraalisääntöjä, pitivät monet entisaikojen ihmiset kaupunkeja varsinaisina synnin ja paheiden pesinä.

Koska raha kannusti ihmisiä yleishyödyllisten tavoitteiden lisäksi myös yhteisölle haitalliseen käytökseen, tuli rahalle kehittää vastavoima. Syntyi tarve lainsäädännölle. Lainsäädäntö määritteli ihmisille rajat, joiden puitteissa heidän tuli rahajärjestelmän sisällä toimia. Mutta lainsäädäntö yksin ei riittänyt. Lainsäädäntö synnytti tarpeen myös lainsäätäjistä erilliselle oikeuslaitokselle. Oikeuslaitos puolestaan tarvitsi rangaistuslaitosta, joka puolestaan tarvitsi poliiseja ja vartijoita ylläpitämään kuria ja järjestystä. Kaikki nämä laitokset tarvitsivat toimiakseen verotuloja, mikä synnytti tarpeen verotuslaitokselle, mikä puolestaan edellytti lainsäätäjiltä ja virkamiehiltä hyllymetreittäin uutta verolainsäädäntöä. Kaikki prosessissa syntyneet virastot ja laitokset synnyttivät tarpeen yhä uusille virastoille ja laitoksille ja kaikkiin niihin tarvittiin virkamiehiä. Yhtäkkiä rahajärjestelmän päälle rakentuneen yhteiskunnan varaan oli rakentunut valtava ja monimutkainen, itse itseään ruokkiva ja itse itsensä oikeuttava byrokratiakoneisto. Jokainen, joka ei ”vapaaehtoisesti” suostunut alistumaan valtaapitävän eliitin tahtoon, pakotettiin takaisin ruotuun joko vankeusrangaistuksen tai väkivaltaisen kuoleman uhallä. Kaupunkivaltio oli syntynyt.

5. Kauppiaat ja kultasepät

Erikoistuminen ja raha synnyttivät kaupankäynnin ja uuden ammattiryhmän – kauppiaat. Kauppiaat olivat ihmisiä, jotka ensimmäisinä ymmärsivät hyödykkeiden niukkuudesta syntyvän arvon ja sen mukanaan tuomat mahdollisuudet. Se mikä toisille oli jokapäiväisyydessään ja tavanomaisuudessaan lähes arvotonta ja yhdentekevää, saattoi toisille ihmisille tarkoittaa suurinta mahdollista ylellisyyttä. Kauppiaalle tämä tarkoitti hyvää bisnesmahdollisuutta.

Merenrannan kalastajakylissä ihmiset saivat syödä kyllästymiseen asti kaloja ja äyriäisiä, minkä vuoksi niitä ei rannikon läheisyydessä juurikaan arvostettu. Mutta heti kun siirryttiin sisämaan puolelle, tilanne muuttui täysin päinvastaiseksi. Sisämaassa pelkkä merenelävän näkeminen saattoi muodostua niin suureksi elämykseksi, että ihmiset olivat valmiita maksamaan jo pelkästä katsomisesta–maistamisesta puhumattakaan.

Näiden sisämaan ihmisten keskuudessa meren antimien arvo nousi moninkertaiseksi niiden hankintahintaan nähden. Maaseudun ihmiset, jotka olivat koko elämänsä ajan syöneet kaikilla aterioillaan vain kasviksia, viljatuotteita ja lihaa, eivät arastelleet hellittää kukkaronnyörejään rannikon ihmeiden edessä.

Myytyään merenelävät huikealla voitolla sisämaan asukeille kauppias lastasi kärryinsä täyteen edullisia sisämaan tuotteita, palasi kalastajakylään ja myi tuotteet rannikon kalastajille eksoottisina herkkuina monikertaisella voitolla. Tämä luonnollisen niukkuuden aikakaudella toiminut markkinatalous toimi ajan olosuhteet huomioon ottaen erinomaisesti. Lisääntynyt hyödykkeiden vaihto lisäsi kohisten paitsi rannikon ja sisämaan ihmisten elintasoja myös kauppiain hyvinvointia.

Hyödyntämällä tätä niukkuuden aikaansaamaa voitontekomahdollisuutta monet kauppiat vaurastuivat liiketoimintansa johdosta huomattavasti. Lisääntyneellä omaisuudella oli kuitenkin myös haittapuolensa. Mitä enemmän kauppiaille kertyi rahaa ja omaisuutta, sitä suuremmaksi kasvoi heidän epäluulonsa ja pelkonsa tuon kaiken kerätyn omaisuuden menettämistä kohtaan. Omaisuuden turvallinen säilöminen nousi kauppiain yhteiseksi kiinnostuksen kohteeksi. Kauppakaravaaneja suojaamaan voitiin kyllä aina palkata lisää miehiä, mutta kuka jäisi kotiin vahtimaan sinne jäävää omaisuutta useiden kuukausien, jopa vuosien mittaisten matkojen ajaksi? Voisiko palkkasotilaisiin luottaa? Tilaisuus voisi tehdä kenestä tahansa varkaan.

Kulta tulisi luovuttaa sellaisen tahon valvontaan, joka oli jo ennestään niin varakas, ettei tälle koituisi mainittavaa lisähyötyä kullan kavaltamisesta. Tällaisella taholla olisi myös oltava hyvä maine, vakaa asema ja korkea status oman yhteisönsä sisällä, jolloin houkutus kullan anastamisesta tyssäisi viimeistään pelkoon maineen ja sosioekonomisen aseman menetyksestä. Vastaus ongelmaan löytyi arvostetusta kultaseppien ammattikunnasta.

Kultasepät olivat jo ennestään varakkaita, ja työnsä puolesta he olivat tottuneita käsittelemään suuriakin määriä kultaa. Kauppiain kulta ei kyennyt saamaan heidän päättään sekaisin. Kultasepillä kullan varastointiin tarvittavat suuret ja jyrkät holvit olivat jo valmiina. Niinpä he vastasivat kauppiain kysyntään ja ryhtyivät vuokraamaan holviensa ylimääräistä säilytystilaa varakkaiden liikemiesten tarpeisiin.

Saatuun omaisuudelleen luotettavan vartijan kauppiaat saattoivat huoletta lähteä kuukausien, jopa vuosien mittaisille kauppamatkoille.

Luotettaviksi todetut kultasepät keräsivät pian holveihinsa yhä useampien liikemiesten omaisuuksia. Kultaseppien ja liikemiesten kesken solmittiin vuokrasopimuksia, joiden merkiksi liikemiehet saivat kuitteja talletuksistaan. Näitä arvopapereita vastaan he saattoivat halutessaan nostaa kultansa ulos säilytyksestä. Kultaseppien toiminta oli siten alkujaan verrattavissa nykyajan pankkien tallelokerosäilytykseen.

6. Ensimmäiset velkapaperit

Kun kauppiaat – joista yhä useammat säilyttivät omaisuuksiaan kultaseppien holveissa – tekivät keskenään kauppaa, ei tarvetta fyysisen kullan käsittelyyn enää ollut. Sovittuaan kaupasta kauppiaat marssivat yhdessä kultasepän puheille, jota sitten pyydettiin siirtämään sovittu määrä kultaa tallelokerosta toiseen. Näin välttyttiin paljolta vaivalta ja kaikilta niiltä riskeiltä, joita suurten kultamäärien käsittelyyn liittyi.

Maksujärjestelmän kehittyessä myös fyysisen läsnäolon pakko jäi pois maksutoimenpidettä hankaloittamasta. Lopulta kauppiaat saattoivat hoitaa maksutapahtuman keskenään pelkällä arvopapereiden vaihdolla. Suorittaessaan maksun kauppias luovutti kultaan oikeuttavan kuitin lisäksi henkilökohtaisella sinetillä vahvistetun valtakirjan, jota vastaan kaupan toinen osapuoli saattoi käydä kultansa lunastamassa.

Kaupantekojärjestelmien kehityksen myötä myös lainsäädäntöä tuli muuttaa. Kun tavara vaihtoi omistajaa ja kaupan toinen osapuoli vastaanotti kultaan oikeuttavan valtakirjan, hän vastaanotti velkapaperin, joka toimi lupauksena tulevasta maksusta. Tämä oli merkittävä askel kohti velkaan perustuvaa paperirahaa, sillä nyt kultaan oikeuttava velkakirja todettiin ensimmäisen kerran oikeuden päätöksellä lailliseksi maksuvälineeksi ja saman arvoiseksi todellisen fyysisen kullan kanssa. Valtakirjan allekirjoitus ja luovutus olivat nyt virallinen ja sitova maksutapahtuma, aivan samoin

kuin fyysisen kullan antaminen, eikä kumpikaan kaupan osapuoli voinut sitä jälkikäteen yksipuolisesti perua.

Kultaan oikeuttavien arvopapereiden käsittely oli helppoa. Enää varakas liikemies ei tarvinnut omaisuutensa siirtoon hevosvankkureita ja omaa pientä armeijaa. Suuretkin kaupat saatettiin hoitaa nyt pelkkien kultatodistusten vaihdolla. Mutta vieläkään kyse ei ollut nykyaikaisesta pankkijärjestelmästä. Yhä edelleen kultasepät tarjosivat liikemiehille pelkkää kullan säilytyspalvelua. Tallelokeroissa makaava kulta oli aina kullan tallettajan henkilökohtaista omaisuutta, johon holvien ylläpitäjällä ei ollut mitään oikeutta.

7. Ensimmäiset pankit syntyvät Euroopassa

Varsinainen korkotuottoon perustuva pankkitoiminta oli keskiajalla papiston toimesta vielä ankarasti kiellettyä. Koronkiskonta oli kirkollisen lainsäädännön mukaan rahan hankkimista ilman työtä. Rahan lainaamisesta ei saanut periä minkäänlaista lisämaksua.

Rahan tehtävä oli toimia kaupankäynnin helpottajana ja edesauttaa siten ihmisten tyydyttävää elintasoja ja hyveellistä elämää. Koron periminen rahasta oli epäeettistä ja soti ihmisten oikeuskäsitystä vastaan. Kaikki ymmärsivät, että ihmisten – myös koron perijöiden – hyvinvointi syntyi ja oli riippuvainen tavallisen kansan tekemästä työstä, joten ylellistä elämää viettävät koronperijät nähtiin ahkeran ja rehellisen kansan verta imevinä vapaamatkustajina, eräänlaisina parasiitteina.

Ei ollut oikein tehdä rahaa rahalla. Suljetussa rahajärjestelmässä, jossa rahaa oli kierrossa vain rajattu määrä, koron periminen rahalainasta keskittäisi rajalliset rahavarat yhä harvempien käsiin, mikä johtaisi väistämättä tavallisen kansan köyhtymiseen. Jokaista, joka harjoitti koronkiskontaa, oli kohdeltava kerettiläisenä, vääräoppisena, ja rangaistava olemassa olevan lainsäädännön mukaan, mikä ei keskiajalla tarkoittanut erityisen lempeää kohtelua.

Keskiajan Italiassa katolilaiset papit olivat kuitenkin näiden sääntöjen suhteen

huolettomampia. Kun korko puettiin taidokkaaseen valeasuun ja kun samalla huolehdittiin siitä, että papitkin saivat oman osansa, koronperijöiden toimintaa katsottiin läpi sormien. Ajan saatossa koron perimisestä tuli yhä vain julkisempaa, ja lopulta katolinen kirkko joutui myös virallisesti tinkimään koron perinnän ehdottomasta kiellosta. Syntyi teoria, jonka mukaan vain määrätyn prosenttimäärän ylittävä korko oli koronkiskontaa. Mitään muuta pankkijärjestelmä ei syntyäkseen tarvinnutkaan.

Päätös koron perimisen sallimisesta sai aikaan perinpohjaisen muutoksen kultaseppien ja tallettajien välisiin suhteisiin. Vanhan järjestelmän aikaan holveihin talletettu kulta oli säilytyksessä ollessaan jatkuvasti tallettajan henkilökohtaista omaisuutta, jonka säilyttämisestä tallettaja maksoi asiaan kuuluvaa vuokraa säilytyspalvelun ylläpitäjälle. Uuden järjestelyn myötä sopimus kullan säilyttämisestä vaihtui kultasepälle – nyt siis pankkiirille – myönnettyksi lainaksi. Tehtiin pano-merkintä pankkikirjaan, ja niin kulta siirtyi pankkiirin määräysvallan alaisuuteen. Vaikka muutos saattaa käytännössä tuntua pieneltä, on kysymys varsin merkittävästä asiasta. On eri asia omistaa omaisuutta konkreettisesti kuin lainata se toiselle osapuolelle ja saada vastineeksi pelkkä lupaus takaisinmaksusta. Silti tallettajat ottivat riskin. Olihan järkevämpää lainata tallelokeroiden kulta pankkiirille ja saada samalla korkotuloa kuin seisottaa kultaa tallelokerossa tyhjän panttina ja maksaa siitä hyvästä säilytyspalkkiota.

Pankkiirit lainasivat asiakkaidensa kultaa koron hinnalla omaan käyttöönsä. Lainaamalla kultaa eteenpäin hieman suuremmalla korolla he tekivät summien erotuksen verran tuottoa itselleen.

Vaikka uusi järjestely lisäsi huomattavasti kultatalletusten riskiä, oli kullan tallettaminen pankkeihin silti äärimmäisen houkuttelevaa, sillä talletusta vastaan maksettu korko mahdollisti varakkaille tallettajille hyvän elintason ilman työponnisteluja. Kun pelkkä rahan tallettaminen pankkiin tarkoitti varallisuuden lisääntymistä ilman vaivaa ja työntekoa, vain hyvin harva varakas ihminen jätti tällaisen mahdollisuuden hyödyntämättä. Vähintään osa varallisuudesta kannatti siirtää tallelokeroista pankkitalletuksiksi.

Ajan saatossa pankkien holveihin virtasi yhä enemmän kultaa. Kun rahoituksen hakija pyysi pankista lainaa, hän ei saanutkaan käteensä konkreettista fyysistä kultaa vaan kultaan oikeuttavia kuitteja, seteleitä. Setelit olivat tulleet aiemmin tunnetuksi varakkaiden kauppiaiden keskinäisessä kaupanteossa, jota tavallinen rahvas oli hieman ihaillen seurannut sivusta. Sen vuoksi paperirahalle oli luontaista kysyntää – onhan rahvas aina tahtonut jäljitellä menestyvämpien ihmisten toimia – eikä setelirahan käyttöönottoa siksi tarvinnut juuri tyrkyttää tavalliselle kansalle. Paperiraha oli uuden ajan ja edistyksen merkki, josta jokainen aikaansa seuraava ihminen tahtoi päästä osalliseksi. Näin seteliraha korvasi pikkuhiljaa fyysisen kullan vaihdon välineenä.

Aluksi jokaista pankin liikkeelle laskemaa seteliä vastaan pankin holveista löytyi vastaava määrä fyysistä kultaa. Kun asiakas toi setelin pankkiin ja tahtoi muuttaa sen kullaksi, oli pankkiiri velvoitettu myös tekemään niin. Näin ollen seteliraha oli käytännössä täsmälleen saman arvoista kullan kanssa. Vielä 1900-luvun alussa myös Suomen Pankin liikkeelle laskemissa seteleissä luki "tätä seteliä vastaan Suomen Pankki maksaa X markkaa kullassa".

Koska seteliraha oli jo yleisesti korvannut kullan maksuliikenteessä eikä kullalla ollut sellaisenaan ihmiselle mitään luonnollista arvoa, vain hyvin harva tahtoi enää vaihtaa paperirahansa kultarahaan. Niinpä kulta sai maata pankkien holveissa kaikessa rauhassa. Paperi oli korvannut kullan vaihdon välineenä.

Pikaisesti tarkasteltuna järjestelmä vaikutti oikeudenmukaiselta ja näytti hyödyttävän kaikkia osapuolia. Kullan omistajat olivat parhaassa asemassa. He saivat turvallisen säilytyspaikan kullalleen ja korkotuloa talletuksilleen. Raha tuli rahan luo. Nyt ihminen saattoi rikastua, vaikka hän ei olisi koskaan tehnyt mitään tuottavaa. Pankkiirit taas keräsivät saadun ja maksetun koron erotuksesta muodostuneen voiton itselleen. Rahoituksen hakijat puolestaan saivat tyydytyksen rahoituksen tarpeelleen. Yrittämisen ja riskinoton kautta myös tavallinen työväestö sai mahdollisuuden rikastua. Jos tavallinen työnteko tai yrittäminen ei kiinnostanut kansalaista, tuntui ihan oikeudenmukaiselta, ettei tällaisella ihmisellä ollut niin hyvä elintaso kuin häntä ahkerammalla kansalaisella. Pankkijärjestelmä nopeutti rahavirtojen hakeutumista tuottavimpiin kohteisiinsa, mikä yhdessä heikentyneen kirkon määräysvallan kanssa

edesauttoi tieteen ja teknologian nopeaa kehitystä, johtaen yleiseen elintason ja hyvinvoinnin nousuun.

Jos peruskouluista, lukioista tai jopa kaupallisen alan korkeakouluista valmistuneilta nuorilta kysytään heidän käsityksiään pankki- ja talousjärjestelmän toiminnan peruslogiikasta, he suurella todennäköisyydellä selittävät kysyjälle juuri edellä esitetyn mekanismin. On loogista olettaa, että pankit todella lainaisivat eteenpäin toisten ihmisten pankkeihin tallettamia rahoja. Tällä tavoin ymmärrettynä pankkijärjestelmä todella tuntuu järkevältä ja pankkien toiminta on helppo oikeuttaa. Valitettavasti tämä ei kuitenkaan ole totuus nykypäivän pankkitoiminnasta.

Jos nykyajan pankkijärjestelmä todella perustuisi pelkkään olemassa olevan rahan edelleen lainaamiseen, niin kuinka sitten selitetään kaikki talouteen syntyvät kuplat? Kuinka saavat alkunsa nousu- ja laskukaudet? Entä kuinka selitetään maailman talouksien jatkuva velkaantuminen yhdessä alati lisääntyvän köyhyyden kanssa? Miksi maailmassa on huomattavasti enemmän yhteenlaskettua velkaa kuin yhteenlaskettua rahaa? Miksi planeettamme on niin ylivelkaantunut, että se on käytännöllisesti katsottuna konkurssissa? Kenelle planeettamme on velkaa? Kenen syytä on, että juoksemme ikuisessa ja alati kiihtyvässä oravanpyörässä pakoon joko omaa henkilökohtaista köyhyyttämme tai valtion talouden velkaa? Miksi työelämän sääntöjä ja tahtia kiristetään jatkuvasti? Miksi hyvinvointipalveluitamme leikataan? Miksi verotusta ja eläkeikää korjataan pääasiassa vain ylöspäin, vaikka lisääntyneen teknologian tulisi päinvastoin vapauttaa meidät yksitoikkoisesta työstä ja turhasta aherruksesta? Miksi voimme niin kokonaisvaltaisesti niin pahoin? Miksi olemme pakotettuja tekemään aina vain enemmän työtä perustoimentulomme eteen?

Kaikki hyvinvointimme on peräisin luonnosta. Eikö jatkuvassa kiihtyvässä kasvussa olevan luonnontieteellisen ja teknologisen ymmärryksemme pitäisi näkyä suoraan lisääntyneenä kiireettömyytenä ja parantuneena hyvinvointina? Miksi näin ei ole? Missä vaiheessa meitä on huijattu? Onko jotain hyvin oleellista jätetty kertomatta? Mikä on talous- ja rahajärjestelmämme todellinen luonne?

OSA II: RAHAN ONGELMALLINEN LUONNE

8. Rahalainasta perittävän koron ongelma

Pankkijärjestelmän seurauksena ihmisten kannatti tallettaa kaikki ylimääräinen kulta pankkeihin ja haalia siten tarjolla ollut korkotulo itselleen. Tallettajan pankkikirjaan tehtiin pano-merkintä, ja niin asiakkaan kulta siirtyi pankin hallintaan. Vastineeksi pankki antoi asiakkaalle lupauksen koron maksusta ja siitä, että talletettu kulta maksettiin takaisin asiakkaan niin halutessa.

Kaikkea holveihin talletettua kultaa vastaan pankit painoivat kultaan oikeuttavia kuitteja, joita kutsuttiin seteleiksi. Kun pankkiin saapui asiakas, joka tahtoi lainata rahaa, hän sai käteensä fyysisen kullan sijaan paperisia painotuotteita. Holveissa makailevan kullan tehtäväksi jäikin enää rahajärjestelmän perustana toimiminen. Pankkien holveissa kultavaranto oli kaiken liikkeellä olevan paperirahan arvon takaaja, minkä vuoksi sen oli välttämätön olla olemassa. Jokaista liikkeelle laskettua kultaan oikeuttavaa seteliä vastaan holveista tuli löytyä vastaava määrä konkreettista, fyysistä kultaa.

Rahalainasta perittävä korko kätki sisäänsä kuitenkin perustavanlaatuisen ongelman. Kun rahoituksen hakija sai pankista lainan, hänen tuli määräjän kuluttua maksaa pankkiin takaisin lainan pääoman lisäksi myös lainasta langennut korko. Niinpä kaikkien kullan lainaajien tuli lainan takaisinmaksun yhteydessä haalia kokoon enemmän kultaan oikeuttavia seteleitä kuin mitä oli itse järjestelmään laskenut. Syntyi

kestämätön tilanne. Koska pankeilla oli runsaasti lainanottajia, koron johdosta yhä suurempi osa kierrossa olevasta rahasta virtasi pankkeihin korkotuloina.

Jotta tämä mekanismi olisi voinut olla pidemmällä aikavälillä edes jossain määrin kestävä, olisi se edellyttänyt kaiken liikkeellä olevan rahan jatkuvaa, täydellistä kiertoa. Saatuaan korkotulot itselleen olisi pankkiirin pitänyt välittömästi laskea kaikki raha takaisin liikenteeseen, jotta kierrossa olevan rahan määrä ei olisi vähentynyt ja vaikeuttanut siten velkataakan alla kärvistelevien ihmisten lainojen takaisinmaksua. Valitettavasti rahajärjestelmä ei lähtökohtaisesti kannusta tuhlailuun.

Rahajärjestelmässä tuhlaileva ihminen löytää itsensä pian rahattomana ja kodittomana kaduilta kerjäämästä. Rahaa on aina järkevämpää säästää kuin pistää surutta menemään. Rahajärjestelmässä, jossa ihmisten valta, sosiaalinen status sekä oma ja läheisten ihmisten terveys ja hyvinvointi ovat suoraan sidoksissa omistetun rahan määrään, säästäväisyys muodostuu hyvin luonnolliseksi hyveeksi.

Raha sellaisenaan ei ole puolueeton eikä neutraali käsite. Rahalla on oma älykkyytensä – oma energialatauksensa. Kun ihmisyyhteisö päättää rakentaa yhteiskuntansa rahajärjestelmän varaan, ottaa se samalla rahan älykkyuden – ja sitä myötä koko joukon yhteiskunnallisia pelisääntöjä – annettuna. Yksi tällainen rahaan kiinteänä kuuluva ominaisuus on kaikki kohtuuden rajat ylittävä säästäminen. Rahajärjestelmä palkitsee kaikkia rahan säästäjiä. Säästäväiset ihmiset rikastuvat. Rikastuminen tarkoittaa kasvanutta vapautta, valtaa ja hyvinvointia. Rikas ihminen herättää kanssaihmisissä kunnioitusta, pelkoa ja ihailua. Niinpä rahaa ei voi olla koskaan liikaa. Järkevä ihminen pyrkii aina elämään säästeliäästi ja – jos suinkin mahdollista – rikastumaan.

Tämä järjestelmän sisäsyntyinen ristiriita, joka toisaalta edellytti jatkuvaa rahan kiertoa ja kulutusta mutta toisaalta armotta rankaisi kaikkia tuhlailevia ihmisiä, muodosti yhteiskuntaan säästäväistä käyttäytymistä suosivan palkkiojärjestelmän, mikä väistämättä johti rajallisten rahavarojen kasautumiseen yhä harvempien käsiin.

Uusi pankkijärjestelmä muodosti yhteiskuntaan nyt eräänlaisen näkymättömän pyramidirakenteen. Pyramidin huipulla korko toimi kuin jättimäisenä imurina, joka

imi rahaa pyramidin lukuisten vähäosaisten laajoista alakerroksista ylöspäin pienelle hyväosaiselle eliitille. Uutta kultaa virtasi järjestelmään liian vähän, jotta siitä olisi riittänyt kattamaan koron järjestelmään aiheuttama krooninen rahanpuute.

Köyhät ihmiset olivat valmiita paitsi kovaan työhön ja rikoksiin myös valtaeliitin toimeenpanemiin sotiin ja ryöstöretkiin. Laajojen ihmisjoukkojen alituinen puute ja köyhyys muodostivat siten vallan välineen harvoille hyväosaisille. Mitä enemmän puutetta ”rahvas” kärsi, sitä suurempaan tuntui valta vauraan käsissä. Se taho, joka hallitsi yhteiskunnassa rahaa, hallitsi kaikkea muutakin.

9. Rahan illuusio

Samaan aikaan, kun rikkaat rikastuivat ja tavallinen väestö kärvisteli alati pahenevassa rahanpuutteessa, valtaosa olemassaolevasta kullasta seiso i vuodesta toiseen koskemattomana pankkien holveissa. Vain hyvin harva ihminen kävi koskaan vaihtamassa kultaan oikeuttavia seteleitään fyysiseksi kullaksi.

Pankkiiria ajatus kullan seisottamisesta kiusasi. Hän kyllä tiesi, että kaikkea tuota kultaa vastaan oli painettu seteleitä, jotka nyt kiersivät järjestelmässä. Pankkiiri ymmärsi, että vaikka holveissa lepäävä kulta näytti seisovan tyhjän panttina, täytti se sellaisenaan silti tärkeää tehtävää liikkeelle laskettujen seteleiden arvon säilyttäjänä. Silti kullan panttaaminen tuntui järjettömältä.

Jos kullan ainoa tehtävä oli seistä hievahtamatta holvien pimeydessä, paksujen panssariovien takana kansan katseilta piilossa, niin mitä hyötyä kullasta ylipäänsä edes oli? Mikä teki siitä niin arvokasta? Vaikka pankkiiri upotta i nyt kaiken kullan meren pohjaan ja pitäisi asian vain omana tietonaan, ei mikään maailmassa muuttuisi. Ihmiset käyttäisivät edelleen paperirahaa kuten ennenkin. Meren pohjassa tuo kulta hyödyttäisi ihmisiä tasan yhtä paljon kuin pimeissä holveissa panssariovien takana. Raha itsessään ei perustunut mihinkään muuhun kuin ihmisten uskoon rahan arvosta. Ei kultaa voinut syödä tai juoda. Ei kultaa sellaisenaan voinut käyttää talon tai vaatteiden valmistukseen. Rahalla itsellään ei ollut todellista arvoa. Rahan arvo perustui uskoon rahan arvosta, ja joka kerta kun ihminen teki palveluksia rahaa

vastaan, tuosta uskosta tuli todellisuutta. Rahalla oli arvoa vain, koska rahalla *uskottiin* olevan arvoa ja koska ihmiset vapaaehtoisesti ottivat osaa tähän yhteiseen leikkiin. Kaikki rahaan sidottu valta oli vain näennäistä. Köyhät valittivat rikkaiden tehneen heistä orjiaan, vaikka todellisuudessa köyhät itse tekivät itsestään orjia hyväksymällä pelin säännöt ja alistumalla niiden alaisuuteen.

Raha ei ollut todellista. Se, mikä oli todellista ja mihin kaikki perustui, oli ihmisiä ympäröivä luonto ja sieltä työn ja teknologian keinoin haalittu hyvinvointi. Luonnosta ihminen oli kaikkina aikoina saanut kaiken tarvitsemansa. Niin kauan kuin aurinko paistaisi, ei ihmisellä olisi todellista hätää. Pellot tuottivat viljaa ja metsät kasvoivat riistaa; lapio söi maata ja kirves puri puuta riippumatta siitä, oliko ihmisillä käytössään rahaa tai ei. Mitä tehokkaampia työvälineitä ihminen kykeni valmistamaan, sitä paremmin hän pystyi luonnon resursseja hyväksikäyttämään ja sitä paremmaksi kasvoi hänen hyvinvointinsa.

Mitä useampi ihminen muutti kaupunkeihin ja mitä vieraantuneemmaksi luonnosta ihmiset tulivat, sitä helpompi heidät oli kahlita näkymättömin kahlein rahan vallan alaisuuteen. Rahan arvo perustui pelkkään uskoon rahan arvosta, ja ne harvat, jotka tämän ymmärsivät, pitelivät käsissään suunnatonta vallan välinettä.

Rahan lainaaminen oli pankkiirille hyvää liiketoimintaa. Mitä enemmän lainoja pankkiiri myönsi, sitä enemmän hän sai korkotuottoa itselleen. Ainoa asia, mikä rajoitti liiketoiminnan kasvua, oli kullan rajallinen määrä pankin holveissa. Uusia lainoja kun sai myöntää vain holveissa makaavaa kultaa vastaan.

Kukaan muu kuin pankkiiri ei ollut tietoinen holvien sisältämän kullan todellisesta määrästä. Kukaan ulkopuolinen ei myöskään kyennyt selvittämään liikkeelle laskettujen setelirahojen todellista suhdetta holveissa makaavaan fyysisen kultaan verrattuna. Pankkiiri sai idean. Mitähän tapahtuisi, jos hän painaisi kultaan oikeuttavia seteleitä hieman kultavarantoja enemmän? Näin hän voisi lainata ihmisille yhä enemmän rahaa ja kasvattaa siten omaa liiketoimintaansa. Jos joku tulisi vaihtamaan setelit fyysiseen kultaan, vaihto ei tuottaisi ongelmaa. Valtaosa kullastahan seiso i vuodesta toiseen holveissa täysin koskemattomana. Kultaa olisi kyllä riittävästi suuriinkin nostoihin.

Kun kultaan oikeuttavia seteleitä painettaisiin enemmän, saataisiin holveissa tyhjänpanttina makaava kulta tehokkaammin liikkeelle. Rahan määrän lisääminen talouteen vähentäisi koron aiheuttamaa kroonista köyhyyttä ja mahdollistaisi uusien projektien rahoituksen, mikä puolestaan kasvattaisi talouden dynaamisuutta ja lisäisi pankkiirin liiketoiminnan tuottoja.

Kukaan ulkopuolinen ei saisi tietää. Huijaus voisi paljastua vain siinä tapauksessa, että kaikki asiakkaat tulisivat jostain syystä yhtä aikaa vaihtamaan seteleitään takaisin kullaksi. Niin ei kuitenkaan koskaan kävisi. Pankkiiri ei voinut kuvitella mitään sellaista syytä, mikä saisi ihmiset vaihtamaan uuden ja helpon paperirahan takaisin vanhanaikaiseen ja hankalaan kultarahaan. Ei kukaan tahtoisi palata takaisin menneisyyteen. Niinpä pankkiiri kääri hihat, käynnisti painokoneet ja ryhtyi toteuttamaan rohkeaa suunnitelmaansa.

Seteleiden painamisen ansiosta talous todellakin piristyi ja ihmisten hyvinvointi kääntyi kasvuun. Niin helppoa se oli. Lisääntynyt raha sai ihmiset kuluttamaan ennen näkemättömällä innolla. Jopa ennen tappiollisiksi todetut liikeideat menestyivät ja tuottivat nyt omistajilleen voittoa. Konkurssit väistyivät, kun maksuvaikeuksiin joutuneet liikemiehet saivat lisää aikaa lainojensa maksuun. Lisärahan synnyttämät uudet liiketoimet ja rakennushankkeet imivät maaseudulta työvoimaa kaupunkeihin. Rakennuksia kohosi ja kauppa kukoisti. Ihmiset tekivät töitä ja heille myös maksettiin kohtuullisesti. Kaikki tahtoivat rikastua, ja yhtäkkiä se tuntui myös täysin mahdolliselta. Aina kun vanhat lainat erääntyivät korkoineen, ihmiset ottivat uusia. Ja niin kupla kasvoi kasvamistaan.

Myös valtio hyötyi edullisesta lainarahasta talouden aktiivisuuden ja lisääntyneiden verotulojen muodossa. Niiden turvin voitiin nyt rakentaa laivastoja ja perustaa kauppa-asemia ja orjaplantaaseja uusiin siirtomaihin. Muinaisilta sivilisaatioilta opittu tietotaito ja tekniset innovaatiot sekä uudet viljelyskasvit ja -tekniikat näkyivät suoraan ihmisten elintason ja hyvinvoinnin kasvuna. Alkuperäiskansoilta ryöstetty kulta toi talousjärjestelmään lisää sen kipeästi kaipaamaa polttoainetta. Maailmankuvan avartuminen ja vieraiden sivilisaatioiden tutkimus kyseenalaistivat vanhat käsitykset. Puhtaan järjen ihanne vapautti tieteet uskontojen ikeen alta,

murtaen näin tieltään monta kehitystä rajoittanutta estettä.

Kun kriittisyys, loogisuus ja puhdas järki nostettiin ihanteiksi ja kirkon kahlitseva auktoriteetti usko kyseenalaistettiin, syntyi itseään ruokkiva positiivinen kehä. Jatkuvasti kehittyvä luonnon parempi tuntemus johti uusiin teknologisiin innovaatioihin, jotka yhdessä avokätisen rahoituksen kanssa saatiin myös toteutettua. Ennen pitkää kehitys johti teolliseen vallankumoukseen.

Pankkiirien suunnitelma toimi alussa hienosti. Pienessä mittakaavassa pankkien tyhjistä luoma katteeton setelirahoitus antoi talouteen mukavan piristysruiskeen, mutta mitä pidempään rahanpainaminen jatkui ja mitä useampi henkilö siitä pääsi osalliseksi, sitä suuremmiksi myös ongelmat paisuivat.

Rahan määrän lisääntyminen kasvatti nopeasti hyödykkeiden kysyntää. Sen sijaan hyödykkeiden tarjonta kasvoi huomattavasti rahan määrän kasvua hitaammin. Kun kysyntä ylitti tarjonnan, tuotteiden hinnat lähtivät nousuun, mikä kosketi kipeimmin köyhää väestönosaa, joka ei ollut lainkaan päässyt osallisiksi halvan rahan ja kuplatalouden riemuista.

Setelirahoituksen aiheuttaman hintojen nousun riistäydyttyä käsistä pankkiirit ymmärsivät menneensä liian pitkälle. Pian huijaus paisui hallitsemattomiin mittasuhteisiin, mutta ei uuden rahan painamista voinut yhtäkkiä lopettaakaan. Koron aiheuttama krooninen rahan puute pakotti pankkiirin myöntämään yhä uusia katteettomia lainoja talouden kiertoon pelatakseen itselleen aikaa ja viivyttääkseen kuplan puhkeamista. Ei ollut enää epäilystäkään, etteikö rahan arvo ja siten koko talousjärjestelmä tulisi romahtamaan. Kyse oli enää vain siitä, milloin ja miten se kaikki tulisi käytännössä tapahtumaan.

Hintojen jo hallitsemattomaksi muuttuneen nousun seurauksena yhä useampi kauppias kieltäytyi vastaanottamasta pankin myöntämiä setelirahoja vaihdon välineenä. Sen sijaan monet alkoivat taas vaatia maksua fyysisessä kullassa. Ihmisten epäluottamus pankkeja kohtaan näyttäytyi nyt konkreettisesti heidän pyrkimyksissään hankkiutua eroon arvoaan jatkuvasti menettävistä seteleistä. Koska kultaan oikeuttavia kuitteja oli painettu huomattavasti todellisia kultavarantoa enemmän,

alkoivat pankkien holvit pian ammottaa tyhjyyttään.

Pankkiirien pahin pelko toteutui, kun pankkien eteen syntyi vihaisten kansalaisten muodostamia pitkiä jonoja. Asiakkaita oli tulossa liikaa. Kultavarat eivät enää riittäisi kattamaan heidän kaikkien nostoja. Niinpä pankit päättivät pitää konttorinsa suljettuina erilaisiin tekosyihin vedoten. Kupla oli puhjennut.

10. Valtiot pankkien rikoskumppaneina

Kun kansa vaati pankkiireja tilille törkeästä petoksestaan, viranomaiset joutuivat hankalan tilanteen eteen. Oikeuslaitos ja valtakoneisto kyllä myönsivät huijauksen tapahtuneen, mutta samalla he myös näkivät talouteen virranneen rahan aikaansaaman vaikutuksen ihmisten käytökseen.

Pelkkä usko siihen, että tavallinen paperi oli kullan arvoista, oli saanut ihmiset paiskomaan töitä aamusta iltaan. Ja mitä enemmän kansalaisille oli paperia jaettu, sitä suurempia laivastoja oli rakennettu, massiivisempia armeijoita varustettu ja kaukaisempia maita valloitettu. Käsissä oli nyt liian suuri vallan väline hukkaan heitettäväksi.

Rahan tuli olla niukkaa, mutta vain näennäisesti. Nimittäin jos raha olisi ollut aidosti niukkaa, eikä sitä voitaisi synnyttää keinotekoisesti lisää – kuten aidon kultakannan aikaan vielä oli ollut – korkoon perustuva rahajärjestelmä olisi johtanut lopulta aina talouden näivettymiseen, sillä korko olisi ennen pitkää siirtänyt kaiken varallisuuden vain harvojen käsiin. Mutta pitämällä raha vain näennäisen niukkana ja luomalla sitä sopivassa suhteessa lisää oli talous mahdollista pitää jatkuvassa tasaisessa nousukiidossa. Ajatus oli lisätä talouteen rahaa samassa suhteessa sen "luonnollisen kasvun" kanssa. Se, mikä oli ennen ollut mahdotonta konkreettiseen fyysiseen kultaan perustuvassa taloudessa, olisi nyt mahdollista tässä uudessa ja abstraktissa paperirahataloudessa.

Vuosisatojen ajan olivat alkemistit yrittäneet luoda kultaa keinotekoisesti taivuttaakseen kansakunnat polvilleen edessään, mutta vielä koskaan aikaisemmin ei

kenenkään päähän ollut pälkähtänyt kirjoittaa paperilapulle "kulta" ja kävellä sitten tuon paperin kanssa ostoksille aivan kuin paperi todella olisi ollut oikeaa kultaa. Ajatuksena se oli pätkähullu, mutta käytäntö osoitti jotain aivan muuta. Raha kaikessa keinotekoisuudessaan oli kuin kaiken ihmismielen hulluuden ja turhuuden ilmentymä. Kulta oli ihmisen arkielämän kannalta täysin hyödytön materiaali. Niinpä se paperille painettuna oli täsmälleen yhtä hyödytöntä kuin konkreettisenä fyysisenä kultanakin, ja niin paradoksaalista kuin se onkin, nimenomaan juuri tuo kullan hyödyttömyys teki siitä arvokkaimman mahdollisen rahamuodon. Nimenomaan juuri kullan hyödyttömyys sellaisenaan mahdollisti yhdessä rahamäärän jatkuvaan laajentamiseen perustuvan pankkitoiminnan kanssa korkoon perustuvan rahajärjestelmän toiminnan ja ikuisen talouskasvun ideologian.

Todellisessa maailmassa paperilapulle painettu mikä tahansa muu asia ei olisi toiminut. Rahan täytyi olla ihmiselle sellaisenaan täysin hyödytöntä, jotta sen varaan voitiin rakentaa onnistunut kupla. Paperille painettu maito, liha, kala, saha, vasara tai hevonen eivät olisi käyneet rahasta, sillä niillä oli ihmiselle todellista hyötyarvoa. Kuka tahansa olisi heti ymmärtänyt, ettei paperilapulle kirjoitetulla sahalla pystynyt työstämään puuta. Työkalujen arvoa ei ollut mahdollista siirtää paperille. Samasta syystä paperille kirjoitettu "ruoka" ei maistunut ruualta, kuten ei myöskään paperille piirretty lehmä lypsänyt maitoa. Se oli kaikki yhä vain pelkkää paperia. Mutta pankkijärjestelmän luoman illuusion keinoin paperille painettu kulta todella muuttui ihmisten mielissä kullaksi. Olihan raha kaikkina aikoina perustunutkin vain ihmisten mielissä syntyvään luottamukseen rahan sisältämästä arvosta. Rahan asia on kaikkina aikoina ollut ennen kaikkea uskon asia.

Mutta olipa raha käsitteenä miten hullu ja hutera tahansa, kansa joka tapauksessa tarvitsi rahaa vaihdon välineeksi, arvon mitaksi ja arvon säilyttäjäksi. Rahalle ei ollut vaihtoehtoa. Tämä teki tilanteesta erityisen herkullisen valtaeliitille. Enää ei tarvittu pappeja kansan paimentajaksi. Papisto sai mennä. Raha korvasi nyt uskonnon suurimpana vallan välineenä, ja mikä parasta, tuo valta oli kansaan päin täysin näkymätöntä. Kansalle voitiin nyt antaa näennäinen vapaus. Todellista vapautta sillä ei kuitenkaan ollut. Niin kauan kuin kansa pysyi riippuvaisena valtaeliitin liikkeelle laskemasta rahasta, oli se myös täysin valtaeliitin hallittavissa. Niinpä valtio katsoi tärkeäksi alistaa pankkijärjestelmän oman valvontansa alaisuuteen.

11. Pankkijärjestelmä institutionalisoituu

Saatuaan maistaa kuplan varaan noussutta talousjärjestelmää valtiolla ei ollut enää mitään hinkua palata takaisin rahan niukkuuteen ja hitaan kasvun aikaan. Valtio tarvitsi pankkien tyhjästä loihtimaa varallisuutta pitääkseen korkoon perustuvan rahajärjestelmän elinvoimaisena, eikä se nähnyt muuta vaihtoehtoa kuin laillistaa tämä pankkiirien petoksesta alkunsa saanut toiminta.

Pankkitoiminnan uskottavuus saatiin palautettua siirtämällä pankkien valvonta valtiojohtoisen instituution alaisuuteen. Perustettiin niin sanottu keskuspankki – kaikkien pankkien pankki – jonka tehtäväksi jäi valvoa kaikkia muita pankkeja. Yksityiset pankit saivat toimia vastaisuudessa vain keskuspankin valvonnan alaisuudessa. Rahan tyhjästä synnyttäminen sai luottamusta henkivän nimen "luottolaajennus" ja sen petollinen luonne kätkettiin monimutkaisen finanssitermistön, erilaisten vakuusvaatimusten ja kaksinkertaisen kirjanpidon taakse.

Tavoitteena oli luoda hallittu kupla ja pitää se sopivan pulleana, mutta kuitenkin ilman räjähdysvaaraa. Rahan määrää markkinoilla valvottaisiin ja säädeltäisiin valtion valvovan silmän alla suurella varovaisuudella, eikä ylilyöntejä annettaisi tapahtua. Valtion mukaan tulo rauhoitti kansalaisia ja luottamus pankkijärjestelmää kohtaan palautui.

Mukaan juoneen tarvittiin myös oikeuslaitos. Lainsäädäntöä uudistettiin ja pankkitoiminta sulautettiin oleelliseksi osaksi uuden ajan yhteiskuntajärjestelmää. Kansalaisille kohdistettiin valtion taholta määräys hyväksyä keskuspankin leimaama paperi virallisena rahana, ja vastaisuudessa myös kaikki verot tulisi maksaa uuden rahan muodossa.

Paperi toimi siis kuittina kultaan, jota todellisuudessa oli keskuspankin holveissa huomattavasti vähemmän kuin mihin kuittien kokonaismäärä oikeutti. Toisin sanoen: jos riittävän suuri määrä ihmisiä vaatisi saada haltuunsa setelien oikeuttaman määrän fyysistä kultaa, koko pankkijärjestelmä kaatuisi. Jos tämä ei jostain syystä miellyttänyt kansalaisia, tai jos asian johdosta syntyi jotain ongelmia, oikeuslaitos

puolustaisi pankkien ylläpitämää rahajärjestelmää laillisena.

Pankkiireille valtioiden mukaantulo tuli siunauksena, vaikka he eivät pitäneetkään siitä, että heidän oikeutensa painaa rahaa ulkoistettiin nyt valtiojohtoiselle keskuspankille. Pääasia oli kuitenkin, että heidän asemansa oli virallistettu ja pankkitoiminta laillistettu.

Pankki oli nyt virallinen instituutio, aivan niin kuin kirkko tai valtio itse. Samalla myös liiketoiminnan riski hävisi olemattomiin. Nimittäin jos keskuspankin toiminta ei jostain syystä olisi pystynyt pitämään kuplataloutta pystyssä ja pankkien myöntämien lainojen vakuudeksi asetetun omaisuuden arvonalennukset uhkaisivat jo itse pankkitoimintaa, valtio ei antaisi suurten pankkien kaatua. Vaikka pankit olivat yksityisomisteisia, niistä oli tullut osa valtiojärjestelmää. Hyvinä aikoina pankkitoiminta tuotti omistajilleen huikeita voittoja, kun taas huonoina aikoina pankkeja pelastettiin kansalaisten verovaroilla. Pankkiirina olit aina voittajien puolella. Kävi mitä tahansa, et voinut koskaan hävitä.

12. Kultakannasta luopuminen ja rahan uusi luonne

Vuosien saatossa ja erinäisten vaiheiden jälkeen edellä kuvatun kuplan varaan rakentunut pankki- ja rahajärjestelmä laajeni maailmanlaajuiseksi. Länsimaisen talousjärjestelmän standardi siitä tuli maailmansotien yhteydessä, sotilasmenojen lisäämän rahantarpeen pakottamana. Ajan saatossa liikkeelle lasketun setelirahan – siis kultaan oikeuttavien kuittien – määrä keskuspankkien todellisiin kultavarantoihin nähden kasvoi kasvamistaan. Se oli väistämätöntä. Rahajärjestelmään sisäänrakennetun koron ja säästäväiseen käytökseen ohjaavien rahan sisäisten palkkiomekanismien johdosta järjestelmä kaipasi polttoaineekseen jatkuvasti uutta painotuotetta. Rahan näennäinen kultaperusteisuus kasvoi pian suoranaiseksi taakaksi.

Ajan saatossa todellisen kullan määrä liikkeelle laskettuihin kultaan oikeuttaviin kuitteihin nähden supistui niin mitättömäksi, ettei kultakannasta irrottautuminen muodostunut käytännön tasolla juurikaan periaatepäätöstä hankalammaksi operaatioksi. Ajatuksena se oli sitäkin hurjempi. Mutta niin lopulta kuitenkin tapahtui.

Lupaus fyysiseen kultaan vaihdettavissa olevasta paperirahasta jäi ilman kultaansa. Lupaus muuttui tyhjäksi. Jäi pelkkä paperi. Mutta pian myös paperiraha sai väistyä uuden sähköisen rahan tieltä. Jäi pelkkä tyhjä lupaus.

Nyt raha oli puhtaasti pelkkää pankin myöntämää lupausta vailla mitään fyysistä takausta. Rahan arvo perustui pankin lupaukseen maksaa, mutta kun kulta oli otettu pois rahan arvoa takaamasta, oli samalla poistettu väline, jolla pankki olisi voinut lupauksensa lunastaa. Jäi pelkkä irrallinen lupaus. Lupaus maksaa. Mutta millä? No tietysti uudella lupauksella, jota pankki puolestaan takasi taas uudella lupauksella, jota se yhä takasi uudella, ja niin edelleen. Rahan luonne muuttui tyhjien lupausten loputtomaksi sarjaksi.

"Lainatessaan pankit synnyttävät rahaa velan kautta. Ne luovat vaihdon välineen tyhjästä. Koko velkaan perustuva rahajärjestelmämme perustuu valheelle. Me emme saaneet äänestää siitä. Se kasvoi yllemme huomaamatta, mutta se on ollut selviö vuoden 1971 jälkeen, kun kultaan perustuva rahajärjestelmä lakkautettiin."

– Ralph M. Hawtrey, Britannian pitkäaikainen valtiovarainministeri

Aina kun valtio, yritys, yhteisö tai yksityinen henkilö ottaa velkaa, syntyy talousjärjestelmään vastaava määrä uutta rahaa. Pankkien lupaus maksaa – siis velka – on nykyihmiselle käypää rahaa. Digitaalinen raha on aina jonkun maksamatonta velkaa jollekin. Näin ollen aina kun velka kuitataan maksetuksi, yhtä paljon rahaa poistuu talouden kierrosta. Toisin kuin kultarahan aikaan, jolloin rahan määrä oli aina lähes vakio, nyt taloudessa kiertävän rahan – siis velan – määrä vaihtelee jatkuvasti.

13. Kurkistus verhon taakse

Kun valtioiden rahajärjestelmät olivat vielä sidoksissa kultakantaan, keskuspankit määrittelivät pankeille niin sanotun vakuusvarantovaatimuksen, joka määräsi sen suhteen, jonka puitteissa pankki saattoi painaa kultaan oikeuttavia kuitteja maan keskuspankin todellisiin kultavarantoihin nähden. Jos tuo suhdeluku oli esimerkiksi 1:9, ilmoitettiin pankin vakuusvarantovaatimuksen olevan 10 prosenttia. Näin ollen

yhtä pankkiin talletettua kultakiloa vastaan pankkiiri saattoi täysin laillisesti painaa 9 kultakilon edestä kultaan oikeuttavia kuitteja ja myydä tätä tyhjistä luotua rahaa asiakkailleen koron hinnalla.

Nykypäivänä tavalliset voittoa tavoittelevat liikepankit synnyttävät yli 98 prosenttia kaikesta järjestelmässämme kiertävästä rahasta. Toimintaan tarvitaan pankkitoimilupa, asiakkaan fyysistä omaisuutta velan vakuudeksi sekä keskuspankin vaatiman vakuusvarannon verran omaisuutta pankin kirjanpidossa. Kun nämä ehdot täyttyvät, voivat pankit luoda järjestelmään niin paljon uutta velkarahaa kuin uusille lainoille löytyy kysyntää sekä velvoittaa asiakkaat maksamaan korkoa kaikista synnytyistä lainoista.

Jos pankkien harjoittamaa luottolaajennusta sovellettaisiin jonkin fyysisen esineen kauppaan, esimerkiksi autokauppaan, voisi sitä kuvata toimintana, jossa automyyjä myy yhden ja saman auton samanaikaisesti sadalle eri asiakkaalle. Se, mitä pankkimaailmassa kutsutaan luottolaajennukseksi, tarkoittaa reaali-maailmassa törkeää petosta.

Kuinka tämä rahan synnyttäminen menee läpi kirjanpidossa? Kun pankkiin kävelee asiakas ja hän ottaa itselleen velan, pankin taseen toiselle puolelle kirjataan velan vakuudeksi asetettu omaisuus ja toiselle puolelle vakuutta vastaava summa luottolaajennettua velkarahaa. Nyt pankin tilikirjoissa näyttää siltä, että pankki olisi lainannut jo olemassa olevia varojaan, vaikka todellisuudessa pankki – sinä samana hetkenä, jona myönsi lainan – synnytti pelkän lupauksen maksaa. Tuo lupaus näkyy pankkitilin saldona ja tuosta lupauksesta – jota pankkiiri ei edes teoriassa voisi koskaan konkreettisesti lunastaa – maksaa asiakas pankille korkoa.

Koska pankkien vakuusvarantosäännöt käskevät pankkia tallettamaan jokaisen lainaustapahtuman yhteydessä tietyn määrän pakolliseen vakuusvarantoon (edellisessä esimerkissä 10 prosenttia), tasekirjoissa oman pääoman suhde vieraaseen pääomaan on lähtökohtaisesti aina 10 prosenttia suurempi, mikä antaa ulospäin kuvan järkevästi toteutetusta taloudenhoidosta. Täydellinen rikos.

Velan myöntävä pankkivirkailija voi elää koko työuransa siinä uskossa, että pankit

lainaavat edelleen asiakkailtaan lainaamia varoja. Se tuntuisi järkevältä. Tavallisen kansalaisen oikeustajuun ei nimittäin mahdu se, että millekään yksityiselle voittoa tavoittelevalle taholle annetaan oikeus synnyttää rahaa tyhjästä ja periä siitä korkoa. Tätä asiaa ei opeteta kouluissamme, mikä ei suinkaan ole vahinko.

Blogikirjoituksessaan ”Raha on laiton sopimus” Suomen talousdemokratia ry:n tiedottaja ja rahareformiliikkeen innokas aktivisti Ville Iivarinen nosti esiin Jerome Dalyn tapauksen havainnollistavana esimerkkinä pankeille myönnetystä oikeudesta synnyttää rahaa tyhjästä ja siitä, kuinka maiden oikeuslaitoksetkin ovat lopulta aina alisteisia rahajärjestelmälle. Ville Iivarinen kirjoittaa:

”Yhdysvaltalaisessa oikeusjutussa First National Bank of Montgomery vs. Daly vuonna 1964 mies nimeltä Jerome Daly nosti kanteen pankkiaansa vastaan, kun pankki yritti periä hänen kotinsa sen jälkeen, kun Daly ei ollut onnistunut lyhentämään 14 000 dollarin asuntolainansa. Daly perusti syytöksensä sopimuslain kohtaan ’consideration’, joka tarkoittaa sopijaosapuolten vaihtamaa asiaa eli pankkilainan tapauksessa olisi vaihdettu pankin rahat Dalyn lupaukseen maksaa nämä rahat korkoineen myöhemmin takaisin. Laillinen sopimus edellyttää, että molemmat sopijaosapuolet saavat jotain toiselta. Daly väitti, ettei pankki ollut antanut hänelle missään vaiheessa oikeaa rahaa ja siten hänenkään ei tarvitse pitää omaa osaansa sopimuksesta. Oikeusjuttu näytti aluksi toivottomalta tapaukselta, kunnes pankinjohtaja herra Morgan kutsuttiin todistajanaitioon. Kaikkien yllätykseksi herra Morgan myönsi, että pankki oli luonut lainaamansa 14 000 dollaria tyhjästä, ’out of thin air’ ja että tämä oli aivan normaali pankkitoiminnan periaate. Hän myönsi, että hänen pankkinsa oli yhteistyössä Minneapoliksen keskuspankin kanssa luonut lainatun rahan silkalla kirjanpitoimenpiteellä sillä hetkellä, kun laina oli myönnetty ja hän myös myönsi, ettei yksikään Yhdysvaltain laki tai asetusta antanut hänelle oikeutta tehdä näin!

’It sounds fraud to me...’ tuomari totesi, ja valamiehistö oli samaa mieltä: Daly sai pitää kotinsa. Jutun tuomari kirjoitti pian tämän jälkeen lehtiartikkelin, jossa hän sanoi päätöksensä – joka oli täysin lainvoimainen – tarkoittavan, että kaikki asuntolainat ja kaikki muutkin lainat valtionvelkaa myöten ovat itse asiassa laittomia sopimuksia, jotka tulisi purkaa. Hän kehotti jokaista amerikkalaista tutkimaan tätä

asiaa tarkoin, sillä 'for upon it hangs the question of freedom or slavery' eli siitä riippuu elämmekö vapaudessa vai orjuudessa. Pian tämän jälkeen tuomari kuitenkin kuoli myrkytyksen uhrina, eikä tämän vuoden 1964 oikeusjutun jälkeen muut tuomarit ole enää tuominneet samoin. Eräs tuomari jopa kerran totesi vastaavassa tapauksessa: 'We are not going behind that curtain!' eli 'Emme nyt aio kurkistaa sen verhon taakse!'"

Pankit perustavat rahalainansa jopa kymmenien vuosien takaisinmaksusuunnitelmiin. Koko tämän ajan velan ottaja roikkuu pankin asettamassa löysässä hirressä ja on pakotettu työntekoon. Pitkän maksuajan johdosta velkapääoman synnyttämä korko voi helposti kasvaa jopa moninkertaiseksi alkuperäiseen pääomaan verrattuna.

Kaupassa, jossa asiakas riskeeraa kaikki oman elämänsä perusedellytykset velkansa vakuudeksi, pankki ei anna mitään omastaan. Se vain toteuttaa valtion ja oikeuslaitoksen sille myöntämää oikeutusta synnyttää rahaa tyhjästä.

Kaikki raha, jota velallinen työllään ansaitsee ja jolla hän omaa velkaansa lyhentää, on myös synnytetty velkaa vastaan. Kaikki liikkeellä oleva raha on aina jonkun maksamatonta velkaa pankeille. Sitä mukaa kun lainaa maksetaan pois ja velkamäärä vähenee, myös kierrossa olevan rahan määrä vähenee.

"On vain hyvä etteivät ihmiset ymmärrä vallalla olevaa pankki- ja rahajärjestelmäämme, sillä jos he ymmärtäisivät, maassamme olisi vallankumous ennen huomisaamua."

– Henry Ford

Kun asiakas ottaa lainan, hän laskee järjestelmään sisään uutta rahaa. Kun hän maksaa lainansa takaisin pankkiin, vastaava summa rahaa poistuu kierrosta. Mutta maksettavaksi jää vielä lainasta lankeava korko. Mistä rahat korkojen maksuun?

Velan ottaja voi maksaa velkansa korkoineen pois ainoastaan sillä edellytyksellä, että ihmiset myös hänen jälkeensä ottavat velkaa ja laittavat tuon velkarahan kiertoön. Näin ollen rahan määrä on "terveessä" taloudessa ikuisessa kiihtyvässä kasvussa.

Käytännössä se tarkoittaa valtioiden ja kansalaisten ikuista ja kiihtyvää velkaantumista. Kiihtyvä velkaantuminen on siten kiinteä osa nykyistä rahajärjestelmäämme. Tämä tosiasia olisi hyvä tiedostaa, ennen kuin ryhdymme syyllistämään velkaongelmiin ajautuneita maita huolimattomasta ja laiskasta taloudenpidosta. Se kaikki on sisäänrakennettuna nykyiseen velkaperusteiseen rahajärjestelmäämme. On vain ajan kysymys, milloin koko järjestelmä romahtaa omaan mahdottomuuteensa.

Jatkuva rahan määrän kasvun vaatimus tarkoittaa samalla kiihtyvää inflaatiota eli rahan arvon alenemista. Rahan arvon heikentyminen on siten sisäänrakennettuna nykyiseen rahajärjestelmäämme – siitä huolimatta, että yksi rahan tärkeimmistä tehtävistä tulisi nimenomaan olla rahan arvon, eli ostovoiman säilyttäminen. Niinpä rahaa ei kannata enää säästää. Inflaatio onkin eräänlainen kansalta piilotettu vero, joka omalta osaltaan vauhdittaa rahan nopeaa kiertoa ja kiihtyvää kulutusta.

Jos tämä alati kiihtyvä lainaaminen joskus häiriintyy, eivätkä ihmiset enää ota uusia lainoja vaan keskittyvät pikemminkin maksamaan vanhoja lainojaan pois, vähenee taloudessa kiertävän rahan määrä samassa suhteessa. Pian talouden kierrosta ei löydy enää riittävästi rahaa kaikkien lainojen takaisinmaksuun. Kun raha taloudessa vähenee, myös rahan kierto vähenee. Ja kun raha ei kierrä, yritykset irtisanovat ja ihmiset joutuvat työttömiksi. Pankit, jotka koko kuplan luottolaajennuksellaan alunperin aiheuttivat, ottavat nyt haltuunsa maksukyvyttömien ihmisten velan vakuudeksi asettaman reaaliomaisuuden.

Valtio hellii pankkeja niitä suosivalla lainsäädännöllä. Talouden taantuman aikaan, kun rahan määrä talousjärjestelmässä vähenee ja kun asuntojen ynnä muun reaaliomaisuuden arvot alenevat, voi pankki itsekkin joutua vaikeuksiin. Se voi joutua myymään asiakkaiden velan vakuudeksi panttaamaa omaisuutta kirjanpitoarvoa huomattavasti alempaan hintaan, minkä seurauksena pankki voi ennen pitkää ajautua jopa konkurssiin. Mutta kaikki se tapahtuu vain kirjanpitomaailmassa. Todellisuudessa pankit eivät koskaan edes lainanneet omaa pääomaansa. Ne synnyttivät rahaa luottolaajennuksen keinoin tyhjästä asiakkaan panttaamaa omaisuutta vastaan. Ainoastaan kirjanpidon luoman illuusion ansiosta pankkien liiketoiminta saadaan ulospäin näyttämään oikeutetulta.

Niinpä etenkin suurten pankkien kohdalla pankkien liiketoimintariski on vain näennäinen, sillä jos pankki todella joutuisi vaikeuksiin, tulisi valtio apuun ja pelastaisi sen konkurssilta kansalaisten verovaroilla. Yksityinen velan ottaja sen sijaan kantaa vastuunsa aina yksin.

"Jos tahdotte jatkaa eloanne pankkien orjuuttamina ja maksaa oman orjuutuksenne kustannukset, antakaa pankkiirien jatkaa rahan luomista velkaa vastaan."

– Sir Josiah Stamp, Englannin keskuspankin johtaja 1928–1941

14. Pankkitilipakko

Pankit ovat yksityisomisteisia. Pankit harjoittavat voitonmaksimointiin tähtäävää liiketoimintaa synnyttäessään meille vaihdon välineen, jolla voimme ostaa itsellemme ruokaa, ylläpitää terveyttämme ja maksaa laskumme. Mutta pankkien synnyttämä raha on näkymätöntä. Pääset siihen käsiksi vasta kun sinulla on pankkitili.

Yli 98 prosenttia kaikesta rahasta on abstraktia ja liikkuu pelkkinä bitteinä tietokannoissa. Jos siis tahdot saada nykyaikaisen rahan näkyviin ja päästä siitä osalliseksi, sinulla tulee olla pankkitili. Saadaksesi pankkitilin, sinun on oltava jonkin yksityisomisteisen pankin asiakas. Vasta pankin asiakkuuden kautta pääset käsiksi nykyaikaiseen vaihdon välineeseen, joka puolestaan kätkee taaksensa kaikki kelvolliseen elintasoon vaadittavat välttämättömyyshyödykkeet. Niinpä asiakkuus pankissa on tehty tavalliselle ihmiselle käytännössä pakolliseksi. Vai voisitko todella kuvitella eläväsi nyky-yhteiskunnassa täysipainoista elämää ilman pankkitiliä?

"Jos kaikki pankkilainat maksettaisiin pois, kenenkään tilille ei jäisi enää rahaa eikä järjestelmässä kiertäisi enää yhtäkään dollaria. (...) Me olemme täysin riippuvaisia yksityisomisteisista liikepankeista. Jonkun on lainattava jok'ikinen dollari, joka talousjärjestelmässämme kiertää. (...) Jos pankit luovat riittävästi keinotekoista rahaansa, voimme hyvin; jos eivät, me näännymme nälkään. Olemme täysin vailla kestävästä rahajärjestelmästä. Kun ihminen käsittää asioiden todellisen tilan, asioiden

traaginen absurdus tuntuu lähes uskomattomalta – mutta niin se vain on."

– Robert Hemphill, Federal Reserve Bank of Atlanta

Jos siis tahdomme elää jotakuinkin normaalia elämää, on meidän pakko olla pankkien asiakkaita. Kukaan ei kuitenkaan tunnu enää muistavan, että vapaassa yhteiskunnassa rahan lainaamisen tulisi perustua vapaaehtoisuuteen. Pankkitalletus on silti pohjimmiltaan yhä edelleen laina pankille. Minkälainen yhteiskunta pakottaa ihmiset lainaamaan rahansa voitonmaksimointiin tähtäävää liiketoimintaa harjoittavalle yritykselle? Juuri siitä pankkitalletuksessa todella on kyse. Rahan lainaamisesta. Siksi talletuksista maksetaan asiakkaille korkoa. Korkoa, joka on jo aikaa sitten kutistunut lähes olemattomiin. Korkoa, joka on täysin mitätön pankkien asiakkailleen langettamien tilinhoitomaksujen ja palvelumaksujen rinnalla. Käytännössä me asiakkaat siis maksamme pankeille siitä, että he saavat lainata meidän rahojamme ja pyrkii tekemään sitä kautta itselleen lisää rahaa. Meidät vain on kiedottu finanssimaailman seitteihin niin salakavalasti ja taitavasti, ettemme osaa nähdä tätä kuviota lainkaan kieroutuneena.

15. Isäntä ja renki

Tarkastellaan seuraavaksi hieman Yhdysvaltain keskuspankin rakennetta ja historiaa. Maailman ainoana todellisena supervaltana, kapitalistisen maailman esikuvana ja viihdeteollisuuden luomien arvojen ja asenteiden muokkaajana Yhdysvaltojen vaikutus ulottuu tavalla tai toisella kaikkiin maailman ihmisiin.

Kysymys rahanpaino-oikeudesta oli ollut Yhdysvalloissa jatkuva kiistakysymys itsenäistymisen ajoista aina 1900-luvun alkuvuosiin saakka. Yhdysvaltojen historiassa keskuspankkia ovat hallinneet vuoroin joko liittovaltio tai erilaiset yksityisomisteisten pankkien muodostamat kokoonpanot. Nykyisin voimassa oleva järjestelmä sai muotonsa Woodrow Wilsonin presidenttikaudella joulukuun 23. päivänä vuonna 1913.

Kun valtaosa senaattoreista oli jo lähtenyt perheidensä luo joulupyhien viettoon,

senaatissa runnottiin läpi lakiesitys, jossa kahdentoista yksityisen pankin yhteenliittymälle annettiin rahan painamisen monopoli. Jälkeenpäin Woodrow Wilson ymmärsi tulleen harhaanjohdetuksi ja tehneensä suuren virheen. Järjestelyssä syntynyt Federal Reserve (FED) nostettiin kaiken lainsäädännön yläpuolelle ja sen omistus-suhteet julistettiin salaisiksi. Säädöksen allekirjoittanut presidentti katui myöhemmin ratkaisuaan kirjoittaen katkerasti:

" Olen mitä onnettomin mies. Olen tahtomattani tuhonnut maani. Mahtavaa teollisuusvaltiotamme ohjaa nyt sen rahajärjestelmä. Rahajärjestelmämme on vahvasti keskittynyt. Kansakunnan kasvu ja kaikki toimmme ovat vain muutamien miesten käsissä. Meistä on tullut yksi huonoiten johdetuista, täydellisimmin kontrolloiduista ja dominoiduimmista hallituksista sivistyneessä maailmassa. Hallitus ei edusta enää vapaata mielipidettä, vakaumusta ja enemmistöpäätöstä vaan pienen dominoivan ryhmän mielivaltaa ja painostusta."

Nimi Federal Reserve (valtion varanto) ja rakennuksen fyysinen sijainti Washingtonissa hallinnon keskuksessa ovat pelkkää silmänlumetta. Todellisuudessa FED ei ole valtiollinen vaan yksityisomisteinen keskuspankki. Sillä ei myöskään ole mitään erityisiä varantoja. Tämä yksityisomisteinen keskuspankki ylläpitää ja hallinnoi kansakunnan valuuttajärjestelmää, eikä se ole tilivelvollinen toimistaan kenellekään.

FED on nostettu kaiken lainsäädännön yläpuolelle. Sillä ei ole budjettia, se ei ole tilintarkastusvelvollinen, eikä mikään kongressin komitea voi millään tavoin valvoa tai kontrolloida sen operaatioita. Kaikki on salaista, ja salailua perustellaan koko maailmantaloutta heiluttelevien korkopäätösten herkkyydellä. Mikään ulkoapäin tuleva paine ei saa häiritä tätä haurasta prosessia. Niinpä maailman ainoan supervallan rahanpaino-oikeus ja taloussyörien manipulointi ovat täysin yksityisten pankkiirien mielivallan alaisuudessa.

Ei ole lainkaan epäselvää, etteivätkö Yhdysvaltojen perustuslain laatijat ja alkuaikojen vahvat presidentit nimenomaan juuri tahtoneet tehdä kaikkensa estääkseen nykyisen kaltaisen yksityisomisteisen keskuspankkijärjestelmän syntymisen.

"Tyydyttääkseen valtion rahantarpeen ja kansalaisten ostovoiman valtion tulisi itse voida luoda oma rahansa. Etuoikeus omaan rahaan ja sen hallintaan ei tarkoita ainoastaan valtion ylintä valtaoikeutta vaan myös valtion suurta mahdollisuutta. Omaksumalla nämä periaatteet veronmaksajat tulevat säästämään valtavia summia rahaa, jotka muuten menisivät korkojen maksuun. Näin raha lakkaa olemasta ihmiskunnan herra ja siitä tulee sen palvelija."

– Abraham Lincoln

Kun yksityisomisteinen keskuspankki FED synnyttää rahaa Yhdysvaltojen valtiolle, näiden kahden tahon välille syntyy velkasuhde, jossa ensin mainittu toimii velan antajana ja jälkimmäinen velallisenä. Tämä on huima yhdistelmä, kun muistetaan, että lainan myöntävä keskuspankki on yksityisomisteinen, voiton maksimointiin pyrkivä organisaatio ja lainan ottaja maailman ainoa todellinen supervalt. Velan antaja ja velan ottaja. Kuin isäntä ja renki.

"Kun maan hallitus on riippuvainen pankkiirien rahoituksesta, ei vallassa ole hallitus vaan pankkiirit, sillä käsi joka antaa on ylempänä kättä joka ottaa. [...] Rahalla ei ole kotimaata; rahoittajat eivät tunne isänmaallisuutta eivätkä säädyllisyyttä; heidän ainoana tavoitteenaan on tuotto."

– Napoleon Bonaparte

Talossa eletään aina isännän ehdoilla. Isäntä suunnittelee asialistan, renki toteuttaa käytännön työt. Kun isännällä on omistuksia muun muassa sota-, viihde-, öljy- ja rakennusteollisuuden lisäksi myös kaikissa kansakunnan merkittävimmissä asenneilmastoa muokkaavissa mediataloissa, päästään jotakuinkin sen kaltaiseen maailmaan, jossa juuri tänä päivänä elellemme.

Tällaisessa maailmassa presidentin ja kongressin tehtäväksi on jäänyt lähinnä kansan suunnasta tulevan tyytymättömyyden vastaanotto ja tasoittelu. Aina ei ole helppoa kantaa vastuuta läpikorruptoituneesta talouspolitiikasta, saati perustella kansalle tuottoisten mutta myös verta ja verovaroja syövien sotien tärkeyttä. Niinpä ihmisille

tarjotaan mahdollisuus muutokseen aina neljän vuoden välein. Näistä kansanäänestyksistä tehdään valtava mediasirkus, joiden avulla kansalle uskotellaan, kuinka muutos on mahdollinen ja kuinka kansa itse päättää heitä itseään koskevista asioista. Valitettavasti tämä kaikki on mitä suurimmassa määrin pelkkää suurta sirkusta ja teatteria.

Poliittinen virka on ennen kaikkea roolisuoritus. Poliitikkojen ja presidenttien tärkein piirre on kyky esiintyä uskottavasti. Ehkäpä juuri sen vuoksi monet Yhdysvaltojen historian menestyksellisimmistä poliitikoista ovat nousseet virkoihinsa suoraan Hollywoodista.

Aina vallanvaihdon jälkeen uusi presidentti nostaa ihmisten toiveet huippuunsa. Kahdessa vuodessa kuitenkin huomataan, ettei mikään todellisuudessa muuttunut. Ihmiset pettyvät. Nostetaan esiin uudet ehdokkaat, ja alkaa uusi vaalikampanja. Taas ihmiset innostuvat, myöhemmin pettyvät, kunnes taas alkaa uusi vaalikampanja ja niin edelleen. Uusi renki jatkaa aina siitä, mihin edellinen lopetti, ja niin show saa jatkua katkeamattomana vuosikymmenestä toiseen.

16. Katsaus pankkien tarjoamaan osakevipuun

Pankeille raha on myytävä tuote siinä missä auto on myytävä tuote autokauppiaille. Nopean osakekaupan, eli osaketreidauksen yhteydessä pankkien myymää rahaa kutsutaan vivuksi. Mitä enemmän osakkeiden treidaajalla on käytössään vipua, sitä suuremmalla voimalla pääoma vääntää hänelle voittoa tai tappiota.

Internetin ja digitaalisten arvo-osuustilien myötä osaketreidauksen aloituskynnys on madaltunut jokaisen ihmisen ulottuville. Monet päiväkauppaan erikoistuneet osakevälittäjät tarjoavat asiakkailleen ilmaista vipuvoimaa houkutellakseen palvelulleen lisää käyttäjiä. Jos avaat arvo-osuustilin tällaiseen pankkiin ja talletat tilille vaikkapa 20 000 euroa käteistä, voit saada heti käyttöösi esimerkiksi kolmekertaisen vivun osakekauppojasi varten. Voit siis heti ostaa tai myydä osakkeita 60 000 eurolla, vaikka sinulla olisi omaa rahaa talletettuna vain 20 000 euron edestä. Jos tämä automaattisesti myönnetty kolmekertainen vipu ei riitä, asiakas voi

halutessaan ostaa itselleen lisää vipua. Eräs tällainen pankki tarjoaa asiakkailleen 20 000 euron vipua päiväksi käyttöön 20 euron maksua vastaan. Jos siis oletetaan, että asiakas tallettaa pankkiin 20 000 euroa käteistä ja ostaa lisäksi vielä 20 eurolla 20 000 euroa lisää vipuvaikutusta, hänellä on käytössään jo yhteensä 80 000 euroa rahaa, eli neljä kertaa enemmän kuin alkutilanteessa.

Kun asiakas sitten tekee tällä neljäkertaisella pääomallaan osakekauppaa, luonnollisesti myös kaikki hänen voittonsa ja tappionsa ovat nelinkertaiset siihen verrattuna, että hän tyytyisi sijoittamaan ainoastaan omaa pääomaansa.

Ehtona vivun käytölle on kuitenkin se, että kaupan täytyy olla lyhytaikaista. Suositeltavaa olisi, että kaupankäynti tapahtuisi päivän sisällä. Ehdoton maksimi sen kestolle on kuitenkin kolme päivää. Jos vivun avulla tehty kauppa ylittää tämän aikarajan, pankki sulkee kaupat automaattisesti ja asiakkaalle seuraa aikarajan ylityksestä sanktioita.

Vipu on pankeille hankala termi nykyaikoina, sillä se tuo mieleen paljon negatiivisia mielleyhtymiä. Siksi he käyttävät termin "vipu" sijasta mieluummin muita vipua kuvaavia termejä, kuten "ostovoima". Ostovoima sanana antaa kuitenkin hieman väärän käsityksen siitä, mitä vivun kanssa on mahdollista tehdä. Vipu kun toimii ostovoiman lisäksi myös myyntivoimana.

Treidaajan ei tarvitse omistaa osakkeita myydäkseen niitä, kunhan sekä myynti että ostotapahtuma tapahtuvat kolmen pankkipäivän sisällä. Toimenpiteiden keskinäisellä järjestyksellä ei ole väliä.

Niin uskomattomalta kuin se kuulostaakin, voit myydä osuuden yhtiöstä, jota et omista, kunhan vain ostat sen itsellesi takaisin määräajan kuluessa. Näin treidaajat voivat tehdä voitollista päiväkauppaa myös kurssilaskuissa. Se, mikä fyysisten osakekirjojen maailmassa oli mahdotonta, on digitaalisten arvo-osuustilien maailmassa arkipäivää.

Jos siis uskot, että osakkeen arvo tulee laskemaan lähitulevaisuudessa, voit myydä osakkeet (joita et omista) ensin kalliilla ja ostaa ne vähän myöhemmin halvemmalla

takaisin, kunhan teet myynnin ja oston kolmen pankkipäivän sisällä. Kolmen päivän aikaraja johtuu siitä, että pankeilla on käytössään kolme päivää aikaa selvittää välittämänsä kaupat. Niinpä on aivan sama missä järjestyksessä tai millä rahalla kaupat tehdään, kunhan määrätyn ajan sisällä jokaiselle ostolle löytyy saman suuruinen myynti ja päinvastoin.

Tämä niin sanottu lyhyeksimyyni eli shorttaaminen nousi ajankohtaiseksi syksyllä 2001, kun lentoyhtiöitä myytiin poikkeuksellisen suurilla summilla lyhyeksi New Yorkin pörssissä, vain kaksi päivää ennen syyskuun 2001 terrori-iskuja. Oliko joukolla merkittäviä tahoja jo etukäteen hallussaan tieto iskujen ajankohdasta ja tekotavasta? Vaikea sanoa. Varmaa kuitenkin on, että terrori-iskujen seurauksena lentoyhtiöiden kurssit romahtivat ja lentoyhtiöitä lyhyeksi myyneet tahot tekivät kurssilaskussa huikeat voitot.

Vivutettu osaketreidaus kotimaisilla osakemarkkinoilla on kuitenkin pikkupoikien puuhastelua verrattuna niihin mahdollisuuksiin, joita kansainvälinen vivutettu valuuttakauppa treidaajalle tarjoaa.

17. Vipu valuuttakauppaan

Spekulatiivisen rahan kohdalla, jossa rahaa synnytetään tyhjästä pelkkään viputarkoitukseen, rahan syntyprosessi on huomattavasti suurpiirteisempää kuin yksityisille tai yrityksille lainattaessa. Näissä tapauksissa vakuusvarantovaatimus voi olla niinkin alhainen kuin 1:100 tai 1:400.

Internetissä toimii lukuisia luottolaitoksia, jotka tarjoavat asiakkaidensa pääomille jopa yli 100-kertaista vivutusta ilman sen kummempia fyysisiä vakuuksia tai luottotietojen tarkistuksia. Kuka tahansa voi avata henkilökohtaisen tilin esimerkiksi 100-kertaista vipua tarjoavan luottolaitoksen valuutta-alustalle. Siirtämällä tällaiselle valuutta-alustalle 1 000 euroa asiakas saa välittömästi käyttöönsä 100 000 euroa pääomaa valuuttakauppaan. 100-kertaisesti vivutetuissa valuuttakaupoissa kaikki voitot ja tappiot ovat satakertaisia, jos niitä verrataan täsmälleen samoihin kauppoihin ilman vipuvaikutusta.

Kuinka tällaisten lainojen myöntäminen on mahdollista? Kaikki selittyy pankkien riskienhallinnalla.

Kun asiakas kävelee tavalliseen liikepankkiin ja kysyy lainaa vaikkapa uuden auton ostoon, ryhtyy pankki välittömästi arvioimaan asiakkaan takaisinmaksukykyä. Yleinen siisteys, perhe, työhistoria, luottotiedot ja varallisuus tarkistetaan heti ensimmäiseksi. Vaikka kaikki vaikuttaisi olevan päällisin puolin kunnossa, pankki ei silti voi varmuudella tietää, kuinka asiakas tulee lainansa takaisinmaksusta selviämään.

Pankinjohtaja ei voi kävellä asiakkaansa kanssa autokauppaan ja varmistaa, että rahat käytetään oikeaan tarkoitukseen. Pankeilla ei ole mitään realistista mahdollisuutta seurata asiakkaansa lainarahan käyttöä. Lainan saanut asiakas voi halutessaan kävellä autokaupan sijaan suoraan viereiselle kasinolle ja tuhлата kaikki rahansa juhlimiseen vielä samana iltana, eikä kukaan voi estää häntä niin tekemästä. Siksi liikepankit vaativat asiakkailtaan velan vakuudeksi myös kiinteää omaisuutta.

Mutta entä jos pankki voisikin vahtia sataprosenttisesti lainarahan käyttöä? Mihin silloin tarvittaisiin fyysistä velan vakuutta? Ei mihinkään. Pankkiterminologiassa lainarahan kehittyntä valvontaa kutsutaan kehittyneeksi riskienhallinnaksi, ja sen seurauksena mahdollistuu luottolaitosten tarjoama huikea velkavipu valuuttakauppaan.

Vipua valuutta-alustoilleen tarjoavat pankit eivät tarvitse asiakkailtaan fyysistä omaisuutta velan vakuudeksi, sillä valuutta-alustoille synnytetty velkaraha on jatkuvasti pankin oman tietokonejärjestelmän valvonnassa, eikä velan myöntämiseen ja asiakkaan rahankäyttöön liity siten mitään sellaista riskiä, joka ei olisi täydellisesti hallittavissa. Niinpä vivutettu valuuttakauppa tarjoaa erinomaisen havainnollistavan esimerkin velkaperusteisen rahan perimmäisestä luonteesta ja rahan syntymekanismista. Kaikki perinteisten pankkien harjoittamat silmänkääntötemput, kuten kaksinkertainen kirjanpito, velan vakuudeksi vaadittava fyysinen omaisuus ja velalliselta vaadittava säännöllinen palkkatulo, jäävät pois kokonaisuutta

häiritsemästä. Raha on luonteeltaan velkaa ja se todella synnytetään tyhjästä yhdessä silmänräpäyksessä.

Tällaisessa täysin kontrolloidussa ja lyhytkestoisessa velkatapahtumassa velan vakuudeksi ja vakuusvarannoksi riittää pelkkä asiakkaan alkupääoma, varantovaatimuksen ollessa tyypillisesti vain 1–2 prosenttia. Velka synnytetään vain treidaustapahtuman ajaksi. Kun kauppa suljetaan, velka maksetaan pois ja treidauksessa käytetty raha katoaa aivan kuin sitä ei olisi koskaan ollutkaan. Jäljelle jää ainoastaan lyhyen kaupankäynnin seurauksena syntynyt voitto tai tappio.

Syntymekanismin osalta spekulatiivinen raha ei siis eroa mitenkään tavallisesta rahasta. Molemmat syntyvät velkana. Spekulatiivisella rahalla ei kuitenkaan voi tehdä mitään muuta kuin harjoittaa treidausta. Spekulatiivista rahaa ei voi tallettaa tavallisille pankkitileille, eikä sillä voi ostaa kaupasta fyysisiä tuotteita. Sen sijaan jos treidaaja onnistuu jäämään treidauksessaan voitolle, voi hän tallettaa voittorahat omalle pankkitililleen ja käyttää ne oikeiden hyödykkeiden ostoon.

Käsitellään esimerkin kautta valuuttaparia EUR/USD. Asiakas tallettaa valuutta-alustalleen alkupääomaa 1 000 euroa vakuusvarantovaatimuksen ollessa 1 prosenttia. Valuutta-alustalle siirrettynä ja 100-kertaisen vivun myötävaikutuksesta käytettävissä oleva sijoituspääoma paisutetaan 100 000 euroon, josta 99 000 euroa on tyhjästä synnytettyä velkarahaa.

Kauppaa voidaan käydä yhtä hyvin nousevan kuin laskevankin kurssikehityksen puolesta. Mikäli asiakas on vakuuttunut siitä, että lähitulevaisuudessa euron arvostus suhteessa dollariin tulee nousemaan, hän joko ostaa euroja tai myy dollareita koko käytettävissä olevan vivutetun pääoman voimalla.

Oletetaan, että valuuttaparin EUR/USD kurssi kaupan aloitushetkellä on tasan 1,000 euroa. Mikäli asiakkaan näkemys toteutuu ja kurssi vahvistuu 0,5 prosentilla 1,005 euroon, on asiakas tehnyt voittoa alkuperäiselle pääomalleen 50 prosenttia. Hän osti 100 000 eurolla, myi 100 500 eurolla ja teki puolen prosentin heilahduksella 500 euron voiton, eli 50 prosentin tuoton sijoittamalleen pääomalle. Kun kauppa avattiin, asiakas otti lainan, ja kun kauppa suljettiin, asiakas maksoi lainan pois ja jäi summien

erotuksen voitolle. Kaupat mahdollistanut valuutta-alusta hyötyy kaupankäynnistä perimänsä spreadin, eli osto- ja myyntikurssin välisen erotuksen verran.

Jos kurssi olisi kehittynyt epäsuotuisasti ja asiakas olisi tehnyt 0,5 prosenttia tappioita, hän olisi saanut takaisin enää 99 500 euroa alkuperäisestä 100 000 euron lainastaan. Lainan takaisinmaksusta puuttuva 500 euroa olisi otettu hänen vakuudeksi tallettamastaan alkupääomasta, jolloin asiakas olisi kärsinyt 50 prosentin tappion. Jos asiakas ei olisi itse kauppaa sulkenut, pankin tietokonejärjestelmä olisi sulkenut sen automaattisesti hyvissä ajoin ennen kuin tappio olisi kuluttanut asiakkaan velan vakuudeksi asetetun alkupääoman kokonaisuudessaan pois. Näin pankki minimoi oman riskinsä. Ainoastaan asiakas voi hävitä rahaa.

Valuuttamarkkinoiden päivävaihto liikkuu useissa tuhansissa miljardeissa dollareissa, josta reilusti yli 90 prosenttia on juuri tällaista luottolaajennuksen avulla synnytettyä vipua valuuttakauppaan. Tämä spekulatiivinen raha on luotu sillä samalla mekanismilla, jolla tavalliset liikepankit synnyttävät rahaa tavallisille kansalaisille lainatapahtumien yhteydessä. Ainoana konkreettisena erona on se, ettei asiakkaalta vaadita spekulatiivisen lainarahan tapauksessa lainkaan fyysisiä velan vakuuksia. Talletettu raha itsessään riittää vakuudeksi.

Rahasta, jonka alkuperäinen tarkoitus oli toimia vaihdon välineenä, arvon mittana ja arvon säilyttäjänä, on tullut ylivoimaisesti suurin yksittäinen vaihdon kohde maailman kaupankäynnissä.

High-frequency trading on tyypillisesti markkinoita muutenkin hallitsevien ylikansallisten finanssi-instituutioiden keino lypsää markkinoilta viimeinenkin löysä raha irti. Arvioiden mukaan jopa noin 75 prosenttia kaikista tehdyistä osakekaupoista New Yorkin pörssissä on seurausta automaattisten kaupankäyntijärjestelmien suorittamista kaupoista. Nykyään ja tulevaisuudessa yhä suurempi osa treidauksesta tehdään tällaisten automaattisten kaupankäyntiohjelmistojen avustuksella. Huippunopeilla tietokoneilla tapahtuva kaupankäynti vie nopean reagoinnin niin valuutta- kuin osakemarkkinoillakin yli-inhimilliselle tasolle. Treidausrobotit huomaavat trendit murto-osasekunneissa ja ovat tehneet kaupat jo paljon ennen kuin ihmiset ovat ehtineet niihin millään tavoin reagoida. Nämä treidausrobotit eivät

tarvitse ruokatunteja eikä lepotaukoja vaan noudattavat niihin ohjelmoitua strategiaa nöyrän orjallisesti tunti toisensa jälkeen väsymättä. Ylivoimaisen laskentakapasiteettinsa ansiosta ne pystyvät analysoimaan tietoa miljoonia kertoja nopeammin ja tehokkaammin kuin yksikään ihminen tai mikään asiantuntijaryhmä.

Lopputuloksena on maailman suurin markkina, jossa huipputehokkaat tietokoneet synnyttävät automaattisesti vipua omiin kauppoihinsa, nokitellen toinen toisiaan ja kilpaillen keskenään, tehden jatkuvia osto- ja myyntitarjouksia rahalla, jonka taakse kaikkien planeettamme ihmisten hyvinvointi on sidottu. Samaan aikaan yli miljardi ihmistä näkee tällä resursseja pursuavalla planeetallamme nälkää.

18. Maailman suurin pyramidihuijaus

Pyramidihuijauksessa aikaisemmin mukaan lähteneiden sijoittajien tuotot maksetaan myöhemmin mukaan lähteneiden sijoittajien pääomapanoksista. Jos pyramidin ikuiseen kasvuun perustuva pääomavirta jostain syystä lakkaa tai häiriintyy, kupla puhkeaa. Tyypillistä pyramidihuijaukselle on se, ettei liiketoiminnan todellista luonnetta paljasteta sijoittajille.

Rahajärjestelmässä, jossa kaikki raha on pohjimmiltaan velkaa, voidaan velat korkoineen kuitata maksetuiksi ainoastaan uusilla, yhä suuremmilla veloilla. Jos tämä velkarahan kasvu joskus lakkaa tai häiriintyy, kupla puhkeaa. Tyypillistä rahajärjestelmälle on myös se, ettei sen todellista luonnetta paljasteta kansalaisille.

Velkaperusteisen rahajärjestelmämme perustuu puhtaalle pyramidihuijaukselle. Se on ylivoimaisesti suurin, pitkäikäisin ja tuhoisin koskaan rakennettu pyramidihuijaus, joka on viimein saavuttanut kasvunsa huippukohdan ja aloittanut pitkän, alati jyrkkenevän romahdusvaiheensa. Maailmantaloudessa on parhaillaan käynnissä pudotuspelit. Pelin edetessä alati kumuloituva velka tulee tukehduttamaan alleen kansantalouden yksi toisensa jälkeen. Maiden kansalaiset, jotka eivät ymmärrä rahan luonnetta eivätkä ole tietoisia rahaan itseensä piilotetuista mekanismeista, eivät voi ymmärtää, miksi jatkuvista leikkauksista, kiristyvistä verotuksesta ja alati kiihtyvistä työtahdista huolimatta taloutta ei koskaan saada kuntoon ja velkoja maksettua.

Poliitikot ratsastavat kansan tietämättömyydellä niin kauan kuin pystyvät.

Nykyinen pankkijärjestelmämme synnyttää noin 98 prosenttia kaikesta rahasta tietokonejärjestelmissään. Miljardit eurot syntyvät murto-osasekunnissa tyhjästä miljardien eurojen velkoja vastaan. Rahaa voidaan luoda äärettömästi, eikä sillä ole käytännössä lainkaan valmistuskustannuksia. Jokainen uusi laina synnyttää koron, joka synnyttää kiihtyvän tarpeen uusille lainoille, kunnes maailmantalous tukehtuu velkaan ja koko järjestelmä romahtaa omaan mahdottomuuteensa.

Loppukliimaksi on vielä kokematta. Vielä jonain päivänä tämäkin kupla tyhjenee, tosin eri tavalla kuin perinteiset pyramidihuijaukset, jotka pokahtavat nopeasti ja näyttävästi kuin saippuakuplat. Nopean puhkeamisen sijaan talouden kupla valuu tyhjiin hitaasti. Se hiipuu pitkän ajan kuluessa hiljalleen kasaan, kuin puhaltimesta irrotettu pomppulinna. Alati kasvava velkataakka korkoineen tukehduttaa talouden toiminnan, ja niin kansantaloudet kulkevat taantumasta toiseen – kunnes ihmiset ovat valmiita kyseenalaistamaan kaikki yhteiskunnalliset instituutiot riippumatta siitä, kuinka pyhiä tulkintoja omasta tärkeydestään ne ovat vuosikymmenten kuluessa omaksi turvakseen rakennelleet. Muutos tulee olemaan totaalinen. Se tulee viemään vuosikymmeniä ja tulee pitämään sisällään – ei pelkän rahajärjestelmän kyseenalaistamisen – vaan kaikkien vanhojen rakenteiden uudelleen arvioinnin ja uudelleen suunnittelun.

OSA III: RAHA PLANEETAN RESURSSIENHALLINTAJÄRJESTELMÄNÄ

19. Syöpäkasvaimen älykkyys

Jos nykyajan poliitikoille, virkamiehille, talousalan vaikuttajille ja muille yhteiskunnan toimijoille tulisi etsiä jokin heidän käyttäytymistään selittävä, kulttuurista ja kansallisuudesta riippumaton yhteinen nimittäjä, täytyisi sen olla heidän tapansa ottaa rahainstituutio annettuna ja nähdä kaikki rahan synnyttämät ja ylläpitämät mekanismit ikään kuin osana luonnollista järjestelmää. Tähän annettuun varmuuteen nojautuen he tarkastelevat maailmaa, ja tätä annettua varmuutta he myös viimekädessä pitävät kaiken päätöksentekonsa perustana. Mutta mistä tuo annettu varmuus on peräisin? Minkä suuren viisauden ja ikuisen totuuden varaan tämä yhteiskuntia, ihmisiä ja koko planeetan luonnonvaroja liikutteleva voima pohjimmiltaan on rakennettu?

Taloustieteellisen ajattelun lähtökohtana voidaan pitää oletusta kaikkien talousyksiköiden pyrkimyksestä ikuiseen ja alati kiihtyvään kasvuun, kulutukseen ja omaneduntavoitteluun suljetussa ja rajallisessa järjestelmässä, vailla minkäänlaista sisäänrakennettua kunnioitusta planeetan omaa älykkyyttä – elämää ylläpitävää tasapainon ja harmonian älykkyyttä – kohtaan. Tämä taloustieteisiin perustuva resurssienhallinnan älykkyys on yhteistä kaikille maailman valtioille riippumatta siitä, nimittävätkö ne yhteiskuntaansa kapitalistiseksi, kommunistiseksi, demokraattiseksi, fasistiseksi, sosialistiseksi tai joksikin sekoitukseksi niiden väliltä. Jotain hyvin perustavanlaatuisia on siis mennyt pieleen jo hyvin varhaisessa vaiheessa; jo paljon ennen kuin ensimmäistäkään yhteiskunnallista instituutiota on pystytetty; jo paljon ennen kuin ensimmäistäkään poliittista tai taloudellista päätöstä on tehty; jo paljon ennen kuin yksikään byrokratian ratas on pyörähtänyt.

Ongelma on rahassa ja rahan mukana tulevassa resurssienhallinnan älykkyudessa – taloudellisessa älykkyudessa – joka otetaan kulttuurista ja kansallisuudesta riippumatta aina annettuna, kuin luonnonlakien veroisena kyseenalaistamattomana tosiasiana. Rahan älykkyys määrittää paitsi yhteiskunnan perusrakenteet myös yhteiskunnan pelin hengen. Kaikki, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, tapahtuu lopulta aina rahan määrittämän taloudellisen järjestyksen ja taloustieteellisen älykkyuden hengessä. Mitä sitten on taloustieteellinen älykkyys? Minkälaiselle perustalle rahajärjestelmän päälle rakentuneet yhteiskuntamme ovat todellisuudessa rakentuneet?

Ainoa luonnossa tavattu elämänmuoto, joka taloustieteellisen älykkyyden ihanteen tavoin pyrkii ikuiseen ja loputtomaan kasvuun vailla minkäänlaista kunnioitusta elämää ylläpitäviä tasapainon ja harmonian lakeja kohtaan, on syöpä. Rajattomaan kasvuun pyrkivä taloustieteellinen älykkyys on pohjimmiltaan syöpäkasvaimen älykkyyttä.

20. Rahan ja politiikan liitto

Nykyaikana puhumme poliitikkojen lobbaamisesta – aivan kuin uusi termi sanalle ”lahjonta” tekisi korruptiosta jotenkin hyväksyttävämpää. Olemme myös oppineet pitämään kansanedustajien vaalirahoitusta jotenkin asiaan kuuluvana, vaikka kyse on päivänselvästä korruptiosta. Poliitikko, joka saa rahoitusta finanssimaailmalta, ei tietenkään edusta kansaa vaan finanssimaailmaa. Mitä suurempi osa edustajan vaalibudjetista on ulkopuolista rahoitusta, sitä suuremmalla todennäköisyydellä kansanedustaja kuuntelee päätöksiä tehdessään rahoittajiaan äänestäjiensä sijaan. Rahan ja politiikan liitossa suunnan ja tahdin määrää lopulta aina raha.

Edustuksellinen demokratia on rakentunut rahajärjestelmän päälle ja on sen vuoksi rahan mekanismeille alisteinen. Se voi ohjata pelin kulkua vain sille annettujen valtuutusten puitteissa. Itse rahaan tai globaalin markkinatalouden pelisääntöihin presidentillä, pääministerillä, eduskunnalla tai virkamiehillä ei ole mitään sananvaltaa. Rahan mekanismien ajama globalisaation kasvoton mörkö ei välitä siitä, kuinka yksittäiset valtiot hoitavat omat sisäiset asiansa, kunhan ne kaikki pelaavat samaa peliä ja käyttävät samaa velkaperusteista rahaa. Niin on kaikkialla. Kaikkien kansojen kaikki ihmiset ovat pohjimmiltaan osa yhtä ja samaa talous- ja rahajärjestelmää riippumatta kielestä, kulttuurista, valuutasta, valtioiden rajoista tai siitä, nimitämmekö yhteiskuntaamme kommunistiseksi, kapitalistiseksi, fasistiseksi, sosialistiseksi tai demokraattiseksi. Poliitiikka on pelkkää valtioiden sisäistä hienosäätöä. Olemme osa samaa velkaan perustuvaa rahajärjestelmää, ja äänestämme sen puolesta joka ikinen kerta kun käytämme rahaa. Me elämme maailmassa, jossa rahan valta määrää yhteiskuntien suunnan ja on kaiken muun vallan yläpuolella. Rahan älykkyys – syöpäkasvaimen älykkyys – on kaiken käytännön tason päätöksenteon perusta.

Niinpä kansa, joka ei osaa kyseenalaistaa rahajärjestelmäänsä, ei ole pohjimmiltaan vapaa. Kansa, joka ottaa rahan kaikkine mekanismeineen ennalta määrättyä ja annettuna ja pitää sitä sellaisenaan luonnollisena ja muuttumattomana tosiasiana, kohdistaa kaiken yhteiskunnallisen katkeruutensa poliitikkoja kohtaan. Näin heidät on valtion koululaitoksen taholta opetettu tekemään. Heille on uskoteltu, että kaikki kansakuntaa koskeva päätösvalta on poliitikoilla. Mutta poliitikot voivat tehdä päätöksiä vain raha- ja talousjärjestelmän määräämän kapean putken sisällä. Tuo putki osoittaa aina samaan suuntaan täysin riippumatta siitä, mikä poliittinen puolue on vallassa. Vaikka rahan ja talouden mekanismit määräävät yhteiskunnan suunnan ja pelin hengen täysin suvereenisti, ei tavallinen kansa näe niin pitkälle. Sen perspektiivi ulottuu vain poliitikkoihin asti.

Niinpä taloudellisten kriisien yhteydessä poliittiset johtajat vaihtuvatkin tiuhaan ja kansa saa tuntea omaavansa valtaa sitä itseään koskevissa asioissa. Silti mikään ei todellisuudessa muutu poliitikkojen vaihtuessa. Kansakunta taivaltaa yhä edelleen täsmälleen samaan suuntaan kuin ennenkin, yhdessä kaikkien muiden kansakuntien kanssa. Tokihan ymmärrämme, ettei kansakunnan edustuksellinen demokratia voi tuomarin roolissaan muuttaa koko finanssimaailman pelisääntöjä – sääntöjä, jotka pohjimmiltaan ovat rahassa itsessään.

Siihen saakka, kun tämä oivalletaan, on poliitikkojen pääasiallisena tehtävä toimia iskuja pehmentävänä puskurina ja näkyvyyden estävänä sumuverhona kansan ja finanssimaailman välillä. Poliitikkojen tärkeimpänä tehtävänä on ylläpitää kansanvallan illuusiota, ottaa finanssimaailmalle tarkoitetut iskut vastaan ja estää rahvasta näkemästä vallan kulissien taakse; ettei maailmantalous olekaan pohjimmiltaan kenenkään hallinnassa; ettei kukaan todellisuudessa tiedä, miten itsetuhoinen, alati kiihtyvä noidankehä pysäytetään.

Poliitikoille maksetaan hyvin siitä hyvästä, että he jaksavat kärsiväisesti kuunnella kansalaisten valituksia, lohdutella heitä epämääräisillä lupauksilla ja valaa uskoa huomispäivään. Näin toimiessaan he antavat täydellisen työrauhan rahan mekanismeja palvelevalle kasvottomalle finanssieliitille ja sitä ohjaavalle taloudelliselle älykkyydelle – syöpäkasvaimen älykkyydelle.

21. Tieto on valtaa

Kun puhumme rahasta, puhumme välittömästä vallan välineestä, joka takuulla vaikuttaa kaikkien ihmisten elämään, mutta jota mikään valtiollinen instituutio, media tai koulujärjestelmä ei vahingossakaan kyseenalaista.

Raha on kaikkien muiden uskontojen ja valtainstituutioiden yläpuolella. Meidät on opetettu puhumaan rahasta ja sen ikuiseen voitonmaksimointiin ja talouskasvuun perustuvasta ideologiasta kuin auringon kaltaisesta, elämälle ja hyvinvoinnillemme välttämättömästä kaiken hyvän luojasta. Media yhdessä poliitikkojen, instituutioiden ja finanssieliitin kanssa pitävät yllä ja vahvistavat tämän globaalin uskonnon ilosanomaa ja sen kehäpäätelmiin perustuvaa logiikkaa lähes naurettavuuteen saakka.

Aikana, jolloin poliittiset puolueet ja kirkko ovat menettäneet otteensa kansasta, usko rahaan toimii viimeisenä ja ainoana todellisena vallan välineenä. Raha on nykyajan uskonto ja taloustieteen professorit tämän uskonnon ylipappeja. Kyse on vallasta, kuten aina. Mutta rahan tapauksessa tuo valta on näkymätöntä ja ujutettu kuin salaa jokaisen ihmisen arkipäivään. Ihmisen ei tarvitse kuulla uskonnollisten johtajien saarnoja siitä, kuinka mahtava rahan jumala on. Jokainen, joka on joskus käyttänyt rahaa – tai tullut rahan käyttämäksi – ymmärtää rahan sisältämän voiman ilman saarnojakin.

Tulkitessaan latinankielistä Raamattua tavalliselle luku- ja kielitaidottomalle rahvaalle keskiajan kirkonmiehet nostivat itsensä kaiken arvostelun yläpuolelle. Heitä saattoivat arvostella vain toiset lukutaitoiset, latinaa ymmärtävät ihmiset – siis vain toiset papit ja muu yhteiskunnan yläluokka – jotka kaikki osaltaan hyötyivät rahvaan oppimattomuudesta, eivätkä siksi tahtoneet julkisesti arvostella asemaansa väärinkäyttäviä kollegoitaan.

Tieto on valtaa, ja nykyisin tätä valtaa käyttää finanssieliitti. Mitä monimutkaisempaa finanssitermistöä käytetään, sitä vähemmän kansa ymmärtää rahan todellisesta luonteesta ja sitä suurempaa valtaa finanssieliitti pitää käsissään. Onko siis mikään ihme, jos peruskouluissamme, lukioissamme tai korkeakouluissamme ei käsitellä

juuri lainkaan rahan historiaa, rahan syntymekanismia tai sen perimmäistä luonnetta, puhumattakaan että ymmärrettäisiin koskaan edes vahingossa kyseenalaistaa itse raha tai miettiä sille vaihtoehtoja? Jos valtiollinen koulujärjestelmämme kertoisi oppilailleen totuuden, sahai se vain oksaa itsensä alta. On turha odottaa hallitsevien valtainsstituutioiden opettavan kansalaisilleen oman järjestelmänsä heikkouksia. On turha odottaa muutosta järjestelmän taholta.

Kansa on kyllä oppinutta, mutta perin toispuoleisesti. Kouluissa opetettu maailmankatsomus pyrkii kaikin tavoin ylläpitämään ja edistämään vallitsevaa asiantilaa. Koululaitoksen pääasiallinen tehtävä onkin sopeuttaa ihminen osaksi yhteiskuntaa. Mitä tietämättömämpänä kansa pidetään järjestelmän epäkohdista, sitä helpompi sitä on hallita. Ne taas, jotka rahan, talouden ja politiikan kieroutuneen logiikan tiedostavat, ovat yleensä siinä määrin oman asemansa korruptoimia, ettei heillä ole mitään henkilökohtaista intressiä puuttua järjestelmän epäkohtiin.

22. Yhteiskunnallisen hyvinvoinnin mittarit

Kansakunnan menestyksen virallinen mittari, bruttokansantuote eli BKT, mittaa kansakunnan kykyä tuottaa. Tuottava kansakunta tarvitsee ostovoimaisia kuluttajia. Kuluttaja voi kuluttaa vain siinä tapauksessa, että hänellä on ostovoimaa. Niinpä kansakunnan kyky tuottaa on suoraan verrannollinen ihmisten käytettävissä olevan rahan määrään.

Kun ihmisillä ei ole rahaa, heidän kulutuksensa laskee. Samassa suhteessa vähenee myös kansakunnan tuotanto. Näin ollen BKT ei todellisuudessa kerro mistään muusta kuin liikkeellä olevan rahan määrästä. Mitä enemmän ihmiset ja valtiot ottavat lainaa, sitä enemmän heillä on rahaa käytettävissään ja sitä enemmän he sitä kuluttavat. Nousukausina kasvanut rahan määrä näkyy kasvavana kulutuksena ja BKT:n kasvuna. Laskukausina vähentynyt rahan määrä näkyy vähentyneenä kulutuksena ja BKT:n laskuna. Siinä kaikki.

Koska keskeisin talouden tilaa kuvaava mittarimme näyttää todellisuudessa vain käytössämme olevan velkarahan määrän, tulee meidän kysyä, mitä hyötyä sellaisesta

mittarista lainkaan on? Entä mitä järkeä on mitata kansakunnan hyvinvointia mittarilla, jossa kaikki yhteiskunnan rahankäyttö – kuten ihmisten lisääntyneestä henkisistä ja fyysisestä sairauksista koituvat hoitokulut, huonosti suunniteltujen hyödykkeiden korjaus- ja korvauskulut, aseita ja pommeja tuottavaan sotateollisuuteen sijoitetut miljardit, luonnonresurssien holtiton tuhailu ja ahnehtiminen, ympäristökatastrofien siivous, lisääntynyt pelko ja turvattomuus, ja niin edelleen – lisää rahan kiertoa ja siten bruttokansantuotetta? Entä mitä ylipäänsä ovat talouskasvun ja taloustaantumien ajanjaksot, kun kaikki loppujen lopuksi perustuu vain taloudessa virtaavan rahan määrään? Jos nousu- ja laskukausien vaihtelu ja siten myös ihmisten hyvinvointi on kiinteästi sidoksissa vain liikkeelle lasketun rahan määrään, niin eikö raha jo sellaisenaan ole valtava inhimillisen kärsimyksen lähde ja kehityksen hidaste?

Kun tsunami iski Japanin rannikolle keväällä 2011, sai se aikaan valtavaa aineellista tuhoa ja inhimillistä kärsimystä. Ei mennyt kuitenkaan montakaan päivää, kun ekonomit jo laskeskelivat, kuinka suuren piristysruiskeen tuhojen korjaaminen ja uudelleenrakentaminen aiheuttaisi Japanin BKT:lle ja siten hyvinvoinnille. Ongelmalähtöisessä yhteiskunnassa perinteinen hyvinvoinnin mittari, bruttokansantuote, onkin muuttumassa yhä enemmän yhteiskunnallisen pahoinvoinnin mittariksi. Taloustieteellisestä näkökulmasta tarkasteltuna kaikki sodat, luonnonkatastrofit ja ihmiskärsimys on nähtävissä vain hyvänä bisneksenä. Mitä muuta voisimmekaan odottaa syöpäkasvaimen älykkyydeltä?

Yhteiskunnassa, jossa valtaosa ihmisten perustarpeista tulee tyydytetyksi pääasiassa automaation keinoin ja vain hyvin vähäisellä työvoimalla, työllistyy valtaosa ihmisistä ihmisongelmien varaan rakentuneen teollisuuden ja palveluiden työpaikkoihin. Mitä useampi ihminen saa hyvinvointinsa toisten ihmisten pahoinvoinnista, sitä enemmän myös bruttokansantuote muuttuu ihmisten pahoinvoinnin mittariksi.

Bruttokansantuotteeseen tuijottavaa talous- ja yhteiskuntajärjestelmää ohjaavat täysin vääristyneet signaalit suhteessa siihen, mikä ihmisten mielissä on todella arvostettua ja tärkeää. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät lähes kaikki ihmisten todelliseen hyvinvointiin olennaisesti vaikuttavat tekijät, kuten elämänlaatu, kiireettömyys,

stressittömyys, oman ajankäytön hallinta, luonnon puhtaus, ruuan puhtaus ja terveellisyys, perhesuhteet ja niin edelleen.

On kuitenkin olemassa myös mittareita, jotka mittaavat todellista hyvinvointiamme pelkän rahan kierron sijaan. GPI (Genuine Progress Indicator) eli aidon kehityksen mittari on eräs uusista hyvinvoinnin kehityksen mittauksen menetelmistä, joka riisuu BKT:n alastomaksi ja osoittaa, mitä todelliselle hyvinvoinnillemme on tapahtumassa.

Siinä missä Yhdysvaltojen bruttokansantuote on noussut lähes keskeytyksettä aina 1950-luvun alusta tähän päivään, on aidon kehityksen mittarin nousu katkennut jo 1970-luvun puolivälin tienoilla ja jäänyt sille tasolle. Yhdysvalloissa BKT:n kasvu ei siis ole enää lähes neljäkymmeneen vuoteen lisännyt kansalaisten todellista hyvinvointia. Sama kehitys on pääpiirteissään tyypillistä kaikille länsimaille. Suomessa huippu saavutettiin myöhemmin, vasta 1980-luvun lopulla, jonka jälkeen hyvinvointimme on hiipunut takaisin 1970-luvun tasolle.

Näyttäisi siis vahvasti siltä, ettei yhteiskunta voi rahan paradigmassa kehittyä kuin tiettyyn pisteeseen saakka. Tämän jälkeen rahan mekanismit kääntyvät itseään vastaan. Markkinoiden näkymätön käsi ei enää suostukaan yhteistyöhön vaan nostaa keskisormensa pystyyn ja pysäyttää kehityksen. Jotta hyvinvoinnin kehitys voisi jatkua nousujohteisena, tulee meidän irrottautua rahan paradigmasta ja löytää uusi, tasapainoisempi ja älykkäämpi resurssienhallintamekanismi.

23. Rahan tulee kiertää

Raha on luotu kiertämään. Rahan tulee kiertää, koska tilillä tai käteisenä makaava passiivinen raha ei voi palata pankin varantoihin luottolaajentumaan, eikä se sellaisena edistä rahan määrän kasvua ja siitä seuraavaa talouskasvua. Yhä edelleen useimmat taloustieteen oppikirjat ottavat huomioon yleisön hallussa olevan käteisen rahan kiertoa hidastavana tekijänä, mutta nyt luottokorttien, pankkikorttien ja nettipankkien aikana ollaan vihdoinkin tultu tilanteeseen, jossa käteistä rahaa on enää häviävän pieni osuus kaikesta liikkeellä olevasta rahasta, vain alle kaksi prosenttia. Pankkijärjestelmän tehokkuus hipoo jo täydellisyyttä.

Käteisen rahan käsittely aiheuttaa kustannuksia ja on esteenä täysin automatisoiduille itsepalvelukassoille. Talouden ja pankkijärjestelmän toiminnan kannalta ihanteellisinta olisi, jos käteistä ei olisi käytössä lainkaan vaan kaikki raha virtaisi bitteinä tietokonejärjestelmissä. Rahaa käytettäisiin luottokorteilla ja se kiertäisi mahdollisimman nopeasti mahdollisimman monta kertaa järjestelmän läpi luottolaajentuen yhä uudelleen ja synnyttäen markkinoille maksimaalisen määrän uutta rahaa ikuisen talouskasvun ravinnoksi.

Viime vuosina monet kauppaketjut ovat siirtyneet yhä automatisoidumpaan rahastukseen. Myyjän tarvitsee enää vain lukea tuotteen viivakoodi viivakoodinlukijallaan, jonka jälkeen asiakas hoitaa maksutapahtuman kortillaan itsenäisesti. Paikoin on jo käytössä henkilökunnasta vapaita itsepalvelukassoja. Lopulta tarvitaan enää vartijoita, jotka valvovat ja tarvittaessa opastavat asiakkaiden itsepalvelua. Nettikaupoissa ei tarvita vartijoitakaan.

Jos finanssimaailma saa päättää asioista – kuten se lopulta aina tekee – tulevaisuudessa kaikki raha on abstraktia, pankkien tyhjästä synnyttämää virtuaalirahaa. Jos luotonlaajennuksen tehokkuus ja pankkien liiketoiminnan voitot halutaan maksimoida, on käteinen raha viimeinen este tämän tavoitteen tiellä.

Siinä missä ihmiset menneinä aikoina pitivät säästäväisyyttä hyveenä, on siitä velkaan perustuvan rahajärjestelmän myötä tullut suoranainen synty. Yhteiskunta on jatkuvassa sotatilassa kulutuksen hidastumista ja talouden näivettymistä vastaan. Kun raha on velkaa ja hyvinvointi sidoksissa taloudessa liikkuvan rahan määrään, on velan ottamisesta ja kuluttamisesta tullut suorastaan isänmaallinen teko. Taloussotaa käydään luottokorteilla.

"Meillä on valtava urakka torjuessamme ulkopäin vyöryvää talouden talvisotaa. [...] Jos työpaikka on turvattu ja elämässä ei ole suuria riskejä, tulevat käytettävissä olevat reaalitytulot kasvamaan ensi vuonna huippuvauhtia. Niillä on syytä ostaa suomalaisia tuotteita ja palveluita ja siten pitää kotimaisen talouden pyörät pyörimässä kansainvälisen myllerryksen ajan. Yksituumaisina ja yhteistyöllä me suomalaiset olemme ennenkin vaikeissa paikoissa pärjänneet. Vain niin me

pärjäämme nytkin."

– Valtiovarainministeri Jyrki Katainen blogissaan 19.12.2008

Jos velkaantuminen ja kuluttaminen on isänmaallista, on velkojen poismaksu ja säästäväisyys epäisänmaallista. Asiat ja arvostukset ovat muuttuneet päälaelleen hyvin lyhyessä ajassa. Kulutusyhteiskunnassa, jossa raha on velkaperusteista, sankari ei ole enää työn raskaan raataja vaan raskaan sarjan kuluttaja. Tarkemmin ottaen velaksi kuluttaja. Sillä kun kaikki raha on velkaa ja ihmisten hyvinvointi sidottu kiinni rahaan, täytyy jonkun aina velkaantua, jotta toiset voisivat käyttää rahaa ja päästä siten osalliseksi hyvinvoinnista. Näin velan ottajan voidaan nähdä uhrautuvan isänmaansa puolesta uuden lainan allekirjoittaessaan. *O tempora, o mores* – voi aikoja, voi tapoja!

24. Kilpailuyhteiskunnan paradoksi

Taloustieteellinen älykkyys perustuu vapaan kilpailun periaatteille. Wikipedian määritelmä sanalle kilpailu: "Kilpailu on tapahtuma, jossa useat osanottajat pyrkivät pääsemään sovittuun kohteeseen mahdollisimman nopeasti tai taidokkaasti, taistellen toisiaan vastaan." Sovittuun kohteeseen pääseminen tarkoittaa maalia. Kilpailun voittaa se, joka pääsee ensimmäisenä maaliin. Tieto maalin olemassaolosta motivoi kilpailijaa. Kilpailu ilman maalia ei ole kilpailu. Kilpailu ilman maalia on pelkkää tavoitteetonta ponnistelua.

Kilpailun voittaminen tarkoittaa kansakilpailijoiden kukistamista annettujen pelisääntöjen puitteissa. Markkinataloudessa kilpailun voittanutta tuotantoyksikköä kutsutaan monopoliksi. Mutta kuinka ollakaan, markkinataloudessa voittaminen on kielletty lailla. Niinpä kilpailuyhteiskunta motivoi kansalaisiaan sillä samalla mekanismilla, jolla kepin päähän sidottu porkkana motivoi aasia liikkumaan eteenpäin. Riippumatta tehdyn työn määrästä porkkana pysyy ikuisesti aasin tavoittamattomissa. Markkinatalouden tarkoitus ei ole etsiä voittajia saati päästä maaliin. Sen pääpyrkimys on ikuisesti jatkuvassa kuluttavassa liikkeessä. Sen pyrkimys on ylläpitää kilpailua, joka markkinatalouden tapauksessa ei tarkoita

ainoastaan ihmiskunnan tavoitteetonta ponnistelua vaan myös sen itsetuhoa.

Koska kilpailu tähtää aina voittamiseen mutta monopolin estävä lainsäädäntö estää maaliin pääsyn, ovat yritykset taipuvaisia hakeutumaan monopolia lähinnä olevaan markkinarakenteeseen, joka lain sallimissa puitteissa maksimoi voiton. Oligopoli on monopolista seuraava, ensimmäinen laillisesti hyväksytty markkinarakenne, jossa muutama suuri yritys hallitsee suvereenisti jonkun tietyn hyödykkeen tuotantoa. Tämän asetelman pitäisi talousteoreetikkojen laskelmissa johtaa suuryritysten väliseen vapaaseen kilpailuun ja kuluttajan hyötyyn, mutta voiton maksimointiin perustuvassa talousjärjestelmässä oligopoli tarkoittaa sen sijaan käytännössä aina hiljaista kartellia.

Oligopolin muodostama hiljainen kartelli on kuin ennalta määrätty showpainiottelu. Riittää, että yleisölle luodaan vaikutelma kovasta kilpailusta. Koska markkinatalous perustuu voiton maksimointiin, oligopolissa kaikille sen piiriin kuuluville yrityksille on kannattavinta muodostaa hiljainen kartelli, jossa suurimmat yritykset jakavat markkinat keskenään ja pyrkivät siten välttämään liian rajua keskinäistä kilpailua. Hiljaisen kartellin keinoin yritykset pystyvät keskimäärin 20 prosenttia suurempaan tulokseen kuin mihin he pääsisivät ilman vastaavaa järjestelyä.

Jos joku uusi tulokas yrittää vallata markkinaosuutta, kartelli kiristää yhteisellä sopimuksella hinnoitteluaan ja pudottaa yhteisvoimin uuden tulokkaan ulos markkinoilta. Kun ulkopuolinen uhka on torjuttu, hinnat palautetaan alkuperäisille tasoilleen. Markkinatalous ja vapaa kilpailu toimivat käytännössä vain talousteoreetikkojen laskelmissa. Järjestelmä perustuu voiton maksimointiin, ja sen se lopulta myös aina tekee lain hengestä tai moraalisäännöistä riippumatta.

Hiljaisen kartellin synergiaedut pätevät myös muihin voiton maksimoinnin tavoitteisiin. Esimerkiksi tuotteiden pisin sallittu käyttöikä kannattaa sopia yhteistyössä kaikkien markkinoilla toimivien yritysten kesken. Myös lainsäädännöstä päättäviä poliitikkoja kannattaa lähestyä yhteistyössä, jotta tuotteiden valmistaja saadaan vapautettua virhevastuusta mahdollisimman pian. Onhan kaikkien toimialalla kilpailevien yritysten yhteisenä etuna hyödykkeiden mahdollisimman nopea vaihtuvuus ja niiden mahdollisimman alhainen takuu-aika. Myös poliitikot ja

virkamiehet ymmärtävät tämän – kiihdyttäähän tuotteiden nopea kierto paitsi rahan kiertoa myös talouskasvua, joka taloustieteen logiikan mukaan kääntyy lopulta aina kaikkien ihmisten eduksi.

25. Kertakäyttökulutuskulttuurimme

Markkinoilla on käynnissä jatkuva omituinen ristiriita hyödykkeiden kuluttajien ja hyödykkeiden tuottajien välillä. Siinä missä kuluttajaa hyödyttäisivät mahdollisimman pitkään, jopa vuosikymmeniä, kestävät tuotteet – jotka olisi rakennettu kestävimpien tunnettujen materiaalien ja huoltovapaimman teknologian varaan; jotka olisi tuotettu ekologisesti kestäväällä tavalla ja päivitettävissä uuden veroisiksi vain pienin muutoksin – olisi tällaisten tuotteiden valmistus nykyjärjestelmän puitteissa haitaksi paitsi valtiontaloudelle myös liiketoiminnalle itselleen.

Tuotteiden täytyy hajota ja tulla korvatuksi uusilla alati kiihtyvään tahtiin. Tätä tarkoitusta varten talousjärjestelmämme on suunniteltu ja tähän kaikkien markkinoilla toimivien toimijoiden on sopeuduttava. Markkinatalouden mekanismeihin ei kuulu niinkään ongelmien ratkaiseminen kuin ongelmien varaan rakentaminen ja ongelmista hyötyminen.

Mielenkiintoisen käytännön esimerkin tästä tarjoaa laatu- ja kestävyysongelmien kanssa paininut 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun hehkulampputeollisuus – ja etenkin tuon teollisuudenalan laatu- ja kestävyysongelmien nurinkurisuus. Tuohon aikaan oli nimittäin huomattavasti helpompi valmistaa kuluttajaystävällisiä, jopa vuosikymmeniä kestäviä hehkulamppuja kuin saada ne hajoamaan vain parin vuoden kuluttua ostohetkestä, mikä puolestaan olisi ollut ihanteellisinta liiketoiminnan ja voitonmaksimoinnin kannalta. Kumpihan aate markkinataloudessa määrää tahdin, kun vastakkain ovat kuluttajaystävällisyys ja voitontavoittelu? Ei liene vaikea arvata?

Vuonna 1924 maailman merkittävimmät hehkulamppujen valmistajat kokoontuivat Sveitsin Genevessä järjestettyyn, ulkomaailmalta salassa pidettyyn konferenssiin, jonka tarkoituksena oli saattaa kaikki hehkulamppujen tuottajat saman pöydän ääreen

sopimaan alan yhteisistä pelisäännöistä. Liian kova hintakilpailu ei ollut kenenkään etu. Se pienensi kaikkien alan toimijoiden tuottoja. Ei ollut myöskään mitään järkeä kilpailla liikaa tuotekehityksen saralla. Hehkulamppujen alati kasvava käyttöikä söi perustaa kannattavalta liiketoiminnalta. Kartellin nimi oli Phoebus ja siihen kuuluivat suurimmat lamppujen valmistajat Euroopassa ja Yhdysvalloissa sekä Aasian ja Afrikan siirtomaissa. Kartelli määritteli hehkulamppujen pisimmän sallitun käyttöiän ja siirsi tuotekehityksen painopisteen hehkulamppujen käyttöiän kasvattamisesta hehkulamppujen käyttöiän tarkoitukselliseen lyhentämiseen.

Myöhemmin kulutustuotteiden pitkäikäisyyden ongelmaan törmättiin myös muilla teollisuudenaloilla, ja ajan saatossa tuotteiden suunniteltu lyhytikäisyys (englanniksi *planned obsolescence*) mukautui rahan mekanismien ”näkymättömän käden” ohjauksessa kiinteäksi osaksi kaikkea teollista suunnittelua. Syntyi kulutusyhteiskunnan käsite, jonka puitteissa kaikkien tuotteiden tuli ajan saatossa hajota ja tulla korvatuksi uusilla tuotteilla alati kiihtyvään tahtiin.

Näin ei suinkaan tapahtunut siksi, että ihminen olisi pohjimmiltaan läpensä ahne ja saisi erityisen suurta nautintoa keuhkojen tuotteiden suunnittelusta, vaan koska rahaan perustuva resurssienhallintajärjestelmämme tarjoaa välittömän palkinnon sellaiselle toimijalle, joka on valmis tinkimään tuotteidensa asiakasystävällisyydestä voitonmaksimoinnin hyväksi. Tällä tavoin voitonmaksimointiin perustuva markkinatalous pakottaa kaikki markkinoiden toimijat ennemmin tai myöhemmin osaksi samaa eettisesti arveluttavaa käyttäytymistä. Joko sopeudut pelin henkeen tai katoat markkinoilta. Näin rahan älykkyys – markkinoiden ”näkymätön käsi” – ohjaa kehitystä.

"Kehittynyt talousjärjestelmämme vaatii, että teemme kuluttamisesta kiinteän osan elämäntapaamme, että muunnamme tuotteiden ostamisen ja kulutuksen rituaaleiksi, että haemme kuluttamisesta henkistä tyydytystä sekä tyydytystä egollemme. [...] Tuotteiden tulee kulua, palaa loppuun, tulla korvatuiksi ja pois heitetyiksi alati kiihtyvään tahtiin."

– Victor Lebow, 1955

Maailman pisimpään palanut hehkulamppu valmistettiin jo kauan ennen kartellin perustamista, noin vuonna 1895. Se on palanut yhtäjaksoisesti vuodesta 1901 alkaen – siis jo yli 110 vuoden ajan – ja se palaa yhä tänäkin päivänä Kalifornian Livermoressa.

Kuvittele kuinka erilaiselta maailma voisikaan näyttää, jos kaikki tuotteet ja palvelut suunniteltaisiin voiton maksimoinnin sijaan ihmisten hyödyn maksimoinnin lähtökohdasta. Raha planeettamme resurssienhallintajärjestelmänä muodostaa nykypäivänä valtavan jarrun ihmiskunnan hyvinvoinnin kehitykselle. Olemme vain tulleet täysin sokeiksi sen mekanismien edessä.

Nykyaikana tuotteiden takuu aika määrittää hyvin usein myös niiden kestoajan. Jokainen päivä, jonka tuote toimii yli takuuajansa, lykkää samalla korvaavan tuotteen hankintaa ja tuottaa siten yritykselle laskennallista tappiota. Siksi monet tuotteet ohjelmoidaan hajoamaan tietyn käyttöajan jälkeen. Tuotteen tulee rikkoutua määräajassa, jotta ihmiselle syntyisi tarve ostaa tilalle uusi korvaava tuote.

Planned obsolescence on keskeisessä osassa kaikkea nykypäivän teollista suunnittelua. Jos jotain tuotetta on mahdoton ohjelmoida hajoamaan määräaikaan mennessä, muodostetaan sen ympärille tehokas mielikuvabisnes, jolloin viimeistään sosiaalinen paine pakottaa ihmiset hankkiutumaan eroon muodista pois jääneistä – vielä täysin käyttökelpoisista – hyödykkeistä. Syytä on kuitenkin turha lähteä hakemaan yrityksistä tai yksilöistä niiden johdossa. Kaikki tämä on kiinteä osa rahan, voitonmaksimoinnin ja markkinatalouden luonnollisia mekanismeja. Ongelma on rakenteellinen ja sen ydin piilee paljon syvemmällä kuin tahtoisimme myöntää.

Koska nykyinen järjestelmämme ei palkitse vaan päinvastoin rankaisee yrityksiä, jotka tuottavat kestäviä tuotteita, ei ihmisillä ole minkäänlaista käsitystä siitä, kuinka kestäviä tuotteet voisivat olla, jos ne todella suunniteltaisiin kestäväksi. Tämä vääristää nykyihmisen uskoa teknologiaan. Ihmiset alkavat vältellä teknologiaa ja kaivata takaisin vuosikymmenten takaiseen maailmaan, jossa kaikki kaupasta ostetut laitteet olivat yksinkertaisia ja kestäviä. Syy tuotteiden lyhytikäisyyteen ei kuitenkaan ole teknologiassa eikä vastaus nykyisiin ongelmiin löydy menneisyyteen palaamisesta. Tuotteet kyllä osattaisiin suunnitella kestäväksi, jos ihmisten käyttäytymistä ohjaavat

rahajärjestelmän rakenteelliset palkkiomekanismit eivät nimenomaisesti palkitsisi yrityksiä kehnosti suunniteltujen kertakäyttötuotteiden valmistamisesta.

Autoteollisuuden ympärille kasvanut merkkikorjaamoiden huoltopalvelubisnes saa elinvoimansa autojen kuluista osista ja autoissa ilmenneistä vioista. Jos auton huoltovälin standardi on 20 000 kilometriä, tulee insinöörien suunnitella osien kestävyys vain 20 000 kilometrin tavoitetta silmälläpitäen. Kaikilla ei kuitenkaan ole varaa huollattaa autoaan säännöllisesti. Niinpä ihmiset ajavat huoltamattomilla ja turvattomilla autoilla, minkä vuoksi syntyy lukematon määrä turhia onnettomuuksia, loukkaantumisia ja kuolonkolareita. Sama ongelma koskee kaikkea liikennettä; lentokoneita, laivoja, linja-autoja ja junia. Taloudellisen ahdingon edessä ihmiset ja yritykset pyrkivät säästämään kaikesta – myös turvallisuudesta. Turvallisuuden ei tarvitsisi olla kustannuskysymys.

Alati lyhyemmäksi käyvä tuotteiden elinikä tarkoittaa luonnollisesti myös alati kiihtyvää luonnonresurssien tuhlausta ja kasvavaa jäteongelmaa. Tuhannet samankaltaiset keskenään kilpailevat tehtaot ympäri maailmaa työntävät jatkuvasti ulos miljoonia samankaltaisia kehnosti suunniteltuja ja mahdollisimman edullisista raaka-aineista valmistettuja halpatuotteita, jotka parin vuoden kuluttua makaavat jo jätteinä kaatopaikoillamme. Kilpailuasetelman vuoksi teknologiayhtiöt joutuvat puristamaan ulos yhä monimutkaisempia laitteita yhä nopeammin, minkä vuoksi tuotteet kiirehditään ulos keskeneräisinä ja testaamattomina. Laitteet toimivat huonosti ja hajoavat ennen aikojaan. Rikkoutuneen laitteen huoltaminen maksaa tyypillisesti aina enemmän kuin uuden korvaavan laitteen hankkiminen.

Nykyjärjestelmän puitteissa valtiot voivat ylläpitää kansalaisten hyvinvointia vain elinvoimaista talousjärjestelmää ylläpitämällä. Koska valtioiden ensisijainen tarkoitus on ylläpitää elinvoimaista talousjärjestelmää, täytyy heidän tukea maan teollisuutta kaikin mahdollisin keinoin. Näin markkinoiden paine heijastuu suoraan myös poliittiseen tahtoon lyhentää tuotteiden sallittua kestoikää.

"EU-komission valmisteleva direktiiviehdotus vapauttaisi esimerkiksi kodinkoneiden valmistajat virhevastuusta jo kahden vuoden jälkeen. Se heikentäisi suomalaisten kuluttajansuojaa ja kiihdyttäisi suuntausta, jossa uusista ja kalliistakin laitteista on

tulossa kertakäyttötavaraa. [...] Valmistajat ovat tehneet uusien laitteiden korjauksen vaikeaksi ja kalliiksi. Korjaus vaatii usein konetta ohjaavien piirilevyjen vaihtoa. Näiden saatavuutta taas on rajoitettu ja hintaa osin keinotekoisesti nostettu jopa satoihin euroihin."

– Ylen tv-uutiset 23.9.2009

Valtaosa käyttämistämme kulutushyödykkeistä ovat hehkulamppujen tapaan jo aikaa sitten saavuttaneet toiminnallisen maksiminsa. Lampun toiminnallinen funktio täyttyy, kun se valaisee riittävästi. Myöskään esimerkiksi silitysrauta ei ole kokenut suuria teknisiä mullistuksia vuosikymmeniin. Sama koskee kaikkia perinteisiä työkaluja, kotitalouskoneita ja kulkuvälineitä – kaikkia fyysisen hyvinvointimme peruslähtökohtia. Kun tuotteen toiminnallinen maksimi on saavutettu, olisi seuraava luonteva tavoite (normaalioloissa) pyrkiä pidentämään sen käyttöikää. Kodinkoneiden ei tarvitsisi kestää vain kolmea vuotta. Nykykokemuksen ja tieteen keinoin olisi helppoa rakentaa kodinkoneita, jotka kestäisivät huoltovapaina kokonaisen ihmisen eliniän. Tuotteiden käyttöikä voisi kasvaa loputtomasti ilman, että niiden toiminnalliset ominaisuudet siitä kärsisivät. Tuotteet voitaisiin myös suunnitella helposti päivitettäviksi, jolloin uuden teknologian voisi liittää jo olemassa olevaan laitteeseen ilman, että vanhaa toimivaa laitetta tarvitsisi heittää pois. Valitettavasti syöpäkasvaimen älykkyyteen perustuva yhteiskunta ei synnytä luontaista kannustinjärjestelmää tasapainoiselle ja älykkäälle resurssienhallinnalle vaan palkitsee ihmisiä ja yrityksiä täysin päinvastaisesta käytöksestä.

Myös monet perinteiset tietokoneohjelmistot ovat jo aikaa sitten päässeet lähelle toiminnallista maksimiaan. Esimerkiksi tekstinkäsittelyssä, taulukkolaskennassa ja lukemattomissa muissa toimistosovelluksissa ei ole enää aikoihin tapahtunut sellaisia perustavanlaatuisia muutoksia, mitä ei oltaisi voitu hoitaa verkosta ladattavalla ilmaisilla päivityksillä niin haluttaessa. Voitonmaksimoinnin tavoitteiden pakottamina näistä ohjelmistoista julkaistaan kuitenkin säännöllisesti uudet versiot, joissa sama vanha ohjelmistokoodi myydään uusissa kuorissa yhä uudestaan kuluttajille. Digitaaliset tuotteet myydään naarmuuntuvilla cd- ja dvd-levyillä, vaikka internet mahdollistaisi täysin virheettömän tiedonsiirron ilman ylimääräistä vaivaa tai ekologista kuormitusta. Eräässä mielessä myös koulukirjat ovat hyvin lähellä

toiminnallista maksimiaan, ja ne vähäiset päivitykset, joita kirjojen tietoihin täytyisi aika ajoin tehdä, voitaisiin toteuttaa internetin kautta kätevästi reaaliajassa täysin ilman kustannuksia.

Lainsäädäntö on nyky-yhteiskunnassamme ainoa tapa hillitä ihmisten ja ympäristön kannalta yhä haitallisimmaksi käyviä rahan ja markkinoiden mekanismeja.

Lainsäädäntöä tuottavat kansanedustajat, joiden vaalikampanjoita rahoitetaan avoimesti maan teollisuuden ja elinkeinoelämän taholta. Koska ihmisten hyvinvointi on rakenteellisesti sidottu työhön, rahaan ja talouskasvuun, ei elinkeinoelämä luonnollisestikaan tahdo hillitä talouden ja markkinoiden toimintaa. Niinpä jokainen voi ymmärtää, kuinka rahan varaan rakennettu yhteiskunta aivan huomaamatta ylläpitää itse itseään. Kaikki se vaikuttaa täysin järkevältä ja kaikki se tapahtuu aivan kuin itsestään. Silti se kaikki on kuitenkin vain näennäisesti järkevää, vain näennäisesti älykästä. Kaikki se on pohjimmiltaan syöpäkasvaimen älykkyyttä.

Yhteiskunnan toiminnan rationalisointi ei ajatuksen tasolla ole mikään erityisen suuri haaste. Nykyisten rakenteiden puitteissa kaikki nämä muutokset kuitenkin vähentäisivät yhteiskunnissa rahan kiertoa, talouden dynaamisuutta ja työllisyyttä, joihin olemme oman hyvinvointimme sitoneet. Niinpä tämä umpisolmu ei voi koskaan aueta perinteisen ajattelun puitteissa. On kyseenalaistettava kaikki yhteiskunnalliset rakenteet, raha ennen kaikkea – ja sitä myötä kaikki sen päälle rakentuneet mekanismit. Joskus joudumme joka tapauksessa päästämään irti kaikesta vanhasta ja suunnittelemaan koko resurssienhallintajärjestelmämme uusiksi. Miksi emme aloittaisi muutosta jo nyt?

26. Teknologinen työttömyys ja täystyöllisyyden utopia

Ennemmin tai myöhemmin kansakunnan päättäjien on kohdattava tuottavuuden ja työllisyyden kiusallinen kääntäen verrannollisuus. Onhan vain yksinkertainen tosiasia, että mitä enemmän yhteiskunta irtisanoo työntekijöitään ja siirtää työntekoaan koneiden ja automaation varaan, sitä enemmän yhteiskunta tuottaa. Samaan aikaan

kun yhteiskunta rikkoo tuotantoennätyksiään, yhä suurempi osa ihmisistä jää työttömiksi, vajoaa köyhyysrajan alapuolelle ja voi pahoin. Kaupat pursuavat tavaraa, joita yhä harvemmillä on rahaa ostaa. Niinpä yhteiskunnallisen hyvinvoinnin ongelma ei ole enää niinkään hyvinvoinnin tuottamisessa kuin alituisen niukkuuden varaan rakentuneessa raha- ja talousjärjestelmässä itsessään.

"Ihmisten rooli tärkeimpänä tuotannontekijänä tulee vähenemään samalla tavoin kuin hevosten rooli väheni maanviljelyksessä, hiipuen ensin vähitellen, kadoten myöhemmin kokonaan traktoreiden käyttöönnoton myötä."

– Wassily Leontief, talouden nobelisti, 1973

Markkinatalous pyrkii aina voiton maksimointiin, ja valitettavasti ihminen on kallis, sairasteleva, huolimaton ja epäluotettava tuotannontekijä. Meillä on jo nyt pankkiautomaatteja, lainausautomaatteja, limsa-automaatteja, karkkiautomaatteja, pullonpalautusautomaatteja, maksuautomaatteja, valokuvien kehitysautomaatteja, tilausautomaatteja, pysäköintiautomaatteja ja automaattisia puhelinvaihteita sekä lukuisia internetiin ulkoistettuja palveluita, jotka perustuvat siihen, että asiakas palvelee itse itseään. Esimerkiksi matkalle lähtiessään asiakas voi varata matkan netistä, tulostaa lipun kotonaan ja tehdä lentokentällä lähtöselvityksen automaatilla. Yhä useammissa kaupoissa asiakas voi valita itsepalvelutiskin, skannata tuotteiden viivakoodit tietokoneelle ja hoitaa koko maksutapahtuman itsenäisesti sirukortilla. Suunta on selvä ja väistämätön.

Teknologia korvasi ensin ihmistyövoiman maa- ja metsätaloudessa sekä karjanhoidossa. Maaseutu autioitui, ja ihmiset siirtyivät suurina joukkoina kaupunkeihin tehdastyöhön. Sitä mukaa, kun tehdastyö automatisoitui, työntekijät siirtyivät palvelusektorin palvelukseen. Viime aikoina myös palvelusektoria on automatisoitu alati kiihtyvällä vauhdilla. Mihin ihmiset työllistyvät palvelusektorin jälkeen? Turvapalveluiden, sotateollisuuden, vankeinhoidon, juridiikan, pankki- ja vakuutusalan, sosiaaliturvan vai jonkun muun ihmisongelmista elinvoimansa saavan elinkeinon piiriin? Jos ongelmalähtöinen yhteiskuntamme pyrkii työllistämään myös jatkossa kaikki kansalaisensa, tulee ihmisongelmien määrän kasvaa lähitulevaisuudessa räjähdysmäisesti. Sillä jos kaikki ihmisten peruspalvelut tulevat

tyydytetyksi teknologian keinoin, mitä muuta jää enää jäljelle kuin ihmisongelmista elinvoimansa saava teollisuus? Ja siinä vaiheessa kun teollisuus saa voimansa ihmisongelmista, on ihmisongelmilla myös ihmeellinen taipumus lisääntyä. Se kaikki tapahtuu kuin itsestään, kuin näkymättömän käden ohjaamana. Täystyöllisyyden ihanne on kääntymässä kiroukseksemme.

Rahan ja markkinatalouden varaan rakennetussa yhteiskunnassa jokaisella tulee olla palkkatyö. Yhteiskuntamme toiminta on rakennettu täysin työnteon varaan. Työikäisten ihmisten täystyöllisyydestä on tehty käytännössä kaikkien nykyisten yhteiskuntajärjestelmien standardi – itsestään selvä tavoite, jota kohti pyrkii. Vielä nykyteknologiankin aikana meidän oletetaan tekevän 8 tunnin työpäiviä viitenä päivänä viikossa yli 40 vuoden ajan – eikä se edes riitä. Jatkuvasti saamme lukea uutisia siitä, kuinka ihmisten eläkeikää ja verotusta tulisi nostaa vastapainona kansakunnan alati kiihtyvälle velkaantumiselle. Mikä pahinta, olemme tulleet täysin sokeiksi näiden yhteiskunnallisten mekanismien edessä. Vasta hieman pidempi tarkasteluväli asettaa asiat oikeaan perspektiiviin.

”Kuvitelkaamme, että sata vuotta sitten elänyt yhteiskuntatieteilijä olisi saanut näynomaisena ilmoituksena tietoonsa nykyisen modernin teknologiamme, mutta ei tietäisi mitään tulevasta yhteiskunnallisesta kehityksestä. Millaiseksi hän olisi kuvitellut yhteiskunnan, jossa lihastyötä säästävät koneet ja automaatio ovat tehneet välttämättömyyshyödykkeiden valmistamisen naurettavan helpoksi verrattuna siihen, kuinka suuria ponnistuksia pelkästään ravinnon tuottaminen hänen aikanaan vaati?

Yhteiskuntatieteilijämme olisi varmaankin olettanut, että yhteiskunnassa, joka olisi päässyt irti niukkuuden ongelmista, taloutta ja tuotantoa koskevat kysymykset olisivat väistyneet ihmisten mielissä ja puheissa taka-alalle. Miksi yhteiskunta, jolla on tarpeeksi kaikkea, olisi edes kiinnostunut, saati huolestunut, taloudellisista kysymyksistä? Varmaankin kulttuuria, filosofiaa, leikkiä, urheilua ja puutarhanhoitoa koskevat uutiset ja pohdinnat olisivat lehtien etusivuaineistoa; taloutta ja tuotantoa koskevat artikkelit olisivat siirtyneet omiin erikoislehtiinsä.

Hän olisi varmaan myös kuvitellut, että köyhyys ja aineellinen puute poistuvat yhteiskunnasta, joka pystyy helposti tuottamaan tarpeeksi kaikille.

Erityisen mahdotonta yhteiskuntatieteilijällemme olisi ollut ennustaa elämän kiireisyyttä. Miten kenelläkään voi olla kiire, kun työn tuottavuus on neljätoistakertaistunut – teemme muutamassa tunnissa työt, jotka hänen aikanaan veivät koko viikon. Eikö sen pitäisi antaa mahdollisuus nautinnolliseen joutilaisuuteen?”

– Osmo Soininvaara, Vauraus ja aika, 2007

Kaikki fyysisten perustarpeiden tuotanto on käytännössä jo automatisoitu. Loputkin työtehtävät voitaisiin automatisoida helposti, jolleivät raha- ja talousjärjestelmämme käänteiset mekanismit hidastaisi tai jopa suoranaisesti estäisi tätä prosessia.

Rahan ja palkkatyön varaan rakennetussa yhteiskunnassa rutiininomaiset työtehtävät automatisoidaan vain siinä tapauksessa, että työn automatisointi tulee edullisemmaksi kuin edullisimman tarjolla olevan halpatyövoiman palkkaaminen. Niin kauan kuin halpatyövoima on automaatiota edullisempaa, tulevat ihmiset raatamaan helposti automatisoitavissa, rutiininomaisissa työtehtävissä vuodesta toiseen. Tämä teknologista kehitystä tukahduttava mekanismi on hidastuttanut yhteiskunnallista kehitystämme arvatenkin jopa kymmenillä vuosilla – puhumattakaan sellaisten tieteen ja teknologian alojen rappiosta, joista ei ole minkäänlaista taloudellista hyötyä millekään voitonmaksimointiin tähtäävälle liiketoiminnalle. Monet tällaiset tieteen ja teknologian alat ovat lamaautuneet jopa vuosikymmeniksi lähes täydellisen pysähtyneisyyden tilaan. Hyvänä esimerkkinä avaruusmatkailu ja -tutkimus. Ainoa takuvarma keino, jolla rahan paradigmassa rypevä, taloustieteellisesti järkevä ihminen voitaisiin saada kiinnostumaan avaruustutkimuksesta, olisi esitellä kuu, asteroidit ja naapuriplaneetat potentiaalisina kaivosteollisuuden kohteina. Louhittuaan ensin oman planeettansa tyhjäksi homo economicus jatkaa leviämistään naapuriplaneetoille ja myöhemmin lähimpiin aurinkokuntiin. Syöpäkasvaimen älykkyys levittäytyy etäpesäkkeitä lähettämällä.

Täystyöllisyyden lähtökohtaan sidotulle yhteiskunnalle lisääntyvä automaatio ja teknologia näyttäytyvät uhkana, eivät mahdollisuutena. Jos nyky-yhteiskunnassa jotain tuotetta tai palvelua opitaan tuottamaan tai kopioimaan jonkin teknologisen

innovaation keinoin yllin kyllin ja täysin automatisoidusti, ilman ihmistyövoimaa ja kustannuksia, pyritään tuota yltäkylläisyyttä tavalla tai toisella rajoittamaan joko verotuksen tai lainsäädännön keinoin. Raha- ja markkinatalous voivat toimia vain alituisen niukkuuden tilassa. Tästä nykyinen tekijänoikeuslainsäädäntömme ja sähköisestä kopioinnista syntyneet ongelmat ovat erinomainen esimerkki. Nyky-yhteiskuntamme on rakennettu niukkuuden varaan. Siinä vaiheessa kun luonnollinen niukkuus uhkaa kadota, ryhdytään sitä ylläpitämään keinotekoisesti. Sen sijaan että olisimme dynaamisessa, jatkuvan kehityksen ja hyvinvoinnin kasvun tilassa, olemme lukinneet itsemme ikuisen niukkuuteen, köyhyyteen ja kurjuuteen – aivan kuin ne apinat tämän kirjan johdannossa.

Kuka tahansa voi intuitiivisesti ymmärtää, kuinka helposti esimerkiksi ihmisten asunnottomuuden ongelma olisi ratkaistavissa, ellei asuntojen niukkuutta tahdottaisi ylläpitää tarkoituksellisesti. Asuntojen rakentaminen ei ole äärimmäisen vaativaa nykYTEknologian aikakaudella. Kaikki voivat helposti myös ymmärtää, kuinka nykYTEknologian keinoin kaikille ihmisille voitaisiin tuottaa yllin kyllin ruokaa, lääkkeitä ja hyvinvointia, jos niin vain haluttaisiin tehdä. Kaikki myös ymmärtävät, ettei julkiseen terveydenhoitoon pääsyn tarvitsisi välttämättä edellyttää 3–5 tunnin jonotusta. Asunnottomuus, nälänhätä, jonotus ja ylipäänsä kaikki yhteiskunnallinen niukkuus on tyypillistä vain niukkuudesta elinvoimansa saaville yhteiskunnille.

27. Niukkuuteen perustuva yhteiskunta

Yhteiskuntamme rakenteet ovat peräisin luonnollisen niukkuuden aikakaudelta. Luonnollisen niukkuuden aikakaudella – aikana ennen tietokoneita, tietoverkkoja, kehittynyttä teknologiaa ja automaatiota – ihmisten hyvinvointi tuli suoraan konkreettisesta työnteosta. Siksi olikin aivan luonnollista, että yhteiskuntien ja yksilöiden hyvinvointi sidottiin kansalaisten työnteeseen. Jokaisen tuli ansaita hyvinvointinsa fyysisen työnteon kautta.

Myöhemmin, teknologian kehittyessä, yhä suurempi osa ihmisten hyvinvoinnista sai syntynsä teknologian kautta. Pysyäkseen elinvoimaisena yhteiskuntarakenteiden olisi täytynyt muuttua olosuhteiden muuttuessa ja yhteiskunnan teknistyessä, mutta niin ei

tapahtunut. Yhä edelleen yhteiskunta rakentui niukkuuden ja täystyöllisyyden ihanteen varaan. Suurten rakenteellisten muutosten sijaan yhteiskunnan perusarvot ja niiden varaan rakennetut instituutiot pyrkivät pysymään paikallaan ja muuttumattomina.

Kun yhteiskunnan rakenteet tehdään pysyviksi ja muuttumattomiksi ja kun ne sellaisina kiinnitetään alituisessa liikkeessä ja muutoksessa olevaan maailmaan, ei lopputuloksena voi olla mitään muuta kuin rakenteiden vaikea kieroutuminen. Ja niin siinä juuri kävi.

Sitä mukaa kun yhteiskuntien luonnollinen niukkuus kävi yhä harvinaisemmaksi tieteen, teknologian ja automaation kehittyessä, kieroutuivat myös niukkuuden varaan rakentuneen yhteiskunnan tehtävät. Kun niukkuus uhkasi kadota yhteiskunnista luontaisesti, oli sitä pakko ryhtyä synnyttämään ja ylläpitämään keinotekoisesti. Niukkuuden varaan rakentunut yhteiskunta voi toimia moitteettomasti vain niukkuuden tilassa.

Yhteiskunnalliset instituutiot ja voitonmaksimointiin perustuva liiketoiminta ovat ongelmanratkaisukoneistoja, jotka tarvitsevat ikuista ongelmavirtaa pysyäkseen elinvoimaisina. Niinpä samat tahot ovat vastuussa sekä niukkuuden ylläpidosta että ratkaisujen tarjoamisesta niukkuuden synnyttämiin ongelmiin. Suunnaton määrä energiaa käytetään samanaikaisesti sekä hyvinvoinnin synnyttämiseen että sen hillitsemiseen. Tämä on huippuunsa jalostettua typeryyttä. Vaadimme ja vastustamme hyvinvointia samanaikaisesti. Hyvinvointiyhteiskuntaa voidaan ylläpitää vain hyvinvointia tuhoamalla. Laiskasta ajattelusta kumpuava henkinen velttous on johtanut koko länsimaisen yhteiskunnan pysähtyneisyyden tilaan. Meistä on tullut oman kärsimyksemme ja kurjuutemme omaehtoisia ylläpitäjiä ja suojelijoita.

Lohduton totuus on, että valtaosa maailman työväestöstä tekee nykyaikana työtä, jolla ei pohjimmiltaan ole mitään muuta arvoa kuin tasapainottomien, epäterveiden ja vanhentuneiden yhteiskuntarakenteiden tukeminen – syöpäkasvaimen älykkyyden ylläpitäminen. Yhä useammat ihmiset työllistyivät ammatteihin, joilla on yhä vähemmän tekemistä konkreettisen hyvinvoinnin tuottamisen kanssa. Yhä useammat ihmiset myös tiedostavat tekevänsä täysin merkityksetöntä tai ympäristön ja

ihmiskunnan muodostaman kokonaisuuden kannalta suorastaan haitallista työtä, mikä puolestaan heijastuu suoraan heidän kokemukseensa työn mielekkyydestä. Yhä useammat ihmiset voivat työssään pahoin.

Teknologia voisi hyvin luonnollisella tavalla vapauttaa ihmiset raadannasta, antaa heille hyvinvointia ja lisätä perheen, ystävien ja harrastusten parissa vietetyn vapaa-ajan määrää. Tiede ja teknologia eivät sellaisinaan ole ihmisvihamielisiä.

Vihamieliseksi ne muuttuvat voitonmaksimointiin perustuvan talous- ja rahajärjestelmän, sotateollisuuden ja erilaisten niukkuutta ja kurjuutta ylläpitävien instituutioiden myötävaikutuksesta. Teknologian vastustamisen sijaan meidän olisi jo korkea aika oppia tiedostamaan vanhanaikaisten yhteiskunnallisten rakenteiden rooli keinotekoisien niukkuuden aiheuttajana ja ylläpitäjänä.

Yhteiskunta, joka ei pysty kaiken nykytietämyksen ja nykyteknologian aikakaudella tarjoamaan kaikille kansalaisilleen kelpollista hyvinvointia, ei ole sivistynyt yhteiskunta. Instituutiot, jotka synnyttävät yhteiskuntiin keinotekoista niukkuutta ylläpitääkseen itse itseään, eivät ole sivistyksen vaan taantumuksen merkki. Se, että ihmisten välttämättömät perustarpeet alistetaan reaali maailmasta täysin irrallisen rahajärjestelmän alaisuuteen siten, että rahasta itsestään tehdään lähtökohtaisesti niukkaa, minkä seurauksena miljardit ihmiset alistetaan pakkotyöhön ja tuhannet ihmiset kuolevat päivittäin nälkään ja hoidettavissa oleviin sairauksiin, kertoo kaiken sivistyksemme todellisesta tasosta. Emme ole sivistyneitä – vielä.

Sillä, että kaikesta on tehty niukkaa ja maksullista, on suora vaikutus myös siihen, kuinka kansalaiset suhtautuvat yhteiskuntaan. Yhteiskunnan ylläpitämän kollektiivisen mielisairauman tilan tiedostava ihminen on syystäkin epätoivoinen, masentunut ja vihainen. Rahajärjestelmän päälle rakennettu yhteiskunta ei todellisuudessa välitä kansalaisistaan saati ympäristöstään. Yksittäisen ihmisen rooli taloustieteellistä järkevyyttä peräänkuuluttavassa yhteiskunnassa on verrattavissa syöpäsolan rooliin syöpäkasvaimessa. Ei ole aina helppoa sopeutua ja tulla osaksi yhteiskuntaa, jonka älykkyys on syöpäkasvaimen älykkyyttä ja pohjavireeltään vahvasti elämän vastaista.

Lisää haastetta tuo ihmisille tyypillinen muutosvastarinta. Muutos nähdään niin

pelottavana asioiden tilana, että orjuutetut asettuvat puolustamaan orjuuttajaansa. Ilmiötä, jossa orjuutettu auttaa orjuuttajaansa tullakseen vielä enemmän orjuutetuksi, tunnetaan psykologiassa nimellä Tukholma-syndrooma: *"Tukholma-syndrooma on arkikielinen nimitys psykologiselle tilalle, jossa panttivangeille tai muulla tavoin vastoin tahtoaan kaapatuille henkilöille kehittyy myötämielinen suhtautuminen kaappaajiinsa. Tämänlaisesta solidaarisuudesta voi seurata monimutkaisia ongelmia, kun vangitut alkavat auttaa vangitsijoitaan toteuttamaan suunnitelmaansa."*

Vielä 1980-luvulla kapitalistisessa lännessä naureskeltiin Neuvostoliiton leipäjonuille, valtaeliitin korruptiolle ja kokonaisvaltaisen kehnolle yhteiskuntasuunnittelulle. Nyt tuo täsmälleen sama korruptio syö omaa yhteiskuntaamme. Emme vain näe tätä taantumusta, sillä tällä kertaa käytännössä kaikki maailman maat toimivat saman globaalin velkaperusteisen rahan ja siitä johdettavissa olevien pelisääntöjen alaisuudessa. Olemme tulleet sokeiksi omille ongelmillemme, sillä meillä ei ole enää mitään, mihin omaa yhteiskuntaamme vertaisimme. Syöpäkasvaimen älykkyydelle ei osata nähdä vaihtoehtoa.

Velkaan perustuva raha- ja talousjärjestelmämme on luhistumassa monelta eri suunnalta samanaikaisesti. Koko syvästi korruptoituneen järjestelmän kieroutunut luonne tulee pian räjähtämään yhä useampien ihmisten tietoisuuteen, eikä kerran totuuden makuun päässyt ihminen voi enää koskaan palata tyytyväisenä takaisin vanhaan, harhaiseen maailmankatsomukseensa. Muutos on tulossa.

28. Keinotekoisesti aiheutettu ja ylläpidetty niukkuus

"Ahneus ja kilpailu eivät ole kiinteä osa ihmisluonnetta. [...] Ahneus ja pelko synnytetään ja niitä ylläpidetään niukkuutta luovan rahajärjestelmän avulla. [...] Me voimme tuottaa enemmän kuin tarpeeksi ruokaa kaikille [...] mutta liikkeellä ei selvästikään ole riittävästi rahaa maksaa sitä kaikkea. Niukkuus on sisäänrakennettuna kansallisiin rahajärjestelmiimme. Itse asiassa keskuspankkien työ on luoda ja ylläpitää valuutan niukkuutta. Tämän suora seuraus on, että joudumme jatkuvasti taistelemaan toinen toisiamme vastaan pysyäksemme hengissä."

– Bernard Lietaer, Euroopan unionin rahajärjestelmän suunnittelija

Ihmiset, jotka väittävät ihmisen olevan luontaisesti ahne ja paha, viittaavat yleensä niin sanoessaan ihmiskunnan kirjoitettuun historiaan. Samalla he kuitenkin unohtavat, että koko ihmiskunnan kirjoitettu historia on niukkuuden historiaa.

Kun ihmisiltä poistetaan perustarpeiden niukkuus, monet ratkaisemattomina pidetyt yhteiskunnalliset ongelmat ratkeaisivat luonnollisia teitään aivan itsestään.

Niukkuutta ei kuitenkaan voida poistaa nykyisten yhteiskunnallisten rakenteiden aikakaudella. Niukkuus on yhteiskunnissamme paitsi keskeisin yhteiskunnallisten ongelmien aiheuttaja myös kaiken yhteiskunnallisen toimeliaisuuden alkulähde.

Kaikki yhteiskunnallinen toimeliaisuus kumpuaa pohjimmiltaan niukkuuden aikaansaamasta negatiivisesta energiasta. Nykyjärjestelmässä hyvinvointimme on kiinteästi sidoksissa pahoinvointiimme. Näin ei tarvitsisi olla.

Ihmiskunnalla on käytettävissään kaikki tarvittavat resurssit ja teknologia tuottaa yllin kyllin hyvinvointia kaikille, mutta toisaalta meillä on instituutiot ja bisnesmaailma, jotka eivät voi koskaan antaa niukkuuden ja ongelmien kadota maailmasta. Niin kauan kuin ihmiset pysyvät sokeina tämän mekanismin suhteen, ongelmat eivät tule katoamaan vaan jatkavat kumuloitumistaan.

Kun instituutio tai liiketoiminta synnytetään, se synnytetään aina ratkaisuksi johonkin ongelmaan. Samalla instituution olemassaolo tulee riippuvaiseksi ongelman olemassaolosta. Jos ongelma häviäisi, kuolisi instituutio sen mukana – eikä kerran syntynsä saanut instituutio tahdo kuolla. Niinpä instituutiosta tulee syntyhetkellään samalla sekä ongelman ratkaisija että sen ylläpitäjä. Kun ihmisten hyvinvointi sidotaan ihmisongelmiin, ongelmien katoaminen tarkoittaisi samalla hyvinvoinnin katoamista.

Näin jokainen uusi instituutio tai liiketoiminta pyrkii kaikin keinoin jäädättämään yhteiskunnassa vallinneen ongelmatilanteen. Instituutio tahtoo ikuistaa ongelman ja tehdä siitä standardin. Instituutio synnyttää valtaeliitin ja tekee ongelmasta valtaeliitille toivottavan. Mutta tavallinen kansa ei näe näin pitkälle. Tavallinen kansa

näkee vain ongelman ja sitä ratkaisemaan rakennetun instituution. Kansa pitää instituutiota tarpeellisena ja asettuu puolustamaan sen olemassaoloa. Näin ihmisistä tulee vallitsevan asiain tilan omaehtoisia suojelijoita, oman kärsimyksensä synnyttäjiä ja ylläpitäjiä.

Yhteiskunnalliset instituutiot tuottavat byrokraatteja, jotka kuollutta ja tunteetonta lakia tuijottaen tekevät päätöksiä elävien ja tuntevien ihmisten asioista. Lain kirjain ei tunnista, että maailma on jatkuvassa muutoksessa; että maailma pulppuaa jatkuvasti jotain uutta; ettei uuden ja tuntemattoman varalle voida koskaan kirjoittaa yleispätevää kaavaa, joka toimisi kaikissa tilanteissa. Jokainen laki on jo syntyhetkellään epätäydellinen, eikä mene aikaakaan, kun sille täytyy jo suunnitella täydentäviä lakeja, jotka edelleen tarvitsevat täydennystä – ikuisesti ja loputtomiin. Ajan saatossa byrokratiakoneiston alati kasvava monimutkaisuus johtaa koneiston tukkeutumiseen ja yhteiskunnallisten prosessien jumiutumiseen, eikä mene aikaakaan, kun koneistoa ryhdytään voitelemaan rahalla. Niinpä jo yksikin laki on yhteiskunnassa liikaa.

Tämä voi vaikuttaa kaukaiselta ajatukselta koko ikänsä erilaisten sääntö- ja lakijärjestelmän alaisuudessa eläneestä nykyihmisestä. Pohjimmiltaan se ei sitä kuitenkaan ole. Lakijärjestelmät ja rangaistuslaitokset ovat kiinteä osa vain primitiivistä – niukkuuden, pelon ja pakon varaan rakentunutta – negatiivisen energian yhteiskuntaa.

Vasta kun yhteiskunta suunnitellaan siten, ettei lakeja ja rahaa tarvita lainkaan; ettei yhteiskunta synnytä kieroutunutta käytöstä tukevia palkkiomekanismeja, joita tarvitsisi rajoittaa lainsäädännön keinoin; ettei ketään tarvitse pakottaa mihinkään eikä rangaista mistään; vasta kun kaikki tapahtuu vapaaehtoisesti suunnitellun ja älykkään yhteistyön hengessä yhteiseksi hyväksi; vasta tuolloin ihmiskunta on saavuttanut jotain pysyvää; vasta tuolloin yhteiskunta on rakennettu aidosti kestäväälle pohjalle. Vasta tuolloin ihmiskunnan mielisairaus voi loppua ja kiihtyvän kasvun syöpä parantua.

Minkälaisten vaiheiden jälkeen tähän yhteiskunnantilaan sitten saavutaan – sitä tuskin kukaan osaa ennakoida. Muutos voi tapahtua joko suhteellisen nopeasti ja pienin vahingoin tai vasta vuosisataisen vastustamisen ja kärsimyksen jälkeen. Joka tapauksessa muutoksen on tapahduttava. Ensimmäinen askel tällä tiellä on nykyjärjestelmän ongelmien perusteellinen tiedostaminen.

Sorretut ovat läpi historian omaksuneet sortajiensa tavat ja asenteet päästessään itse instituutioiden johtopaikoille. Aina kun yhteiskunta ajautuu ongelmiin, ihmiset syyttävät kieroutuneita ja korruptoituneita poliittisia johtajiaan, aivan kuin syy olisi kerta toisensa jälkeen ihmisissä eikä heidän asemassaan.

Instituutiot ovat olemassa vain, koska hyväksymme niiden olemassaolon. Hyväksymme niiden olemassaolon, sillä uskomme niiden ratkovan ongelmia. Todellisuudessa instituutioiden tärkein tehtävä on ylläpitää vallitsevaa asiaintilaa, mikä käytännössä tarkoittaa ongelmien ylläpitämistä. Terrorismin vastainen sota työllistää maailmanlaajuisesti satojatuhansia ihmisiä. Aseteollisuus miljoonia. Ruuan niukkuus satoja miljoonia. On siis turha odottaa sotien, nälänhädän ja muiden ihmisongelmien katoavan yhteiskunnasta, jonka teollisuus ja instituutiot saavat käyttövoimansa ihmisongelmista. Siksi vasta instituutioiden ja markkinatalouden mekanismien – ongelmalähtöisen yhteiskunnan – todellisen luonteen oivaltaminen avaa ihmisten silmät, vapauttaa heidät oman mielensä vankilasta ja antaa heille todellisen valinnanvapauden. Emmehän tietoisesti valitsisi resurssienhallintajärjestelmämme esikuvaksi syöpäkasvaimen älykkyyttä ja siitä seuraavaa kaaosta, kärsimystä ja kasvavia ongelmia, jos todella tietäisimme mitä olemme tekemässä.

29. Piraattiliike – rikos niukkuutta vastaan?

Piraattipuolueen ilmestyminen ensin Ruotsin ja myöhemmin myös Suomen ja muiden Euroopan maiden puoluerakistereihiin herätti kansallisessa keskustelussa runsaasti kohua ja hämmennystä. Piraatit leimattiin nimensä mukaisesti rosvojoukoksi.

Mutta mikä oli tämän rosvojoukon rikos? Digitaalisen informaation ja kulttuurin vapaa jakaminen? Patenttijärjestelmän kyseenalaistaminen muun muassa lääkepatenttien osalta, jotta ihmiset köyhissä maissa eivät enää kuolisi hoidettavissa oleviin sairauksiin? Yhteiskuntiin keinotekoisesti aiheutetun niukkuuden kyseenalaistaminen? Yhteiskunnallisen päätöksenteon läpinäkyvyyden lisääminen? Sananvapauden puolustaminen? Kansalaisiin kohdistuvan alati kiristyvän valvonnan ja kontrollin vastustaminen?

Näiden asioiden puolustaminen voi todellakin vaikuttaa rikolliselta, mutta ainoastaan jos olet joutunut vaikeasti kieroutuneen kulttuurin suggeroimaksi. Tämä ei suinkaan olisi poikkeuksellista ihmiskunnan historiassa. Niin on tapahtunut ennenkin. Ihmiset ovat tyypillisesti aina täysin sokeita oman aikansa ilmiöille. Vasta myöhemmät sukupolvet pystyvät näkemään selkeästi aikaisempien sukupolvien maailmankatsomuksen vääristymät. Ihmiskunnan historia osoittaa, kuinka järjestelmän unta nukkuva ihminen voi oppia pitämään lähes mitä tahansa ympäristön olosuhteita tai käyttäytymis- ja ajatustottumuksia asioiden normaalina tilana, kun hänet on jonkun hallitsevan ideologian tai instituution keinoin onnistuttu vieroittamaan inhimillisyydestä ja reaalimaailman tosiasioista. Vai uskotko todella, että nykyinen ikuiseen kiihtyvään talouskasvuun ja kulutukseen perustuva yhteiskuntajärjestelmämme lepäisi millään tavoin kestäväällä pohjalla?

Maailma on alati kiihtyvän muutoksen tilassa. Sen sijaan yhteiskuntamme perustuu yhä edelleen satoja vuosia vanhojen kankeiden ja muutoshaluttomien instituutioiden varaan. Nykypäivänä yli 75 prosenttia skandinaavinuorista jakaa sähköistä kulttuuria keskenään. Suunta on sama kaikkialla maailmassa. Syylistyvätkö he näin tehdessään rikokseen? Vai olemmeko ehkä sittenkin vain suuren kulttuurivallankumouksen kynnyksellä?

Kun digitaalinen tiedosto kopioidaan, ei alkuperäiselle tiedostolle tapahdu mitään. Digitaalinen media mahdollistaa minkä tahansa ohjelmiston, elokuvan, kirjan tai musiikkilevyn – ylipäänsä minkä tahansa digitaalisen tiedoston – vaivattoman jakamisen kaikille ihmiselle ilman ylimääräistä vaivaa ja kustannuksia. Digitaalisen median kopiointi tapahtuu sekunnin murto-osassa, ja alkuperäinen kopio tuotteesta säilyy kopiointiprosessissa täysin vahingoittumattomana.

Nykykulttuurissamme muun muassa ruuan, lääkkeiden, musiikin, elokuvien ja ohjelmistojen yltäkylläisyyden mahdollistaminen sekä informaation vapaa levittäminen katsotaan rikolliseksi toiminnaksi. Mikä siis saa sinut vakuuttuneeksi, ettet vain ole joutunut omalle ajallesi tyypillisen kollektiivisen massahypnoosin uhriksi?

Tiedostojen vapaa kopiointi voi olla rikollista ainoastaan niukkuudesta elinvoimansa saavassa yhteiskunnassa. Mutta eikö ole vähintäänkin arveluttavaa ylläpitää yhteiskunnassa keinotekoista niukkuutta, asettaa kansalaiset keinotekoisesti toinen toisiaan vastaan ja käyttää sitten tätä ahneudesta, itsekkyydestä ja oman edun tavoittelusta syntyvää negatiivista energiaa koko yhteiskunnan käyttövoimana. Eikö siis niukkuudesta elinvoimansa saava yhteiskunta itsessään ole suurin rikos?

OSA IV: NEGATIIVISEN ENERGIAN YHTEISKUNTA

30. Negatiivinen energia yhteiskuntien käyttövoimana

Velkaan perustuvassa rahajärjestelmässä rahan arvo perustuu velkaan, mutta mitä on itse velka? Jos velka olisi tunnetila, olisi se mitä luultavimmin negatiivinen. Velka synnyttää takaisinmaksun velvoitteen, jonka täyttämättä jättäminen aiheuttaa velalliselle oikeudellisen vastuun. Toisin sanoen velka on aina *pakko* maksaa takaisin rangaistuksen uhalla. Yhteiskunnan perustasolla velka maksetaan pois työnteon kautta.

Jos siis tahdomme, että yhteiskunnassa on rahaa, täytyy ihmisten myös ottaa velkaa ja tehdä työtä. Jos ihmisellä on velkaa mutta hän ei tee työtä, ei hän pysty suoriutumaan veloistaan ja joutuu vastaamaan siitä oikeudessa. Rangaistuksen uhka aiheuttaa pelkoa. Tällä tavoin raha, joka on siis velkaa, tulee kiinteästi sidotuksi työntekoon, pakkoon ja pelkoon.

Työpakko pistää rahan liikkeelle ja rahan liike liikuttaa yhteiskuntaa. Yhteiskunta vailla kokonaisvaltaista älykästä resurssienhallintaa johtaa paitsi lisääntyneisiin ympäristöongelmiin myös uusiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Ongelmat kierrätetään takaisin yhteiskunnan käyttövoimaksi, ja niin negatiivisen energian varaan rakentunut yhteiskunta pyörittää itseään. Se löytää oman olemassaolonsa oikeutuksen oman olemassaolonsa seurauksista – älyllisesti epärehellisistä kehäpäätelmistä. Sama logiikka toistuu läpi yhteiskunnan kaikilla yhteiskunnan tasoilla monissa eri muodoissa.

Ihmisten negatiivisen energian käyttövoimakseen muuntava järjestelmä pitää yhteiskunnassa yllä jatkuvaa negatiivista jännitettä, mikä tekee yhteiskunnallisen ilmaston toisinaan hyvin epävakaaaksi. Siksi niukkuutta polttoaineenaan käyttävä yhteiskunta vaatii samalla myös poliisin ja armeijan läsnäoloa. Myös oikeuslaitos, rangaistuslaitos ja lukemattomat muut hierarkkisesti rakentuneet yhteiskunnalliset instituutiot ovat erottamaton osa negatiivista energiaa käyttövoimanaan käyttävää yhteiskuntaa.

Niukkuuteen ja kilpailuun perustuvaa yhteiskuntajärjestelmää puolustetaan usein luonnollisena muun muassa siitä syystä, että myös eläimet elävät luonnossa jatkuvan niukkuuden ja kilpailun tilassa ja ovat siksi alituisessa eloonjäämiskamppailussa keskenään. Niukkuus todellakin synnyttää ihmisten ja eläinten keskuuteen taistelun resursseista, ruuasta ja elinalueesta. Samalla tavoin kuin niukkuuden loukkuun ajettu eläin myös niukkuuden uhan eteen joutunut ihminen on valmis hyvinkin radikaaleihin tekoihin pysyäksään hengissä. Mutta siinä missä koskemattomassa luonnossa elävien eläinten kokema niukkuus on luonnollista, on ihmisten kokema niukkuus nykYTEknologian maailmassa täysin keinotekoisia. Kuinka oikeutettua on

ylläpitää yhteiskunnissa keinotekoisesti aiheutettua niukkuutta ja siitä seuraavaa eloonjäämististelua runsauden mahdollistavan tieteen ja teknologian aikakaudella?

Se, että niukkuus aiheutetaan keinotekoisesti – että ihmisten keskuuteen synnytetään tarkoituksellisesti, joskin hyvin pitkälti tiedostamattomasti, keinotekoinen eloonjäämiskamppailu sillä seurauksella, että kymmenet tuhannet ihmiset kuolevat päivittäin nälkään tai aliravitsemuksesta johtuviin sairauksiin, ja että he niukkuuden pakottamina joutuvat varastamaan toisilta tai myymään itseään vain pysytelläkseen hengissä – se on pelkästään primitiivistä ja brutaalia. Asiat voitaisiin hoitaa myös toisin, mutta niin kauan kuin kieltäydymme tunkeutumasta ongelman ytimeen ja kyseenalaistamasta järjestelmää ja sen ylläpitämiä mekanismeja perusteita myöten, kaikki ratkaisuehdotukset tulevat osoittautumaan yksi toisensa jälkeen vain tilapäisiksi. Ongelma on pohjimmiltaan niukkuuden ja niukkuudesta kumpuavan negatiivisen energian varaan rakentuneessa järjestelmässä itsessään.

Järjestelmä nykymuodossaan ei hyödytä ketään, ei edes vallassa olevaa eliittiä, vaikka se virheellisesti saattaa niin uskoakin. Myös valtaeliitin jäsenet ovat tietämättään saman järjestelmän uhreja. Niin kauan kuin kaduilla kulkee sairaan järjestelmän alistamia ja nöyryyttämiä ihmisiä, ei kukaan ole turvassa – ei edes valtaeliitti itse.

31. Vastakkainasettelun ja epäluulon maailma

Niukkuuteen perustuvan yhteiskunnan piirissä ihmiset asetetaan lähtökohtaisesti toinen toisiaan vastaan. Käynnissä on ikuinen kilpataistelu. Valtio pyrkii maksimoimaan verotulonsa, yritykset liikevoittonsa ja tavalliset kansalaiset palkkansa. Pelin toimijoiden keskinäiset edut ovat jatkuvassa ristiriidassa keskenään. Kenenkään ei ole järkevää tyytyä vähään tai jakaa omastaan. Jopa ajatuksilla on oma arvonsa, minkä vuoksi ne pyritään suojaamaan ja pitämään kilpailijoilta salassa. Pysyäkseen elinvoimaisena jokaisen talousyksikön on ahnehdittava loputtomasti lisää. Ja mikä hulluinta, meidät on saatu uskomaan, että kaikki tämä pelokas ja mielipuolinen vauhkoilu johtaisi jotenkin mystisesti parhaaseen saavutettavissa olevaan hyvinvointiin.

Ihmiset pelaavat tyypillisesti juuri sitä peliä, jota heidät laitetaan pelaamaan. Siinä missä sotaoloihin asetettu ihminen on pakotettu tappamaan pysyäkseen hengissä, on hänet niukkuuteen perustuvan yhteiskunnan piirissä pakotettu ahneeksi ja itsekkääksi samasta syystä. Ihmisen ahneus on ahneutta palkitsevan ja edellyttävän yhteiskuntajärjestelmän seuraus, samalla tavoin kuin ihmisten tappaminen sodassa on tappamista edellyttävän ja palkitsevan sotatilan seuraus. Jos tappaminen tai ahnehtiminen todella olisivat ihmiselle luontaisia mekanismeja, koituisi niistä ihmiselle välitön palkkio lämpimän hyvinolontunteen ja sisäisen rauhan muodossa. Näin ei ole. Toisin kuin ihmisten ylläpitämät keinotekoiset instituutiot, luontaiset palkkiomekanismit eivät palkitse meitä kieroutuneesta käytöksestämme. Päinvastoin.

Normaali, terve ja mieleltään tasapainoinen ihminen ei saa henkistä hyvinvointia tappaessaan ihmisiä, saati ahnehtiessaan rahaa ja materiaa loputtomasti itselleen. Koska ihmisen luontainen palkkiojärjestelmä on vaikeassa ristiriidassa rahajärjestelmän ylläpitämisen, ahneutta ja itsekkyyttä tukevan palkkiojärjestelmän kanssa, täyttyy yhteiskuntamme henkistä pahoinvointia potevista ihmisistä.

Nyky-yhteiskunnan puitteissa ihmisiin voi olla vaikea luottaa, sillä kaikki ihmiset ovat aina oman ammatinsa korruptioimia – tavalla tai toisella. Palkattiinpa sinut mihin työhön tahansa, tulet aina olemaan juuri tämän nimenomaisen yrityksen tai instituution ideologian kannattaja ja puhumaan sen tuotteiden ja palveluiden puolesta riippumatta siitä, mikä on oma taustasi ja mitä mieltä asioista itse olisit. Tämä järjestelmän synnyttämä epärehellisyys hyväksytään yleisesti osaksi järjestelmän perusluonnetta. Kenen leipää syöt, sen lauluja laulat.

Niukkuuteen perustuva rahajärjestelmä luo ja ylläpitää korruptiota kaikilla tasoilla. Sitä mukaa kun lisääntyvä velka ja ikuinen kilpailu luovat ihmiskunnalle tarpeen juosta aina vain kovempaa, kehittyvät myös yhteiskunnan arvot väistämättä yhä enenevässä määrin niukkuudentilassa selviytymistä palkitsevaksi: kylmemmäksi, kovemmaksi, minäkeskeisemmäksi ja epärehellisemmäksi. Rahajärjestelmämme tukee itsekkyyttä, ahneutta ja omaneduntavoittelua. Se määrittää koko ihmiskunnalle perusarvot ja pelin hengen.

Monet ihmiset sairastuvat sairaan järjestelmän oravanpyörässä, mutta koska masennuslääkkeiden tuotanto on erinomaista bisnestä, ihmisten pahoinvointia ja masentuneisuutta ei nähdä voiton maksimointiin perustuvan järjestelmän toiminnan kannalta mitenkään erityisen vahingollisena – päinvastoin. Masennus luo uusia markkinoita lukuisille eri alojen ammattilaisille, kuten psykiatreille, psykologeille ja lääketeollisuudelle. Kaikki ihmisiongelmiensa elinvoimansa saavat toimialat kasvattavat maan bruttokansantuotetta. Sairaassa järjestelmässä ihmisten pahoinvointi on luonnollista ja hyväksyttävää, kunhan se ei muodosta estettä talouden toiminnalle ja voiton maksimoinnille.

Pelissä, jossa itsessään on lähtökohtaisesti aina liian vähän rahaa, jokaisen talousyksikön täytyy lain puitteissa keksiä oma keinonsa imeä rahaa niiltä, joille sitä on päässyt syystä tai toisesta kertymään. Siinä missä köyhät ovat pakotettuja hyökkäämään, ovat rikkaat pakotettuja puolustamaan rikkauksiaan. Molempien tahojen eteenpäin ajavana voimana toimii pelko. Pelko nälkäkuolemasta, köyhyydestä, asunnottomuudesta ja turvattomuudesta ajaa vähäosaista kansan osaa. Hyväosaiset sen sijaan pelkäävät kerätyn omaisuuden ja saavutetun aseman menettämistä.

Koko järjestelmä rakentuu vastakkainasettelun lähtökohdille: työntekijä–työnantaja, ostaja–myyjä, lainaaja–rahoittaja, köyhä–rikas ja hyvä–paha. Vaikka ihmiset yleisesti tietävät, mikä on oikein ja kuinka heidän tulisi käyttäytyä, ja vaikka he puhuvatkin paljon nöyryyden, rehellisyyden ja välittämisen puolesta, on se kaikki turhaa puhetta yhteiskunnassa, joka lähtökohtaisesti tarjoaa palkinnon kieroutunutta käytöstä harjoittaville ihmisille. Kyse on järjestelmätason virheestä. Pelkkä ihmisyyksilöiden herääminen ja henkinen kasvu eivät riitä järjestelmässä, joka yhteiskuntatasolla ylläpitää, opettaa ja tukee kieroutunutta käytöstä.

32. Älä luota kehenkään – bisnes ei tunne ystäviä

Ihminen, joka nykyjärjestelmän puitteissa etsii itselleen uutta kulutushyödykettä, saa elää jatkuvassa huijatuksi tulemisen pelossa. Epärehellisyys on luonnollinen osa niukkuuteen ja voitonmaksimointiin perustuvaa rahajärjestelmää. Jos erehdyt

kysymään kauppiaan mielipidettä jostain tuotteesta, et voi olettaa hänen olevan rehellinen. Hän ei neuvo sinua kulman takana sijaitsevaan liikkeeseen, jonka tuotteet tietää omiaan paremmiksi ja edullisemmiksi. Sen sijaan hän valehtelee silmiään räpäyttämättä oman tuotteen erinomaisuudesta. Se kuuluu pelin henkeen, onhan myös kauppiaan elätettävä oma perheensä. Siksi kaikkien rahajärjestelmän sisällä toimivien ihmisten on paras olla jatkuvasti hieman varuillaan. Nykyjärjestelmän puitteissa ihmiseen on mahdoton luottaa, jos hänen mielipiteensä tai motiivinsa millään tavoin sivuavat rahaa.

Markkinoilla kaikki keinot ovat sallittuja. Nuoruus, kauneus ja ystävällisyys ovat muutettavissa rahaksi asiakaspalvelutehtävissä. Jos tuntematon, hymyilevä ja ystävällinen ihminen lähestyy sinua kaupungin vilinässä, epäilet välittömästi hänen tarkoituksensa – etkä lainkaan syyttä. Hän tahtoo todennäköisesti myydä sinulle jotain tai hyötyä sinusta jotenkin muuten. Ennen pitkää ihmiset kaikkialla muuttuvat ennakkoluuloisiksi, epäileviksi ja töykeiksi.

Niukuuteen perustuvassa yhteiskunnassa kyse on yleisesti ottaen aina pelistä, jossa toisen rahoihin yritetään päästä käsiksi ilman, että rahan menettäjä tuntee tulleen huijatuksi. Jos tässä prosessissa ihmisten välille syntyy kiistaa, on oikeuden tehtävä päättää, onko kyse laillisesta vai laittomasta huijauksesta. Kuitenkin kaikki voitonmaksimointiin liittyvä liiketoiminta on pohjimmiltaan aina korruptoitunutta. Rahajärjestelmä on aina omiaan kierouttamaan ihmisten käytöstä.

Kun kirurgi tai hammaslääkäri kertoo potilaalle, että hänen sairautensa vaatii kalliita hoitotoimenpiteitä yksityisklinikalla, potilas ei voi olla täysin varma, onko operaatio varmasti tarpeellinen hänen hyvinvointinsa kannalta vai tahtooko lääkäri vain työllistää itsensä ja parannella siten omaa talouttaan. Potilas ei myöskään voi tietää varmasti, määrääkö lääkäri hänelle parhaita mahdollisia lääkkeitä vai pelkästään sen lääkeyhtiön lääkkeitä, joka tarjoaa hänelle rentouttavimmat vuotuiset koulutuspäivät kylpylässä.

Julkisten terveydenhoitopalveluiden kanssa kilpaileva kaupallinen terveydenhuolto synnyttää julkiseen terveydenhuoltoon paineen lisätä hoitoon hakeutuvien potilaiden jonotusaikoja ja madaltaa palvelun laatua. Yksityinen terveydenhuolto voi loistaa

laadullaan ja sujuvuudellaan vain silloin, kun julkinen terveydenhuolto on retuperällä. Yksityinen terveydenhuolto myös imee rahan voimalla puoleensa kaikki kokeneimmat ja koulutetuimmat lääkärit, mikä myös omalta osaltaan vahvistaa ihmisten mielikuvia julkisen ja yksityisen terveydenhuollon laatueroista. Vaikka tämä kaikki on kovin läpinäkyvää ja omiaan heikentämään kansalaisten samanarvoisuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, katsotaan kehitystä silti läpi sormien. Onhan yksityisen terveydenhuollon kukoistus hyväksi sekä työllisyydelle että talouskasvulle.

Mikä pahinta, rahajärjestelmän luonnollinen palkkiomekanismi synnyttää kannustimen lääkärille, joka tavalla tai toisella onnistuu pitkittämään asiakkaansa sairautta. Oletetaan, että potilaalla on todettu vaikkapa angiina ja lääkärin tehtäväksi jää miettiä, kumpaa antibioottia hän kahdesta vaihtoehdosta potilaalle määrää. Sitäkö, jonka hän kokemuksensa perusteella tietää tehoavan 50 prosenttiin tapauksista, vai sitä, joka nujertaa taudin 90 prosentin varmuudella? Rahajärjestelmän luoma korruptoitunut palkkiojärjestelmä kannustaa lääkäriä kirjoittamaan potilaalle ensin heikompaa antibioottia ja sanomaan: "Jos angiina ei häviä viikon kuluessa, tulet sitten uudestaan vastaanotolle". Ja näin lääkäri työllistää itsensä myös seuraavalla viikolla ja maksimoi tällä tavoin voittonsa asiakkaan hyvinvoinnin kustannuksella. Ainoa nykyjärjestelmän tarjoama valvontamekanismi tällaiselle korruptoituneelle käytökselle on juhlallisella äänellä lausuttu lääkärinvala. Mitä sellainen takaa?

Se, että rahajärjestelmän luontainen palkkiojärjestelmä tukee lääkärin kieroutunutta käytöstä, on seurausta huonosta yhteiskuntasuunnittelusta. Näin ei tarvitsisi olla. Terveydenhuollon voisi suunnitella myös siten, ettei lääkäri voisi hyötyä potilaan terveydellisistä ongelmista. Mielenkiintoisen poikkeuksen nykyiseen malliin tarjoaa muinaiseen kiinalaiseen lääketieteeseen kuulunut käytäntö, jossa lääkärit saivat palkkionsa suhteutettuna asiakkaansa terveenä viettämiin päiviin. Sairastelupäivistä lääkärit eivät perineet maksua. Päinvastoin, jos asiakas sairastui, oli lääkäri nyt puolestaan velvollinen maksamaan asiakkaalleen. Vaikka tämäkään järjestely ei täysin poista väärinkäytösten mahdollisuutta, on se silti lähtökohtaisesti paljon tervehenkisempi ja ihmisläheisempi. Nyt asiakas voi olla vakuuttunut lääkärin vilpittömästä huolesta omaa hyvinvointiaan kohtaan. Tässä mallissa lääkäri ei yritä saada asiakasta ainoastaan paranemaan mahdollisimman pian vaan on myös taipuvainen ylläpitämään tämän terveyttä.

33. Ongelmalähtöisen yhteiskunnan ongelma

Tavallisesta työssäkäyvistä ihmisestä, joka hoitaa työnsä kunnialla, maksaa veronsa kuten kuuluu ja lukee uutisensa valtamediasta, voi helposti alkaa tuntua siltä, että maailma rimpuilisi jonkin näkymättömän ja pahantahtoisen valtaeliitin pihdeissä. Kuinka muuten voisi selittää tauteja tehtailevan lääketeollisuuden, syöpää aiheuttavat lisäaineet lasten ruuissa, viattomia siviilejä tappavat sodat, pelkoa lietsovat terrorismit, nälänhädät, luonnon tuhoutumisen ja niin edelleen? Aivan kuin kaikki olisi yhtä suurta salaliittoa ihmisiä ja ihmisyyttä vastaan.

Tarvitaan vain pienen pieni oivallus, joka ohjaa ajattelun epätoivoisen tunkkaisesta, mielenterveyden myrkyttävästä ja täysin hyödyttömästä salaliittoteorioiden pyöryksestä kirkkaamman ja selkeämmän ajattelun suuntaan.

Yhteiskunta käy negatiivisella energialla. Ongelmalähtöinen yhteiskunta saa elinvoimansa ihmisongelmista. Mitä enemmän yhteiskunnassa on niukkuutta, kurjuutta ja pahoinvointia, sitä enemmän ihmiset kaipaavat turvakseen instituutioita ja sitä enemmän yhteiskunta tarjoaa yrityksille bisnesmahdollisuuksia. Koska markkinatalous ja instituutiot hyötyvät ihmisten ongelmista, on niillä aivan luontainen taipumus myös ylläpitää ihmisongelmia. Sitä mukaa kun yhä useammat ihmiset vapautuvat perustarpeiden tyydytykseen perustuvan teollisuuden palveluksesta, heitä palkataan ongelmanratkaisukoneiston palvelukseen, jolloin yhä useamman ihmisen hyvinvointi saa voimansa toisten ihmisten ongelmista. Mitä useamman ihmisen hyvinvointi on riippuvainen toisten ihmisten ongelmista, sitä suurempi taipumus yhteiskunnalla on myös edistää ja ylläpitää ihmisongelmia. Näin noidankehä on valmis.

Mitäpä jos kaikki yhteiskunnallinen pahoinvointi, sekasorto ja kaaos onkin sisäänrakennettuna ongelmalähtöisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin itseensä? Entä jos ne samat näennäistä järjestystä, turvallisuutta ja yhteenkuuluvuutta ylläpitävät yhteiskunnalliset instituutiomme, joiden kunnioittamista opetamme lapsillemme, ylläpitävätkin samalla myös kaikkea yhteiskunnallista epäjärjestystä, turvattomuutta ja vastakkainasettelua? Mitä jos instituutio itse onkin pyromaani yöllä, mutta poliisi ja

palomies päivällä?

Kaiken lisäksi hierarkkiset valtarakenteet synnyttävät ihanteellisen etenemisväylän jokaiselle narsismia ja epäsosiaalista persoonallisuushäiriötä potevalle ihmiselle. Rakenteet vetävät puoleensa ihmisiä, joille tyypillisiä piirteitä ovat pinnallinen viehätysvoima, karisma ja älykkyys, mutta joilta samalla puuttuu kyky tuntea häpeää, katumusta tai empatiaa. Lääketieteessä tämänkaltaisia tunneköyhiä, itsekeskeisiä ja epäluotettavia ihmisiä nimitetään psykopaateiksi. Psykopaatteja tukeva ja kannustava järjestelmä seuloa kansan keskuudesta vallan huipulle säälimättömimmät ja häikäilemättömimmät yksilöt. Vaikeasti sairas yhteiskunta nostaa esiin ja palkitsee vaikeasti sairaita ihmisiä.

Entä sitten voiton maksimointiin perustuva, niukkuudesta voimansa saava raha- ja talousjärjestelmämme? Muiden instituutioiden tavoin myös markkinatalous hyötyy ihmisongelmista. Pullovetä valmistavaa yhtiötä ei hyödytä järvien ja jokien juomakelpoisuus sellaisenaan. Niinpä se hyötyy suoraan vesistöjen saastumisesta. Turvapalveluyritykset eivät hyödy ihmisten turvallisuuden tunteesta. Lääketeollisuus ei hyödy ihmisten terveydestä. Sotatarviketeollisuus ei hyödy rauhasta. Energiateollisuus ei hyödy uusiutuvasta ja yltäkyläisestä energiasta. Tietoturvateollisuutta ei olisi ilman tietoturvauhkaa. Tupakkateollisuus tarvitsee tupakoitsijoita. Terrorismin vastainen sota tarvitsee terroristeja. Rauhanturvaajat tarvitsevat rauhattomuutta. Ihmisoikeustaistelijat tarvitsevat ihmisoikeusrikkomuksia. Pankkiirit tarvitsevat rahan niukkuutta. Elintarviketeollisuus tarvitsee ruuan niukkuutta. Poliitikot tarvitsevat nykyoloihin tyytymättömiä kansalaisia. Luonnonsuojelijat tarvitsevat tuhoutunutta luontoa. Ilmastonmuutoksen varaan rakentava bisnes tarvitsee ilmastonmuutosta. Ja niin edelleen.

Lisäksi ihmisille, joille on kertynyt paljon omaisuutta, on kertynyt usein myös laajat omistukset monien eri toimialojen pörssiyhtiöissä. Heidän salkuistaan voi löytyä yhtä aikaa muun muassa pankki- ja vakuutussektoria, lääketeollisuutta, mainosteollisuutta, sotatarviketeollisuutta, elintarviketeollisuutta, tietoturvayhtiöitä, turvapalveluyrityksiä ja mediataloja. Kaikki nämä teollisuudenalat hyötyvät suoraan ihmisongelmista. Nämä suuryritysten omistajat tukevat avokätisesti myös poliitikkoja. Toisin sanoen: mitä enemmän ihmisellä on omaisuutta, sitä enemmän hän hyötyy toisten ihmisten

ongelmista ja sitä suurempaa ja kokonaisvaltaisempaa vaikutusvaltaa hän yhteiskunnassa käyttää.

Koska tietyt yksittäiset omistajatahot omistavat laajasti monien eri teollisuudenalojen osakkeita, on näiden toimialojen välille taloudellisesti järkevää pyrkiä kehittämään synergiaetuja. Kun mainosteollisuus tuottaa elintarviketeollisuudelle roskaruoan kulutusta lisääviä mainoksia, yhä useammat kuluttajat omaksuvat itselleen epäterveelliset elämäntavat. Ajan saatossa ihmisten terveysongelmat lisääntyvät ja yhä useammalla diagnosoidaan jokin epäterveistä ruokailutottumuksista johtuva pitkäaikaissairaus. Pitkäaikaissairaudet tarkoittavat useimmiten potilaan elinikäistä lääkitystä, mikä samalla merkitsee elinikäistä tulovirtaa lääketeollisuudelle. Myös elintarvikkeisiin lisätyt, säilyvyyttä ja ulkonäköä parantavat kemikaalit ja lisäaineet voidaan nähdä yhtä aikaa sekä parantuneesta myynnistä hyötyvän elintarviketeollisuuden että lisäaineiden aiheuttamista sairauksista hyötyvän lääketeollisuuden etuina.

Mainosteollisuus tarvitsee suggestioherkkiä ihmisiä. Niinpä kun kaupallinen televisioyhtiö pohdiskelee televisio-ohjelmiensa sisältöä, ei sille heti ensimmäisenä tule mieleen ihmisten suggestioherkkyyden purkuun ja tietoisuuden kasvuun tähtäävä ohjelmatarjonta. Päinvastoin. Kaupallisten kanavien intressinä on tuudittaa ihmiset yhä syvemmälle tiedostamattomuuden tilaan. Pinnallisten arvojen varaan rakentuneet ohjelmat vetävät puoleensa pinnallisia ja suggestioherkkiä ihmisiä – mainosteollisuuden ihannekohteita. Tietoisesti tai tiedostamattaan he imevät itseensä kaupallisten ohjelmien ja niitä siivittävien mainosten sisältämät viestit ja sopeuttavat ne osaksi omaa ajatteluaan ja omia kulutustottumuksiaan.

Paitsi kaupallisella medially ja kaupallisten kanavien uutistoimituksilla myös valtiollisella medially on omat intressinsä istuttaa ihmisiin tietynlaisia ajatusmalleja ja ohjata ihmisiä suurina massoina haluttuun suuntaan. Pelko on tehokas mielipiteenmuokkaaja ja vallan väline. Vuonna 2003 alkanutta Irakin sotaa edelsi valtava terrorismihysteria, jonka varaan nojannut sota oli herkkua aseteollisuudelle. Syksyllä 2009 median ja lääketeollisuuden yhteistyönä synnytetty sikainfluenssapaniikki puolestaan poiki miljardien voitot lääketeollisuudelle. Tarkoitushakuista uutisointia on ollut havaittavissa myös muun muassa poliittisesti ja

taloudellisesti herkullisessa, satojen miljardien eurojen ilmastonmuutoshysteriassa.

Jatkaessaan kuuliaista työssäkäyntiä, verojen maksua ja valtamedian kuuntelua kansalainen antaa hiljaisen hyväksyntänsä yhteiskunnan ongelmalähtöiselle lähestymistavalle, ja niin yhteiskunta tulee jatkossakin tuottamaan kansalaisilleen loputtomasti lisää niukkuutta, kurjuutta, ongelmia ja pahoinvointia. Ongelmalähtöisen yhteiskunnan sisäinen palkkiomekanismi ei palkitse ongelmien ratkaisijoita vaan ongelmien ylläpitäjiä.

34. Kuinka vapaa sinä uskot olevasi?

"Ketkään eivät ole yhtä toivottoman orjuutettuja kuin he, jotka valheellisesti uskottelevat itselleen olevansa vapaita."

– Johann Wolfgang von Goethe

Valtiojärjestelmästä riippumatta valtaapitävä eliitti kertoo kansalaistensa elävän aina vapaassa ja demokraattisessa yhteiskunnassa. Tässä uskossa mekin elämme. Mutta kuinka voimme olla täysin varmoja siitä, ettei meitäkin ole vain aivopesty? Olemmeko todellisuudessa vapaita, vai onko meidät vain saatu uskomaan niin?

Hengissä pysyäkseen jokaisen ihmisen tarvitsee tyydyttää välttämättömät fysiologiset perustarpeensa ravinnon, juomaveden ja suojan osalta. Mutta kuinka vapaa ihminen voi olla järjestelmässä, jossa kaikki hengissä pysymiseen ja kelpvolliseen elämään vaadittavat luonnonresurssit ovat voitontavoitteluun perustuvien yksityisomisteisten yritysten hallinnassa? Nyky-yhteiskunnassa ihminen tarvitsee ensin rahaa voidakseen ostaa itselleen kelpollista ruokaa, puhdasta vettä, kunnollisen asunnon ja kelpollisen terveydenhuollon. Rahaa ei kuitenkaan ole koskaan liikenteessä riittävästi jo pelkästään siksi, että rahan täytyy olla niukkaa. Jos raha ei olisi niukkaa, ei sillä myöskään olisi arvoa. Mutta sekään ei vielä riitä. Voidakseen tehdä elintarvikkeilla voittoa täytyy myös elintarvikkeiden pysyä niukkoina. Niinpä miljardit ihmiset näkevät nälkää ja kokevat puutetta tällä luonnonvaroja pursuavalla planeetallamme.

Hyvinvointimme on siis nykyjärjestelmän puitteissa kiinteästi sidoksissa rahaan. Saadakseen rahaa yhteiskunnan perustasolla elävän ihmisen on yhä edelleen pakko mennä töihin siitäkin huolimatta, vaikka kaikkien ihmisten välttämättömät perustarpeet voitaisiin jo helposti tyydyttää tieteen, teknologian ja automaation avulla vain murto-osalla nykyisten työntekijöiden määrästä. Kaikkien työikäisten ihmisten tulee tehdä työtä – ei siksi, että kaikkien ihmisten fyysinen työnteko olisi enää välttämätöntä, vaan koska kaikki yhteiskuntamme rakenteet ovat rakentuneet työnteon varaan. Mitä ihmisten tekemä työ sitten on? Olemmeko työssämme vapaita?

Sillä hetkellä kun ihminen astuu työpaikkansa ovesta sisään, hän luopuu vapaa-ajastaan, vapaasta liikkuvuudestaan, itsemääräämisoikeudestaan ja itsenäisestä ajattelustaan – ellei toisin määrätä. Toisin sanoen: työpaikalla ihminen alistuu diktatuuriin. Työpaikalla työntekijä tekee työtehtäviä, joita hänen käsketään tehdä, puhuu asioita, joita hänen käsketään puhua ja mukauttaa oman ajattelunsa osaksi työtehtävänsä edellyttämää ajattelua. Työpaikka määrää myös ihmisen asuinpaikan.

Työn lisäksi ihminen ottaa osaa tyypillisesti myös erilaisiin vapaaehtoiisiin itseorjuutusmenetelmiin. Yksi tyypillisimmistä tällaisista menetelmistä on omaisuuden hankkiminen. Rahajärjestelmässä kaikella tavaralla on jokin teoreettinen arvo, jonka vuoksi se kannattaa säilyttää riippumatta siitä, kuinka tarpeellinen esine on tai kuinka usein sitä käytetään. Näitä tavaroita ihmisille kaupataan ihmismielen manipulointiin erikoistuneen teollisuudenhaaran eli mainosteollisuuden keinoin. Manipuloinnin seurauksena ympärillemme kertyy ajan saatossa käsittämätön määrä näennäisen arvokasta tavaraa – tavaraa, jolla emme juuri koskaan tee mitään, mutta jota olisi myös hullua heittää kaatopaikalle sen sisältämän teoreettisen arvon vuoksi. Niinpä tarvitsemme kaikelle tälle tavaralle lisää säilytystilaa. Tarvitsemme isomman asunnon, jossa on paljon varastotilaa ja vahvat lukot, niin että kaikki roju varmasti mahtuu sisään eikä kukaan vie sitä meiltä pois.

Myös asunto itsessään pitää sisällään tietyn arvon, minkä vuoksi se on suojattava mahdollisen tulipalon, murron tai vesivahingon varalta. Niinpä se tulee vakuuttaa. Sama juttu liikkumisen mahdollistavan auton kanssa. Jotta voimme maksaa kaiken tämän, tarvitsemme pysyvän työpaikan ja pankkilainaa. Nyt koko elämämme on sidottu yhteen ja samaan pisteeseen, jonka ympärillä kiertelemme täsmällisesti

ohjelmoidun aikataulun sanelemina. Jos tahdomme muuttaa, meidän tulee hankkia uusi työpaikka ja siirtää kaikki roju mukanamme uuteen pisteeseen. Näin järjestelmä houkuttelee ihmisen muodostamaan itselleen konkreettisen, vapaata liikkumista haittaavan esteen. Koska ihminen ei tiedä paremmasta, hän uskoo virallista totuutta, joka väittää hänen olevan täydellisen vapaa ja hallitsevan itse omaa elämänsä. Mutta tämä ei ole todellista vapautta. Yhteiskunta on salakavalasti kasannut niskaamme niin paljon erilaisia vastuita ja velvoitteita, ettei meillä ole enää todellista käsitystä siitä, mitä todellinen vapaus voisi olla. Yhteiskunta, joka velvoittaa ihmisen keräämään itselleen omaisuutta pysyäkseen hengissä, ei ole vapaa yhteiskunta vaan täysin päinvastoin. Omistamisen pakko ei ole vapautta.

Mitä enemmän ihminen omistaa, sitä enemmän omistusten ylläpidosta koituu huolta ja rahankulua, mikä puolestaan johtaa lisääntyneeseen tarpeeseen tehdä työtä. Kaikki nämä asiat linkittyvät myös siihen, miten ihminen mieltää itsensä ja kuinka muut ihmiset mieltävät hänet yhteisön sisällä. Tavallinen ihminen ajautuu lopulta niin kiinteäksi osaksi järjestelmää, että vaikka hän alitajuisesti tunnistaa kaiken järjettömyyden, on hänen siitä huolimatta lähes mahdotonta kuvitella mitenkään muuten järjestäytynyttä yhteiskuntaa. Niinpä hän on samalla myös täysin voimaton niiden ihmisten edessä, jotka hallitsevat näitä vallan välineitä.

Ne tahot, jotka päättävät liikkeelle lasketun rahan määrästä, verotuksesta, energian, ruuan ja asumisen hinnasta, ohjailevat massoja mielensä mukaan. Kun ihminen sitoo itsensä velkaan, omaisuuteen ja rahaan, hän antaa suitset valtaeliitille, joka voi lähes loputtomasti kiristää tahtia ilman, että sen tarvitsisi juurikaan välittää kansalaisten vasta-argumenteista. Jos joku asettuisi poikkiteloin järjestelmää vastaan, hän menettäisi pian omaisuutensa lisäksi myös työpaikkansa ja sosiaalisen statuksensa. Ja koska ihminen, jolla ei ole omaisuutta, työpaikkaa tai sosiaalista statusta, on toisten ihmisten silmissä arvoton, hänen sanoillaan ei ole enää painoarvoa. Vain menestyvien ihmisten mielipiteillä on merkitystä. Menestyvät – järjestelmään hyvin sopeutuneet – ihmiset päättävät asioista, ja he ovat tyypillisesti ihmisiä, jotka pitävät nykyistä järjestelmää erinomaisena. Heillä ei ole mitään tarvetta muuttaa sellaisen pelin sääntöjä, jossa he itse pärjäävät ja jonka varaan heidän koko identiteettinsä on rakentunut.

Järjestelmä pakottaa kaikki ihmiset samaan muottiin. Valtaeliittiä ei kiinnosta, kuinka radikaaleja mielipiteitä esität, kunhan vain käytät rahaa. Ja kun käytät rahaa, olet välittömästi mukana pelissä. Tällöin joku muu päättää siitä mitä teet, missä olet, mitä puhut ja kuinka sinun tulee asioista ajatella. Nykyjärjestelmässä kukaan ei ole vapaa.

35. Korseasta orista nöyräksi velkaruunaksi

Yhteiskunnan kannalta erityisen kannattavaa on saada nuori ihminen tarttumaan velkakoukkuun jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Sen sijaan, että opiskelijoiden opintotukea korotettaisiin, heidät houkutellaan ottamaan opintolainaa. Opintolainan poismaksu tapahtuu opintojen jälkeen työelämään astuttaessa. Opintolainan ansiosta opiskelijalle syntyy opiskeluiden jälkeen pakonomainen tarve hakeutua mahdollisimman pian työmarkkinoille.

Kun vaatimattoman suuruinen, turvallinen ja pienikorkoinen valtion takaama opintolaina kuitataan maksetuksi, nuoren asenne velkaa kohtaan muuttuu. Enää velka ei tunnu niin pelottavalta. Kun perheen perustaminen ja ensiasunnon hankinta tulee ajankohtaiseksi, nuoruuden opintovelka muistuu lämmöllä mieleen ja velan ottamiskynnys alenee. Näin nuoruuden viaton opintolainakokeilu toimii porttina astetta kovempiin velkoihin – pankkilainoihin, asuntolainoihin ja kulutusluottoihin. Heikoimmat sortuvat pikavippeihin.

Rahoitusmarkkinoilla kaikki keinot ovat sallittuja. Pankista asuntolainaa kyselevä nuoripari johdatellaan viihtyisään ja rauhalliseen huoneeseen. Asuntolainan neuvottelijaksi on usein palkattu miellyttävä keski-ikäinen nainen, joka ikään kuin huolehtivana äitihahmona juttelee niitä näitä. Hän syöttää nuorelle parille pullaa, juottaa kahvia ja ohjaa keskustelun kuin huomaamatta pariskunnan tulevaisuudensuunnitelmiin. Yhdessä maalaillaan kuvaa autereisesta huomispäivästä. Uusi omakotitalo, auto ja kesämökki järven rannalla luovat onnen edellytykset. Myös vakuutukset hoidetaan kuntoon samalla kertaa. Luotettavan ja turvallisen tuntuisen pankkitädin kanssa kaikki tuntuu yhtäkkiä täysin mahdolliselta ja vieläpä kovin helpolta. Nimi vain paperiin ja kaikki on sillä selvää. Vuosikymmenten mittainen velkakoukku on nielty.

Pesänrakennusvaihetta elävät nuoret ihmiset lankeavat lähes poikkeuksetta ansaan. Vasta kun asuntolainan paino tuntuu konkreettisena niskassa, alkaa totuus hiljalleen paljastua. Jatkuva pelko työpaikan ja siten velan vakuutena olevan omaisuuden menettämisestä tekee työntekijästä alistuvan ja nöyrän. Velasta ja kiireestä johtuva stressi tekee ilmapiirin kotona kireäksi, mikä heijastuu parisuhteen laatuun ja lasten kehitykseen. Arki muodostuu pian säännöllisiksi pakonomaisiksi rutiineiksi, ja vuodet kiitävät ohi sen suurempia oivalluksia tuottamatta.

Tavallisen kansalaisen velkasuhde pankkiin ajaa saman asian kuin korskean orin kuohitseminen. Wikisanakirja osuu suoraan asian ytimeen: *"Kuohitsemalla ori saadaan siitä varsin lauhkea ruuna, joka soveltuu vaikkapa työhevoseksi."*

Asuntolainan itselleen hankkineesta villistä ja vapaasta orista tulee pankkiirin munaton velkaruuna. Kuohilas suuntaa alistuneen katseensa maahan, kumartaa nöyränä päänsä ja antaa pankkiirin asetella länget kaulaansa. Pois jäävät nuoruuden vapaus, oikeudenmukaisuuden ihanteet ja idealismi. Vaihtoehtoa ei ole. Ilman työtä ei ole hienoa kotia, ei uutta autoa, ei kesämökkiä järven rannalla. Ja jos ihmiseltä lähtee työ, lähtee häneltä omaisuuden lisäksi helposti myös puoliso ja lapset. Siksi velkaruunalle ei jää muuta mahdollisuutta kuin alistua isäntänsä tahtoon. Nyt hänen tulemisistaan, menemisistään ja tekemisistään määräävät pankkiiri ja työnantaja. Kun työnantaja pyytää työntekijää venymään ylitöihin ja tekemään töitä myös vapaa-ajallaan, velkaruuna ymmärtää asemansa. Velallisena hänellä ei ole varaa kapinoida vastaan. Nöyränä kuohilas ravaa oravanpyörässään kuukaudesta ja vuodesta toiseen korkeintaan säyseästi hörähdellen – koskaan kuitenkaan pillastumatta. Perhe, omat henkilökohtaiset harrastukset ja kiinnostuksenkohteet sysätään syrjään. Niiden aika on vasta sitten, kun nuoruus ja terveys ovat jo menneet: ”Niin kauan kuin ollaan vielä kunnossa, tehdään töitä kellon ympäri!” Talouden älykkyys – syövän älykkyys – tarvitsee alati kiihtyvää kasvua. Kasvainta on ruokittava.

Velkaorjuus voi jäädä pelkäksi tyhjäksi sanaksi, jos emme ymmärrä liikkeellä olevan rahan todellista velkaperusteista luonnetta. Kaikki raha on luonteeltaan velkaa, eli velka on rahaa. Jos tahdomme käyttää vaihdon välineenä rahaa, jonkun on aina pakko velkaantua. Ja jotta edellisten velat tulisivat korkoineen kuitatuksi, seuraavien täytyy

velkaantua aina vähän enemmän. Kun ihminen velkaantuu, hänen on pakko tehdä työtä. Työpakko puolestaan on synonyymi sanalle orjuus. Velkaan perustuva rahajärjestelmä perustuu lopulta aina työpakkoon, eli kyse on orjataloudesta. Kaikki se on taitavasti piilotettu velkaperusteiseen rahaamme.

Tietty määrä väestöstä on aina pakotettu kantamaan velkaa, jotta loput voisivat käyttää rahaa. Sitä mukaa kun velka on omalta osalta kuitattu, siirtyy vastuu velasta seuraavalle sukupolvelle. Mutta jos huono tuuri käy ja taantuma tulee juuri sillä hetkellä kun olet ottanut harteillasi uunituoreen asuntolainan, olet hyvin suurella todennäköisyydellä matkalla kohti vararikkoa ja velkavankeutta. Näin käy riippumatta siitä, kuinka huolellisesti olet asiaksi siihen saakka hoitanut.

Velkaan perustuvaa rahajärjestelmää kuvataan usein lasten tuolileikkinä. Tässä leikissä tuoleja on aina yksi vähemmän kuin leikkijöitä. Kun musiikki soi, kaikilla lapsilla on kivaa ja he liikkuvat vapaasti tuolien ympärillä, mutta kun musiikki lakkaa ja pitäisi käydä istumaan, yksi jää aina ilman istumapaikkaa. Hän putoaa pelistä pois. Vaikka kukaan ei halua hävitä, jonkun on silti aina hävittävä.

Niin kauan kun tämä peli on käynnissä, kiihtyvässä kasvussa oleva velka saa meidät työskentelemään yhä vain kiivaammin. Koska taloudessa on velkaa aina enemmän kuin rahaa, ei kaikkia velkoja voida koskaan maksaa pois, riippumatta siitä kuinka paljon työskentelimme. Tuolileikissä on jo lähtökohtaisesti liian vähän tuoleja. Se kuuluu pelin henkeen.

Olemme keskellä alati kiihtyvää noidankehää. Itsemme lisäksi näännytämme samalla myös ympäristömme. Tämä ei kuitenkaan estä valtiovaltaa käyttämästä velkaa pelotteena ja vallan välineenä, jonka avulla kansaa piiskataan ikuisesti yhä vain kovempaan työnteekoon. Jos kansalaiset eivät itse ymmärrä velkaantua riittävästi, velkaantuu valtio heidän puolestaan, jolloin lopputulos on täsmälleen sama.

Koska kaikki raha on velkaa ja tänä vuonna tuota velkaa on taas hieman enemmän kuin edellisenä vuonna, kaikkien kansalaisten tulee työskennellä samassa suhteessa ahkerammin. Näin tapahtuu siitäkin huolimatta, että ihmiskunnan teknologisen ja luonnontieteellisen ymmärryksen taso – joka todellisuudessa synnyttää kaiken

hyvinvointimme – on jo satojen vuosien ajan ollut alati kiihtyvässä kasvussa.

Jos ihmiskunta pyrkisi voiton maksimoinnin sijaan maksimoimaan oman hyvinvointinsa, ihmistyön määrä vähenisi samassa suhteessa teknologisten innovaatioiden kasvun kanssa. Jo vuosikymmenten ajan ihmisille olisi voitu tuottaa kaikki nykyiseen hyvinvointiin tarvittavat palvelut ja hyödykkeet vain murto-osalla nykyisestä työvoimasta teknologian ja automaation keinoin. Mutta velkaan perustuvan rahajärjestelmän puitteissa, jossa jokaiselle ihmiselle tulee aina löytyä työtä, ylläpidämme lukemattomia täysin turhia työpaikkoja, joiden ainoa tehtävä on ylläpitää nykyisiä, satoja vuosia vanhoja, negatiivisen yhteiskunnallisen energian perustalle kasvaneita rakenteita.

Menneille sukupolville työnteko oli välttämätön pakko. Sen sijaan nykyaikana työikäisten ihmisten työpakkoa pidetään yllä pääasiassa rakenteellisista syistä. Yhteiskunnat ovat valmiita tuottamaan jopa keinotekoisista niukkuutta ylläpitääkseen yhä mahdottomammaksi muodostuvaa täystyöllisyyden ihannetta. Täystyöllisyyden ihanne on myös ekologisesti täysin kestävä ajatus.

Yhä useampi nykyajan työpaikka tuntuu keinotekoiselta ja turhalta. Yhä useampi nykykuori myös tiedostaa tämän. Yhä useampi heistä tahtoi etsiä elämäänsä sisältöä jostain aivan muualta, kuten tutkimustyöstä, opiskelusta, matkustelusta, harrastuksista, ystävien ja perheen parissa vietetystä vapaa-ajasta, ja niin edelleen.

On vain ajan kysymys, milloin nuorten ihmisten kasvanut tietoisuus heijastuu konkreettiseksi, passiiviseksi ja rauhanomaiseksi vastarinnaksi yhteiskunnan ikiaikaisista rakenteista kohtaan. Ainoa todellinen tapa vastustaa kieroutunutta järjestelmää on pysyä kaikin tavoin sen toiminnan ulkopuolella.

Nykyjärjestelmässä ihminen on vapaa vasta eläkkeellä. Tosin samalla hetkellä kun työläinen jää eläkkeelle, muuttuu hän tehokkuutta ja voitonmaksimointia ihannoivan yhteiskunnan silmissä hyödyttömäksi yhteiskunnan eläviksi. Hyödyttömäksi itsensä tunteva ihminen masentuu ja kuolee pian pois. Toimiessaan näin kuohittu ja loppuunajettu velkaruuna suorittaa viimeisen palveluksensa yhteiskunnalle.

36. Työmarkkinat vs. orjamarkkinat

Jos sinulla ei ole varallisuutta omasta takaa, on sinun tehtävä työtä elääksesi. Jos taas varallisuutesi ylittää tietyn kynnyksen, sinun ei tarvitse enää koskaan tehdä mitään vasten tahtoasi, vaan olet vapaa tekemään mitä ikinä haluat. Riittävän suuri varallisuus ylläpitää itse itseään. Ei ole vaikea arvata, kumpaan kategoriaan pelin sääntöjen laatijat ovat itse aikoinaan kuuluneet.

Entisaikoina työpakko tunnettiin orjuutena, mutta koska orjuus on virallisesti lakkautettu, kuulostaa sellaisesta puhuminen nykypäivänä tahdittomalta. Orjuus ei kuitenkaan ole kadonnut mihinkään. Orjia on nykypäivänä enemmän kuin koskaan aikaisemmin ihmiskunnan historiassa. Vain orjuudesta puhuminen on lopetettu.

Orjataloudessa orja oli määrätty joka aamu heräämään tiettyyn aikaan, menemään tiettyyn paikkaan ja tekemään tiettyjä asioita omistajien hyväksi siihen saakka, kunnes hänellä oli lupa poistua. Palkkioksi tästä orjan isäntä oli velvollinen huolehtimaan orjansa kelpoisesta elatuksesta. Jos isäntä tahtoi päästä orjastaan eroon, hän vei orjansa orjamarkkinoille, josta uusi isäntä saattoi ostaa tämän mukaansa. Mitä vahvempi tai taitavampi orja oli, sitä parempaa hintaa isäntä saattoi orjasta pyytää.

Markkinataloudessa työntekijä on määrätty joka aamu heräämään tiettyyn aikaan, menemään tiettyyn paikkaan ja tekemään tiettyjä asioita omistajien hyväksi siihen saakka, kunnes hänellä on lupa poistua. Palkkioksi tästä työntekijä saa palkan, jolla hän ylläpitää itse omaa elintasoaan. Jos hänet irtisanotaan tai hän irtisanoutuu, joutuu hän myymään itse itsensä jollekin toiselle työnantajalle. Mitä taitavampi työntekijä on, sitä suurempaa hintaa hän voi itsestään pyytää.

Kun orjataloudesta siirryttiin palkkatyötalouteen, vastuu työntekijän hyvinvoinnista siirtyi työntekijälle itselleen. Palkkatyöläinen teki samat työt kuin orjakin, mutta sen lisäksi hän hoiti itselleen myös asunnon ja elatuksen. Palkkatyöhön perustuva talous teki työväestön hankkimisesta työnantajalle helpompaa ja joustavampaa. Lisääntynyt vapaus lisäsi työväestön motivaatiota ja nosti työn tuottavuutta. Nyt työntekijä tuotteisti, markkinoi ja myi itse itsensä. Hän ryhtyi myös itse valvomaan oman työnsä

jälkeä. Enää ei tarvittu orjapiiskuria motivaation synnyttäjäksi. Työntekijä huolehti nyt itse omasta motivoinnistaan piiskaamalla itseään yhä parempiin työsuorituksiin. Vaihtoehtona palkkatyölle oli työttömyys ja siitä seuraava köyhyys. Työntekijän yhteenlaskettu työmäärä lisääntyi, mutta se oli pieni hinta vapaudesta. On aivan eri asia olla orjana vain 8 tuntia päivässä kokopäivätoimisen orjuuden sijaan. On aivan eri asia tietää voivansa lopettaa työt koska vain itse haluaa kuin jatkaa ikuista raadantaa päivästä toiseen ilman toivoakaan poispääsystä. Palkkatyöläinen voi periaatteessa valita itse myös oman työpaikkansa, mutta käytännössä näin tapahtuu vain harvoin. Etenkin matalapalkka-aloilla toimivat ihmiset, nuoret ikäluokat ja vaikeasti velkaantuneet kansalaiset joutuvat ottamaan vastaan sen työn, jonka sattuvat saamaan. Näillä matalapalkka-aloilla ja etenkin köyhissä ja kehittymättömissä maissa palkkatyöläisten orjuutettu asema korostuu entisestään.

Vaikka nykyajalle on tyypillistä asioiden silottelu ja kaunistelu, ei se kuitenkaan kykene muuttamaan totuutta miksiäkään. Kun yhteiskuntiin luodaan keinotekoinen niukkuus, johon vedoten ihmiset pakotetaan työntekoon, kyse on työpakosta. Työpakko puolestaan on synonyymi sanalle orjuus. Kyse on edelleen orjataloudesta. Tänä päivänä se vain on toteutettu niin hienovaraisesti ja salakavalasti, ettemme kykene sitä näkemään, ellemme tiedä mihin katsoa. Valtiollinen koulujärjestelmä pyrkii aina tuottamaan mahdollisimman hyvin järjestelmään sopeutuvia kansalaisia riippumatta siitä, kuinka sairas järjestelmä itsessään on.

Tätä kritiikkiä ei tule ymmärtää väärin. Käsillä tekeminen ja omien kätten töiden tarkastelu on ihmiselle mitä luonteenomaisinta ja parhainta terapiaa. Kyse ei siis ole ihmisen luontaisen uteliaisuuden, innostuneisuuden ja niistä kumpuavan toimeliaisuuden vastustamisesta vaan yhteiskunnan ylläpitämän työpakon – pakkotyön – kyseenalaistamisessa.

Meillä on teknologia ja automaatio, jonka varaan voisimme rakentaa hyvinvointimme niin, että kaikki voisivat hyvin ja ihmisillä olisi enemmän vapaa-aikaa. Sen sijaan ylläpidämme yhteiskunnassa keinotekoista niukkuutta ja ajamme ihmiset ahtaalle, jotta heidän on pakko myydä itseään ja omaa elämäänsä ja tehdä alentavia työtehtäviä minimipalkalla.

37. Työmarkkinoiden prostituoidut

Työpaikkahaastatteluissa kuvio on aina sama. Kenellekään ei ole epäselvää, kuka on ostaja, kuka on myyjä ja mistä kauppaa käydään. Koska työhaastattelussa on kyse tuotannon tekijän kauppaamisesta, tulee itse kauppatavara asettaa näyttille mahdollisimman edustavana. Ennen paikalle saapumista työnhakijan onkin sopeutettava oma ajattelunsa ja ulkonäkönsä vastaamaan yhtiön ajattelua ja imagoa.

Työnhakijan kannattaa muistaa, ettei yritys etsi ensisijaisesti ihmistä vaan tuotannon tekijää. On turha kuvitella, etteikö yritys korvaisi työnhakijaa välittömästi työtehtävään suunnitellulla koneella tai robotilla, jos se vain suinkin olisi mahdollista. Siksi työnhakijan kannattaa omaksua mahdollisimman klininen, persoonaton ja robottimainen olemus työhaastatteluun astellessaan, ellei työtehtävä nimenomaan edellytä inhimillistä otetta. Kyse on ennen kaikkea roolileikistä.

Työhaastattelussa vastassa on yleensä pari kolme tarkkaavaista ja kriittistä silmäparia. Kauppatavaran ei kuitenkaan pidä vaikuttaa hermostuneelta, sillä jokaista liikettä, elettä ja ilmettä tarkkaillaan – jokaisella lausutulla sanalla on merkitystä. Tullakseen toimeen työmarkkinoilla – ja markkinataloudessa yleensäkin – työnhakijan tulee piilottaa oma arvomaailmansa ja omaksua mielipiteikseen valtakunnan virallinen totuus. Tässä tehtävässä työnhakijaa auttaa iltapäivälehdistö. Iltapäivälehtien tehtävänä on yksinkertaistaa monimutkaiset asiat, värjätä ne mustavalkeiksi ja pureskella ne kiireiselle kuluttajalle helposti nieltävään muotoon. Ihminen, joka osoittaa pystyvänsä nielemään iltapäivälehtien ylläpitämän maailmankatsomuksen kakistelematta, nielee varmasti myös yhtiön sisäisen tiedotuksen, arvomaailman ja propagandan, ollen siten turvallinen valinta työnantajalle.

Esiintymistaito ja ruskeakielisyys nousevat työnhakuprosessissa arvoon arvaamattomaan. CV ojennetaan työnantajille kuin tavarankäyttöohje. Se pitää sisällään tavarankuunteen ominaisuudet ja siihen ohjelmoidut ominaisuudet, ohjelmointipaikka- ja ajankohtatiedot sekä käytössä kertyneen kokemuksen. Myös perhesuhteilla on tärkeä rooli työnhakuprosessissa. Perheellisyys viittaa kunnollisuuteen. Lisäksi perhe synnyttää työnhakijalle suuren yksittäisen menoerän

lisäten siten työnhakijan riippuvuudesta kumpuavaa nöyrää miellyttämistarvetta. Tästä työnantaja erityisesti pitää.

Jos työnhakija on mies ja hänellä on puoliso, kaksi lasta, osamaksuauto ja omakotitalo asuntolainoineen – kuten tyypillisellä keski-ikäisellä miehellä yleensä on – tarkoittaa se käytännössä jo miellyttämispakkoa. Mitä suurempi perhe, sitä suurempi pankkilaina. Mitä suurempi pankkilaina, sitä suurempi riippuvuus työpaikasta. Mitä suurempi riippuvuus, sitä suurempi nöyryys, ja niin edelleen. Siksi perhe onkin omiaan lisäämään etenkin perheellisten miesten arvoa työmarkkinoilla.

Raadin edessä työnhakija esittelee elämänsä matkana, jonka kaikkien uhrausten lopullisena päämääränä on aina siintänyt työpaikka juuri tässä nimenomaisessa yrityksessä. Mitä nopeammin ja enemmän ihminen on ehtinyt saavuttaa ja mitä suurempaa ja epäinhimillisempää ahkeruutta kokelas on aiemman uransa aikana osoittanut, sitä parempaa hintaa hän voi itsestään pyytää. Kaikki ne uhraukset ja laiminlyönnit, jotka ihminen on uransa vuoksi joutunut omassa henkilökohtaisessa elämässään tekemään, loistavat työhaastattelussa kuin mitaleina rinnassa. Silti kyselytutkimuksissa, joissa mitataan ihmisten arvomaailmaa, sijoittuvat terveys, perhe, vapaus ja ihmissuhteet aina arvojen kärkisijoille. Juuri nämä samat arvot hektinen työelämä vaatii kuitenkin aina ensimmäisenä uhraamaan.

Ei ole kovinkaan yleistä, että ihminen kuolinvuoteellaan harmittelisi sitä, kuinka hän tulikaan viettäneeksi liikaa aikaa läheistensä kesken tai rakkaimpien harrastustensa parissa. Kovin harva muistelee enää tuolloin kaiholla aikaansa työelämässä. Työelämä murheineen ja kiireineen näyttäytyy kuolinvuoteella kovin toisenlaisessa valossa.

Eikö olekin tragikoomista, kuinka elämän todellinen tarkoitus paljastaa itsensä ihmiselle usein vasta kuoleman lähestyessä, viimeisten elinviikkojen aikana – siinä vaiheessa, kun kaikki on jo myöhäistä. Tuolloin viimeistään oivallat, että kaikki se, mitä teit koko parhaan aikuisuutesi iän, olikin todellisuudessa pelkkää harhaa. Aidosti tärkeät asiat löytyivät jostain aivan muualta.

Ihmisen luontaiset arvot ovat kiinteässä yhteydessä ihmiskunnan ajattomiin viisauksiin. Nämä arvot ovat olleet kaikissa kulttuureissa kaikkina aikoina täsmälleen

samat, eivätkä ne kulje käsi kädessä rahajärjestelmän ylläpitämän arvomaailman kanssa.

38. Hylkäämällä kulttuurisi huolehdi itsestäsi

Pelkkä työpakon ongelma ja siitä valittaminen jäisi vain pelkäksi humanistiseksi viisasteluksi, ellei yhteiskuntiemme perustana lepäävä täystyöllisyyden ihanne alkaisi käydä olemassaolomme kannalta niin äärimmäisen vaaralliseksi. Teknologian synnyttämä lisääntynyt vapaa-aika on ihmiskunnan siunaus. Ainoastaan täystyöllisyyteen pyrkivien instituutioiden käsissä se vääristyy yhteiskunnalliseksi ongelmaksi.

Todellisuudessa työttömyys ei ole ongelma, eikä työttömyys ole synonyymi sanoille ”toimettomuus”, ”masentuneisuus” tai ”syrjäytyminen”. Se, että tylsistymme, alkoholisoidumme ja ahdistumme työttöminä, johtuu pääasiassa siitä, että juuri niin meidän tässä yhteiskunnassa toivotaankin tekevän. Se kaikki on ohjelmoitu syvälle kulttuuriimme.

Peilaamme itseämme jatkuvasti ympäristöömme sekä tietoisella että tiedostamattomalla tasolla ja arvotamme itseämme sen mukaan, mitä ympärillämme näemme. Jos työttömyys olisi nykykulttuurissamme arvostettua – kuten se antiikin aikoina oli – pitäisi se sisällään täysin erilaisen merkityssisällön. Antiikin aikoihin työttömyys merkitsisi vapautta ja mahdollisuutta itsensä toteuttamiseen. Sen sijaan että masentuisimme ja tylsistyisimme työttöminä, voisimme aivan yhtä hyvin pyrkiä kaikin tavoin kohti laajempaa sivistystä, korkeampaa tietoisuutta ja suurempaa aktiivisuutta. Voisimme ruokkia aivojamme matematiikan, filosofian ja luonnontieteiden ravinnolla. Emme kuitenkaan tee niin, koska tällainen käytös ei ole sopivaa kulttuurissamme. Työttömien ihmisten ei sovi olla innostuneita elämästä. Masentamalla, ahdistamalla ja alkoholisoitumalla työtön täyttää yhteisönsä odotukset ja pitää siten omalta osaltaan sairasta järjestelmää pystyssä.

Kulttuurisi ei ole ystäväsi. Se, että tunnet pakonomaista tarvetta miellyttää sairaan yhteiskunnan sairasta kulttuuria, tekee ainoastaan sinut itsesi sairaaksi. Irrottautumalla

kulttuuristasi henkisesti lasket harteiltasi valtavan taakan. Omavireisesti ajattelevan ihmisen ei tarvitse täyttää kieroutuneen kulttuurinsa odotuksia. Omavireisesti ajattelevan ihmisen ei työttömäksi jäätyään tarvitse tarttua pulloon saati masentua. Sen sijaan hän voi käyttää kaiken lisääntyneen vapaa-aikansa itsensä toteuttamiseen ja itsestään huolehtimiseen.

Työttömyys ei ole todellinen yhteiskunnallinen ongelma. Todellinen ongelmamme on niukkuuden ja täystyöllisyyden sekä pelon ja pakon varaan rakentunut yhteiskuntamme, joka kierouttaa kulttuurimme eikä voi sallia teknologian mahdollistaman vapaa-ajan, hyvinvoinnin ja yltäkylläisyyden leviävän kaikkien ihmisten hyödyksi.

39. Rotuerottelu vs. taloudellinen erottelu

Rotuerottelun aikoihin sekä Yhdysvalloissa että Etelä-Afrikassa mustilta ihmisiltä oli lainsäädännöllisesti estetty ihmisarvoinen elämä yhteiskunnassa. Mustilta oli kielletty pääsy moniin julkisiin tiloihin. Junissa heille oli järjestetty omat eristetyt vaunuosastonsa. Ravintolavaunuissa heidät erotettiin verhoihin muusta väestöstä, ja niin edelleen. Vaikka tämä kaikki vaikuttaa meistä nykypäivänä hyvin kaukaiselta, ei tämä erottelu pohjimmiltaan eroa mitenkään siitä, mitä tulee ihmisten keskinäisistä varallisuuseroista kumpuavaan erotteluun.

Taloudellinen erottelu on keinotekoisin, salakavalin, näkymättömin ja abstraktein kaikista erottelumuodoista. Se on orjuuden, kastijärjestelmän, siirtomaavallan ja rotuerottelun jälkeen viimeinen ihmisiä laillisesti ja laajasti eriarvoistava yhteiskunnallinen mekanismi maailmassa. Räikeimmin sen vaikutukset näkyvät niin sanotuissa kehitysmaissa, joissa kymmenet tuhannet ihmiset kuolevat päivittäin nälkään ja hoidettavissa oleviin sairauksiin vain sen vuoksi, että heiltä on rahajärjestelmän synnyttämän keinotekoisien luokkaerottelun keinoin estetty pääsy ruuan, puhtaan juomaveden, asunnon ja terveydenhuollon kaltaisiin välttämättömyystarpeisiin.

Menneinä aikoina orjuutta puolusteltiin väittämällä sitä asioiden luonnolliseksi tilaksi. Samaa sanovat nykypäivänä monet ihmiset köyhyydestä. Silti köyhyys, kuten orjuuskaan, ei ole asioiden luonnollinen tila. Köyhyys on kiinteä osa vain rahajärjestelmää.

40. Väärinymmärretty anarkia

Heinä-elokuussa 2010 tuhannet maailman radikaaleimmat anarkistit kokoontuivat Suomeen harjoittamaan anarkiaa puhtaimmassa muodossaan. Mitä odottaa tuhatpäiseltä anarkistijoukolta? Veren löyhkää, ruumiinvammoja ja kasoittain kuolleita ruumiita? Tällaista mielikuvaahan valtamedia pyrkii anarkisteista levittämään. Totuus on kaikkea muuta.

Kolme kilometriä patikointia metsän siimeksessä johdatti uteliaan tarkkailijan jättimäiselle peltoaukealle muodostettuun pienoisyhteiskuntaan, jonka häiriöttömän toiminnan ei yhteiskuntateoreetikkojen laskelmien mukaan pitäisi olla lainkaan mahdollista. Silti tuhannet ja taas tuhannet ihmiset tulivat keskenään toimeen sulassa sovussa ilman ainoatakaan poliisia, järjestyksenvalvojaa tai sotilasta.

Hierarkkisia valtarakenteita ei tunnettu, ei liioin valtaa pitäviä auktoriteetteja saati minkäänlaista tarvetta vastaavien rakenteiden muodostamiseksi. Silti kokonaisen kuukauden aikana tietoon ei tullut ainoatakaan ilkivalta-, pahoinpitely- tai muuta häiriökäyttäytymistapausta.

Raha, kiire ja stressi olivat näille ihmisille tuntemattomia käsitteitä. Ihmisten kansallisuudella, ihonvärillä tai uskonnoilla ei ollut merkitystä. Ihmiset elivät keskenään sulassa sovussa ollen suvaitsevaisia, ystävällisiä, hyväntahtoisia ja auttavaisia toinen toisilleen. Lapset saivat leikkiä luonnossa vapaasti ilman pelkoa ja tarvetta jatkuvalle valvonnalle aikuisten keskittyessä omiin aktiviteetteihinsa, kuten keskinäiseen kanssakäymiseen, lukemiseen, uusien taitojen opiskeluun ja henkiseen kasvuun. Ei luontoa vahingoittavaa käytöstä, ei roskaamista, ei saastuttamista, ei luonnon hyväksikäyttöä vaan täydellistä tasapainoa ja ykseyttä ympäristön ja kanssaihminen kanssa. Näin siis kesällä 2010 Suomen Paukarlahdessa järjestetyssä

vuotuisessa Euroopan Rainbow Gatheringissä.

Anarkismi on taloudellisista, yhteiskunnallisista ja sosiaalisista valtahierarkioista vapaata yhteiskuntaa tavoitteleva ideologia. Miksi siis sana ”anarkia” yhdistetään nykyculttuurissamme niin usein väkivaltaan, ryöstelyyn, itsekkyyteen, ahneuteen ja rohmuamiseen? Ryöstely, rohmuaminen ja väkivaltahan ovat anarkian täydellisiä vastakohtia. Mahtaisiko kyse olla tarkoituksellisesti aiheutetusta ja ylläpidetystä väärinymmärryksestä? Se käytös, mikä kulttuurissamme yhdistetään anarkismiin, ei todellisuudessa ole anarkiaa vaan niukkuuden ja sen varaan rakennetun vapaan markkinatalouden ilmentymää puhtaimmassa muodossaan ilman lainsäädännön, poliisin ja armeijan rajoittavia voimia.

Järjestystä ylläpitävät yhteiskunnalliset väkivaltakoneistot perustelevat vallankäyttöoikeuttaan ihmisten sisäsyntyisellä taipumuksella ryöstelyyn, rohmuamiseen ja väkivaltaan. Onhan selvää, että jos niukkuuteen perustuva yhteiskunta jätetään valvomattomaan ja vartioimattomaan tilaan, pyrkii se oitis palautumaan takaisin luonnolliseen tasapainotilaansa. Asioiden luonnollisessa tasapainotilassa kaikilla ihmisillä on vapaa oikeus kaikkiin luonnonresursseihin ja kaikki ihmiset ovat keskenään tasa-arvoisia. Sen sijaan keinotekoisien epätasapainottomuuden ja eriarvoisuuden ylläpitäminen vaatii yhteiskunnalta ja ihmisiltä jatkuvaa ponnistelua.

Niukkuuteen perustuvassa yhteiskunnassa tapahtuva ryöstely ja rohmuaminen ovat pohjimmiltaan sitä samaa niukkuudesta kumpuavaa energiaa, jota näemme ihmisten ryntäillessä alennusmyynteihin. Jos kaikki ihmisten perustarpeet tulisivat tyydytetyiksi ilman jatkuvaa niukkuuden pelon läsnäoloa, ihmisillä ei olisi mitään tarvetta täyttää varastojaan turhanpäiväisellä rojulla silloinkaan, kun tuota rojua on tarjolla halvalla tai ilmaiseksi. Luonnonoloissa ahnehtiminen, rohmuaminen ja hamstraaminen ovat järkevää käytöstä ainoastaan poikkeustapauksissa. Sen sijaan niukkuuteen perustuvassa yhteiskunnassa tästä poikkeustilasta on tehty standardi. Elämme neuroottisessa rohmuamisen ja hamstraamisen tilassa. Tämä tila on seurausta huonosti suunnitellusta – tai pikemminkin – täysin suunnittelemattomasta yhteiskuntajärjestelmästä.

Nykyinen länsimainen elämäntyyli on sotaa rauhankin oloissa. Nyky-yhteiskuntamme perustuu laillistettuun epätasa-arvoisuuteen, laillistettuun epäoikeudenmukaisuuteen, laillistettuun tasapainottomuuteen ja laillistettuun – keinotekoisesti ylläpidettyyn – niukkuuteen. Tämä synnyttää jatkuvaa negatiivista energiaa yhteiskuntaan, ja tuo energia muunnetaan työpakon ja markkinatalouden mekanismien keinoin talouskasvun ja yhteiskunnallisen kehityksen polttoaineeksi – varsin kehnolla hyötysuhteella tosin. Ilman kattavaa lainsäädäntöä ja sen noudattamista valvovaa poliisia ja armeijaa negatiivisen energian käyttö yhteiskunnan voimanlähteenä ei olisi mahdollista.

Jotta talousjärjestelmä toimisi kelpollisesti, ihmisten täytyy olla henkisesti keskimäärin enemmän epätasapainoissa kuin tasapainossa; enemmän ahneita kuin anteliaita; enemmän itsekkäitä kuin epäitsekkäitä; enemmän kilpailuhenkisiä kuin yhteistyökykyisiä; enemmän tiedostamattomia kuin tiedostavia; enemmän robotteja kuin ihmisiä. Ihmisten täytyy olla onnettomia ja käyttäytyä huonosti, jotta heille voitaisiin vakuuttaa heidän olevan vaaraksi itselleen ja tarvitsevan turvakseen kuria ja järjestystä ylläpitävää, väkivaltaista ja uhkaavaa isovelihahmoa.

Niukkuus yhteiskunnan polttoaineena on erittäin räjähdysherkkää ja äärimmäisen vaarallista. Niukkuus synnyttää ihmisissä pelkoa, epätoivoa ja ahdistusta. Pelko, epätoivo ja ahdistus johtavat kieroutuneeseen käytökseen. Ilman väkivaltakoneistojen läsnäoloa kaikki niukkuuteen perustuvat ja niukkuutta polttoaineenaan käyttävät yhteiskunnat ajautuvat lopulta vääjäämättä sekasortoisen kaaoksen tilaan. Sen sijaan jos yhteiskunta suunniteltaisiin jo lähtökohtaisesti ihmiselle luontaisten arvojen varaan, ei järjestystä ylläpitäville yhteiskunnallisille väkivaltakoneistojen olemassaololle olisi lainkaan tarvetta. Arkeologisten löytöjen ja kulttuuriantropologisen vertailun perusteella on päätelty, että ihmiset ovat käyneet heimojen tai klaanien välisiä sotia vasta noin 10 000–12 000 vuoden ajan – siis täsmälleen yhtä kauan kuin ihminen on tuntenut rahan ja yksityisomaisuuden käsitteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että meidän pitäisi palata kivikauteen. Päinvastoin. Meillä yhä on käytössämme kaikki tiede, teknologia ja automaatio, joiden varaan voimme hyvinvointimme nojata samalla kun päästämme irti rahasta.

41. Yhteiskunta ilman niukkuutta

Kun niukkuutta tai niukkuuden uhkaa ei ole näköpiirissä, ihmiskäytös rationalisoituu välittömästi. Eiväthän ihmiset kirjastoissakaan ryntäile päätä pahkaa kirjahyllyjen välissä ahnehtien kaikkea tolkkuttomasti itselleen, sillä he tietävät etteivät kirjat lopu kesken. Kirjastoissa vastaan ei myöskään kävele markkinamiehiä manipuloimassa ihmisiä ja markkinoimassa heille kirjoja, vaan jokainen saa kulkea hyllyjen välissä kaikessa rauhassa ja valita juuri sen kirjan, mikä häntä itseään aidosti kiinnostaa. Kukaan ei myöskään kannu ulos kirjoja kassitolkulla, sillä suurten kirjamäärien liikuttaminen on epämiellyttävää ja hankalaa. Kun niukkuuden tila on poistunut ja ihmiset ovat siihen tottuneet, he ottavat vain sen minkä tarvitsevat ja poistuvat sitten sulassa sovussa. Kirjastoissa kirjoilla ei ole rahallista arvoa, sillä niistä ei ole niukkuutta. Kieroutunut ihmiskäytös loppuu välittömästi sillä hetkellä, kun niukkuuden tila tai sen uhka poistuu. Siksi niukkuuden poistaminen ja yltäkylläisyyden tuottaminen on ainoa todellinen yhteiskunnallisen rauhan ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edellytys. Sen sijaan niukkuuden tila ja tuon tilan synnyttämä pelko ja ahdistus – tunnetilat joiden varaan nyky-yhteiskuntamme rakentuu – ovat omiaan kierouttamaan käytöstämme mitä erilaisimmin tavoin.

Voit mietiskellä niukkuuden ongelmaa seuraavan kerran vaikkapa sukeltaessasi. Pyrit varastoimaan keuhkosi täyteen ilmaa vain siksi, että tiedät joutuvasi veden alla tekemisiin hengitysilman niukkuuden kanssa. Tuolloin rohuamastasi hengitysilmaasta on todellista hyötyä. Mutta hengitysilman ahnehtiminen on harvinainen poikkeustila. Teet niin vain hyvin harvoin, tyypillisesti vain sukeltaessasi. Valtaosan ajasta vietät veden pinnan yläpuolella, jossa hengitysilmaa on tarjolla runsaasti. Yltäkylläisyyden tilassa sinun ei tarvitse kiinnittää hengittämiseesi mitään huomiota. Voit keskittyä kokonaan muihin asioihin. Samalla tavoin kaikkien ihmisten perustarpeet olisi mahdollista tyydyttää niin, ettei kenenkään tarvitsisi jatkuvasti kiinnittää noihin tarpeisiin mitään erityistä huomiota, saati turvautua epätoivoisiin tekoihin niiden saamiseksi. Välttämättömyshyödykkeet voisivat olla – ja niiden pitäisi olla – yhtä helposti ihmisten saatavilla kuin hengitysilman. Tällöin rohuaminen ja kaikki muu sen ympärille rakentunut kieroutunut kulttuuri katoaisi aivan itsestään.

Niukkuudesta elinvoimansa saavassa yhteiskunnassa ihmiset elävät jatkuvassa poikkeustilassa, järjestelmän pakottamassa ahneuden ja rohmuamisen kierteessä. Jos tahdomme luoda yhteiskuntaamme aitoa, kestävästä hyvinvointia; jos tahdomme tehdä yhteiskunnastamme aidosti turvallisen, meidän on annettava niukkuuden poistua luonnollista tietä alati kehittyvän teknologian, tietotekniikan ja automaation keinoin. Meidän tulee lopettaa jatkuva järjetön yltäkylläisyyden vastustaminen.

42. Institutionalisoituneet hyväntekeväisyysjärjestöt

Korkeasta elintasosta ja törsäilevästä elämäntavasta syyllisyyttä poteva nykyajan ihminen saattaa lahjoittaa rahojaan ilmastonmuutosta, luonnon tuhoutumista tai ihmisoikeusloukkauksia vastaan taisteleville järjestöille ja tuntee sitä kautta hieman vähemmän syyllisyyttä omasta hyvinvoinnistaan.

Vaikka hyväntekeväisyysjärjestöt puhuvatkin päällisin puolin hyvistä ja tärkeistä asioista, eivät ne kuitenkaan pyri tarjoamaan minkäänlaista kokonaisvaltaista ratkaisua järjestelmätason perusongelmaan. Sen sijaan, että ongelma pyritäisiin paikantamaan ja korjaamaan, kaikki toiminta keskittyy vain ongelman aiheuttamien seurauksien hoitoon. Niin kauan kuin hyväntekeväisyysjärjestöt eivät tiedosta planeetan resurssienhallintajärjestelmässä itsessään piileviä mekanismeja ongelmien perimmäiseksi aiheuttajaksi niiltä jää itse sairaus kokonaan hoitamatta ja kaikki energia kuluu pelkkien sairauden – syöpäkasvaimen älykkyyden – aiheuttamien oireiden hoitoon.

Sairauden syy piilee rahassa itsessään. Rahajärjestelmään sopeutuminen sairastuttaa ennen pitkään myös hyväntekeväisyysjärjestön itsensäkin. Sairastuminen tapahtuu hyvin salakavalasti. Niin käy väistämättä kaikille rahaa käsitteleville ja kasvuun pyrkiville hyväntekeväisyysjärjestöille, elleivät he sitä ennen ole tulleet täysin tietoisiksi rahan mekanismeista.

Rahajärjestelmän sisällä toimivat hyväntekeväisyysjärjestöt tarvitsevat lahjoituksia tekeviä hyväntekijöitä – toisin sanoen rahaa. Mitä suuremmaksi nämä järjestöt

kasvavat, sitä enemmän ihmisiä ne palkkaavat ja sitä tärkeämmäksi oman aseman ylläpitäminen niille muodostuu. Niinpä maailman epäoikeudenmukaisuus tuotteistetaan. Sitä mainostetaan ja sillä markkinoidaan. Tehdään kohderyhmäanalyysyjä ja markkinointitutkimuksia. Palkataan projektipäälliköitä ja kontrollereita. Laaditaan meno- ja tuloarvioita, neuvotellaan rahoituksesta ja solmitaan kontakteja liikemiehiin ja poliitikkoihin.

Ennemmin tai myöhemmin mikä tahansa vilpittömästä tarkoituksesta alkunsa saanut ihmisoikeus-, eläinoikeus- tai ympäristöliike muuttuu täysipäiväiseksi liiketoiminnaksi – liiketoiminnaksi, joka paradoksaalisesti saa kaiken elinvoimansa ympäristön, eläinten ja ihmisten kärsimyksistä.

Hyväntekeväisyysjärjestöjen institutionalisoituessa niiden pyrkimykset kohti vallitsevien olosuhteiden muutosta muuttuvat vaivihkaa vallitsevia olosuhteita ylläpitäviksi. Jos ongelma katoaisi, katoaisi myös liiketoiminta ja kaikki tuon liiketoiminnan varaan rakennetut työpaikat ja hyvinvointi. Niinpä kaikki rahajärjestelmän sisälle syntyneet organisaatiot – perustuivatpa ne kuinka kauniille ideoille tahansa – ovat aina lopulta pakotettuja korruptoitumaan pysyäkseen elossa. Rahajärjestelmä on peli, joka pakottaa kaikki peliin osallistujat yhdenmukaiseen, ongelmista elinvoimansa saavaan noidankehään. Idealisti toisensa jälkeen korruptoituu ja joutuu markkinatalouden rattaiden runtelemaksi. Markkinoiden negatiivinen energiapyörre imee mukaansa ennen pitkää jokaisen rahaa käyttävän ja rahan mekanismeille alistuvan yhteiskunnan toimijan.

”Muistatte ehkä tarinan paholaisesta ja hänen ystävästään kävelemässä kadulla. Yhtäkkiä he näkivät edellään kulkeneen miehen pysähtyneen poimimaan maasta jotain. Mies tutkiskeli sitä aikansa ja pisti sen sitten taskuunsa. Ystävä kysyi paholaiselta, ”Mitä mies löysi?” ”Hän löysi palasen totuutta,” vastasi paholainen. ”Mutta sehän voi koitua sinulle vahingoksi”, sanoi ystävä. ”Päinvastoin,” paholainen vastasi. ”Minä autan häntä rakentamaan sen ympärille organisaation.””

- Jiddu Krishnamurti

Kyse ei siis ole niinkään kieroutuneista ihmisyksilöistä kuin ongelmien varaan rakentuneesta ja ongelmista hyötyvästä järjestelmästä. Rahajärjestelmä muodostaa yhteiskuntamme perustan ja määrää sen pelisäännöt, korruptoiden samalla kaikki sen varaan rakennetut instituutiot ja organisaatiot. Niin kauan kuin ympäristö- tai ihmisoikeusjärjestöt kieltäytyvät näkemästä tätä tosiasiaa, ovat ne myös itse osa samaa kieroutunutta järjestelmää eivätkä voi koskaan saavuttaa toimillaan pysyvää käännettä kohti parempaa maailmaa.

Rahajärjestelmässä toimivalla organisaatiolla voi olla erilaisia ideologioita, mutta lopulta vain yksi Jumala. Paradoksaalista kyllä, myös kirkko palvelee ensisijaisesti rahaa ja vasta sitten kristinuskon oppeja. Nykyinen raha- ja talousjärjestelmämme ei ole kirkon vika. Mutta se, ettei kirkko itse tuo tätä rahaan liittyvää kaksinaismoralismia esiin vaan pyrkii kaikin tavoin sopeutumaan siihen ja jopa hyötymään siitä, on merkki täydellisestä tiedostamattomuudesta.

Eikö Jeesus itse hyökännyt juuri köyhiä sortavan eliitin taloudellisia etuja ja yhteiskunnallista valta-asemaa ylläpitävää temppelilaitosta vastaan? Eikö siis nykyaikana kirkon tehtävä olisi taistella velkaperusteisen rahajärjestelmän epäoikeudenmukaisuutta vastaan ja taipua vasta välttämättömän pakon edessä, jos silloinkaan?

Kirkko on kuitenkin valinnut sopeutujan roolin. Vuonna 2007 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon nettotulos nousi 92 miljoonaan euroon. Kirkon varallisuuden tasearvo oli noin kolme miljardia euroa, josta 800 miljoonaa euroa oli likvidejä kassavaroja. Käteistä löytyi 255 miljoonaa euroa, kun taas 542 miljoonaa euroa oli kiinni erilaissa osakkeissa, osuuksissa ja arvopapereissa. Niinkö Jeesus opetti? Oliko kaiken tarkoituksena lopultakin vain hyvä bisnes?

43. Raha korruptoi myös tieteen

Luonto on kirjoitettu matematiikan kielellä. Matematiikka luo perustan tieteellisen menetelmän käytölle, joka perustuu itseään jatkuvasti korjaavaan systemaattiseen, järjestelmälliseen ja järkipäiseen tiedonhankkimiseen. Tieteellisen menetelmän

keinoin pystymme mittaamaan, kartoittamaan ja ymmärtämään luonnonlakeja matemaattisella tarkkuudella ja soveltamaan tätä ymmärrystä omaksi hyödyksemme. Tieteellinen menetelmä – puhtaimmassa muodossaan – ei ole kiinnostunut ihmisten mielipiteistä. Tieteellinen menetelmä, jossa tietoa tavoitellaan epädogmaattisesti, arvostelevasti ja läpinäkyvästi, on toistaiseksi tehokkain tiedossamme oleva todellisuuskäsityksen muodostamisen menetelmä.

Tuskin kukaan kiistää tieteellisen menetelmän varaan lasketun päätöksenteon tuomaa etua mielipiteisiin tai taikauskoon verrattuna. Valitettavasti rahajärjestelmän varaan rakennetussa yhteiskunnassamme rahan voima on kaikkien muiden voimien yläpuolella, eikä tieteellinen menetelmäkään ole sen korruptoiville mekanismeille immuuni.

Koska nykyihmiset ovat vuosien saatossa oppineet luottamaan tieteelliseen menetelmään, tieteelliset tutkimukset pitävät sisällään valtavan kaupallisen ja poliittisen potentiaalin. Tuskin mikään herättää kuluttajassa suurempaa kiinnostusta kuin sellainen tuote, jonka hyödyllisyys, terveellisyys tai tehokkuus on pystytty todistamaan tieteellisesti. Siksi markkinamiehet eivät kaihda keinoja saadakseen tuotteilleen tutkijoiden hyväksynnän, ja näin voitonmaksimoinnin mekanismit synnyttävät yhteiskuntaan hyvin selkeän korruptoitunutta tiedettä ruokkivan palkkiojärjestelmän.

Myös tutkijat ovat pelkkiä tavallisia ihmisiä ja siksi riippuvaisia rahoituksesta ja urallaan etenemisestä. Niinpä markkinoille syntyy luontainen kysyntä tutkijoille, jotka ovat valmiita tekemään tieteellisiä tutkimuksia tarkoitushakuisesti. Tällaisessa tilanteessa koko tieteellinen metodi käännetään pääläelleen. Poliittisia tai kaupallisia tarkoituseriä palveleva ”totuus” synnytetään jo ennalta markkinamiesten palaverissa. Tutkimuksen rahoittaja, esimerkiksi monikansallinen suuryritys, saattaa hankkeen alussa kertoa tutkimusprojektin vetäjälle, minkälaista tieteellistä tulosta tutkimuksella haetaan. Saatuaan tilauksen tiedemiehen tehtäväksi jää sellaisen koejärjestelyn toteuttaminen, joka johtaa rahoittajaa miellyttävään lopputulokseen ilman, että tutkimus vaikuttaa suoralta kädeltä epätieteelliseltä. Näin tutkijan ja tieteellisen menetelmän tehtäväksi jää ennalta päätetyn ”totuuden” tieteellistäminen.

"Jos jotain voisin toivoa, niin haluaisin ilmastonmuutoksen toteutuvan, jotta tiede voitaisiin osoittaa oikeaksi, seurauksista riippumatta!"

– Ote CRU:n (Climatic Research Unit) johtavan ilmastotutkijan, professori Phil Jonesin sähköpostista

Rahajärjestelmän luoman korruption keinoin esimerkiksi tupakkateollisuus onnistui viivyttämään kymmenillä vuosilla ihmisten yleistä tietoisuutta tupakoinnin aiheuttamista sairauksista. Rahan keinoin useat arvostetutkin tiedemiehet saatiin vääristelemään tieteellistä menetelmää ja antamaan toivottuja – eli vähätteleviä – lausuntoja tupakan terveysriskeistä. Yksi toisensa jälkeen kaikki tupakkayhtiöitä vastaan nostetut oikeusjutut kaatuivat. Tupakan myynti ja markkinointi saivat jatkaa entisellään, ja näin miljoonat ihmiset maksoivat voitonmaksimoinnin päämääriä ajavasta korruptoituneesta tieteestä hengellään. Näin tapahtui siitäkin huolimatta, että myös virallinen totuus, eli poliitikot ja media yleisesti, tuomitsivat tupakoinnin ja pitivät sen aiheuttamia terveyshaittoja hyvin todennäköisinä.

Mitä siis tapahtuisikaan, jos bisnesmaailman lisäksi myös valtakunnan virallinen totuus ja media kaikessa laajuudessaan asettuisivat joskus kannattamaan jotain tällaista poliittisesti ja taloudellisesti tarkoitushakuista korruptoitunutta tieteellistä menetelmää? Nähtäisiinkö silloin ehkä lääketeollisuuden ajamia maailmanlaajuisia rokotekampanjoita, joiden avulla mahdollistettaisiin miljardien eurojen tulonsiirrot lääketeollisuuden omistajille? Tai voitaisiinko vääristellyn tieteellisen menetelmän keinoin synnyttää peräti jokin globaali, koko maapalloa – tai ehkä sen ilmastoa – koskettava uhka, johon vedoten kaikki maailman valtiot saataisiin alistettua yhden keskitetyn ylikansallisen päätöksenteko-, lainsäädäntö- ja verotuskoneiston alaisuuteen? Tämä on syytä pitää mielessä noin 100 miljardin euron vuotuista päästökauppabisnestä arvioitaessa.

44. Peak oil – öljyntuotannon huippu

Maaöljy on teollisen maailman tärkein uusiutumaton luonnonvara. Se näyttelee merkittävää osaa lähes kaikessa teollisessa tuotannossa. Öljyä käytetään joko suoraan

teollisen tuotannon energianlähteenä, osana tuotantoprosessia tai ainesosana teollisen tuotannon lopputuotteissa. Öljy on tavalla tai toisella osa lähes kaikkia nyky-yhteiskunnassa tuotettuja kulutustuotteita aina hammasharjoista tennismailoihin ja muovikasseista lentokoneisiin. Jos käyttämämme hyödykkeet eivät suoraan ole tehty öljystä, on öljyä käytetty yleensä ainakin jossain tuotannon vaiheessa tai viimeistään myyntipakkauksiin käärittäessä ja myyntipaikalle kuljetettaessa. Lisäksi myös lannoitteiden, kasvinsuojeluaineiden ja ylipäänsä kaiken nykyaikaisen teollisen ruokatuotannon perusta lepää öljyssä. Siksi onkin tärkeä ymmärtää, että öljyn käydessä tulevaisuudessa yhä niukemmaksi luonnonresurssiksi, kallistuu yhteiskunnassamme moni muukin asia kuin pelkkä bensiini.

Hyvinvointimme on pitkälti öljyriippuvaista. Nimenomaan juuri öljy koneiden ja teollisuuden käyttövoimana on mahdollistanut viimeisen vuosisadan sisällä koetun väestömäärän lähes pystysuoran nousun. Öljy on mahdollistanut yhteiskuntien teollistumisen ja kaupungistumisen. Noin joka toinen planeettamme ihmisistä asuu nykyisin kaupungeissa. Toisin sanoen noin 3,5 miljardia ihmistä elää luonnosta vieraantuneena, teollisesta ruuantuotannosta riippuvaisina. Vain harva heistä kykenisi kasvattamaan itse oman ruokansa.

Niin kauan kuin öljy on halpaa ja sitä on runsaasti saatavilla yhteiskunnan ruuantuotanto, infrastruktuuri ja ihmisten kohtuullinen hyvinvointi ovat tyydyttävästi turvattuja. Öljyä on planeetallamme kuitenkin vain rajallinen määrä. Mitä tapahtuukaan öljyn varaan rakennetuille yhteiskunnille ja ihmisten nykyiselle elintasolle siinä vaiheessa, kun öljy muuttuu enenevässä määrin niukaksi resurssiksi eikä korvaavaa energianlähdettä ole tarjolla?

Kun puhumme öljyntuotannon huipusta, puhumme väistämättä samalla myös öljyn varaan rakentuneen yhteiskunnan hyvinvoinnin huipusta. Öljyntuotannon huippu ei tietenkään tarkoita sitä, että öljy olisi yhtäkkiä kokonaan loppumassa maailmasta. Huipun saavuttamisen jälkeen öljyä vain on saatavilla jatkuvasti vähemmän. Niinpä tulevaisuudessa talouskasvu tulee törmäämään yhä aikaisemmin öljyn niukkuuden aiheuttamaan hintapiikkiin. Talous kääntyy laskuun, ja sahaavassa laskussa olevan käyrän nousukauden huippukohdat jäävät aina edellistä huippua alemmalle tasolle.

Yhdysvaltalainen geofyysikko Marion King Hubbert puhui näkyvästi ja tarkkanäköisesti paitsi öljyn tuotannon maksimista myös täystyöllisyyden ihanteen haitallisuudesta ja rahajärjestelmämme irrationaalista luonteesta jo 1970–1980-luvuilla. Yksi hänen kuuluisimmista tutkimuksistaan käsitteli ikuisen talouskasvun, länsimaisen työetiikan ja rajallisten luonnonresurssien välistä ristiriitaa:

"Maailman nykyinen teollinen sivilisaatio on kahden yhtäaikaisen universaalin, päällekkäisen ja yhteensopimattoman aatesuuntauksen halvaannuttama: neljän viime vuosisadan aikana kertynyt ymmärrys materian ja energian ominaisuuksista ja niiden keskinäisistä suhteista sekä toisaalta niihin sidottu, esihistoriallisen alkuperän omaava rahan kulttuuri. [...]

Asuessani 1930-luvulla New Yorkissa minulle aukeni aitiopaikka suuren talouslaman seuraamiseen. Voin vakuuttaa, että kokemus oli äärimmäisen opettavainen.

Pysäytimme kokonaisen maan toiminnan pelkistä rahataloudellisista syistä. Meillä oli kaikki työvoima ja enemmän kuin tarpeeksi raaka-aineita. Siitä huolimatta pysäytimme kaiken... Olemme keskellä ihmiskunnan yhteiskunnallisen evoluution kriisiä. Se on ainutlaatuinen sekä inhimillisestä että geologisesta perspektiivistä tarkasteltuna. Mitään tällaista ei ole tapahtunut koskaan aikaisemmin, eikä mitään tällaista tule koskaan tapahtumaan tämän jälkeen. Luonnon raaka-aineet ovat louhittavissa vain yhden kerran. Voimme pumpata ja polttaa maankuoren öljyn ainoastaan kerran. Hyvin pian kaikki öljy on käytetty loppuun ja kaikki metallit louhittu ja hyödynnetty. Tämä tulee tarkoittamaan ihmiskunnan katastrofia, mutta meillä on jo olemassa kaikki suunnan muutokseen tarvittava teknologia. Ainoa asia mitä meidän tulee tehdä on uudistaa kulttuurimme ja löytää vaihtoehto rahalle. Meidän ei tarvitse aloittaa urakkaa nollasta. Meillä on käytössämme kaikki tekninen tietämyksemme. Meidän tarvitsee ainoastaan toteuttaa se kaikki käytännössä. Vielä toistaiseksi voimme toteuttaa muutoksen suhteellisen helposti, mutta nykyhetkelle tyypillinen joustavuus ei ole ikuista vaan on vähenevä ajan saatossa. Katastrofin välttäminen on mahdotonta elleimme vakauta yhteiskuntaamme. Tämä edellyttää kahden kulttuurillemme keskeisen perusarvon hylkäämistä. Ikuisen talouskasvun idean on mentävä yhdessä työetiikkamme kanssa. Mahdollisuuksien ikkuna on yhä avoinna edessämme, mutta se pienenee jatkuvasti ajan kuluessa. Luultavasti asiat tulevat kuitenkin huononemaan vielä rutkasti, ennen kuin ne voivat alkaa parantua."

(Marion King Hubbert 1981: "Two Intellectual Systems: Matter-energy and the

Monetary Culture”).)

Kun puhumme öljystä ja öljyn varaan rakennetusta yhteiskunnasta, puhumme hyvin lyhyestä välivaiheesta koko ihmiskunnan historiassa. Vasta riittävän pitkällä aikajänteellä tarkasteltuna öljyn kulutuksen ajanjakso voidaan nähdä todellisessa merkityksessään – pelkkänä terävänä piikkinä vuosien 1900 ja 2100 välillä. Kyse on mitättömästä parin sadan vuoden pyrähdyksestä. Tämän jälkeen valtaosa kaikesta öljystä on käytetty loppuun ja ihmiskunnalla koittaa taas paluu aikaan ilman öljyä. Käytettävissämme on siis alle 200 vuoden mittainen aikaikkuna, jonka kuluessa meidän tulee siirtyä fossiilisista polttoaineista kehittyneempiin energialähteisiin. Yli puolet tuosta etsikkoajasta on jo käytetty.

45. Haluan miellyttää

Kirjan alussa kuvaillulle apinalaumalle tyypillinen miellyttämistarve toimii myös ihmisten maailmassa. Osoittaakseen kuuluvansa joukkoon ihmisellä on tarve osoittaa olevansa samaa mieltä vallitsevan kulttuurin - siis valtaeliitin ylläpitämän virallisen totuuden kanssa - olipa tuo kulttuuri kuinka älytön tahansa.

Kun pelokas ja epävarma nuorukainen menee armeijaan, vastaan kävelee samanikäinen alikersantti, joka huutaa naama punaisena, miten armeijassa tulee kävellä, tervehtiä ja puhutella, vaikka alokas on osannut kävellä, tervehtiä ja puhutella siviilissä täysin kelpollisesti ja paljon sivistyneemmin jo lähes 20 vuotta. Myöhemmin tuo sama alikersantti opettaa alokkaalle kuinka ihmisiä tapetaan. Kaikkeaa tätä pidetään täysin normaalina kasarmialueen sisäpuolella. Sen sijaan jos vastaavaa käytöstä ja puhetta tavattaisiin armeijan ulkopuolella siviilitamineissa, joutuisi nuorukainen pakkohoitoon – eikä syyttä. Kyse on todellakin hyvin kieroutunutta käytöstä opettavasta instituutiosta.

Ei siis ihme, jos alokkaasta tämä kaikki tuntuu aluksi järjettömältä, vastenmieliseltä ja vinoutuneelta, mutta kun peruskoulutuskausi on kulunut loppuun ja hän itse toimii alikersanttina, myös hän huutaa nyt naama punaisena opettaessaan nuoria aikuisia kävelemään, tervehtimään, puhuttelemaan ja tappamaan. Näin alikersantti osoittaa

omaksuneensa kyseenalaistamatta valtaeliitin asettaman pelin säännöt. Kieroutunut kulttuuri on tehnyt tehtävänsä. Alikersantti ei enää ajattele. Alikersantista on tullut apina, joka haluaa miellyttää.

Sama kieroutunut peli jatkuu, kun siirrytään rintamalle tositoimiin. Rintamalinjojen molemmin puolin valtion viralliset instituutiot synnyttävät keinotekoisien vastakkainasettelun ilmapiirin kylvämällä pelkoa armottomasta vihollisesta. Ennen pitkää tauottomaan propagandaan altistuneiden ihmisten pelko muuttuu vihaksi.

Nyt tuhannet tavalliset nuoret pojat ja perheenisät matkustavat satojen kilometrien päähän, tarttuvat aseisiin ja ryhtyvät teurastamaan kaltaisiaan nuorukaisia. He eivät tietenkään toimisi näin normaaliolosuhteissa, mutta armeijassa he hylkäävät järkensä ja omatuntonsa, koska pelin henki ja sotilaan rooli vaativat heitä niin tekemään. Kotiin palattuaan he näkevät painajaisia ja tuntevat sisällään pohjattoman syvää ontouden ja tyhjyyden tunnetta. Mutta kun käsky käy taas rintamalle, tarttuu nuorukainen aseeseensa ja jatkaa sankaritekojaan.

Nationalismin valheilla aivopestyt ihmiset eivät välttämättä saa työstään edes rahapalkkaa, eivätkä he sitä vaadikaan, vaikka ovat tuomittuja toimimaan äärimmäisen stressin ja lähes sietämättömän paineen alaisuudessa vuorotta yötä päivää. Kuinka tämä on mahdollista? Eikö raha olekaan ihmisen suurin motivaattori?

Ihmisen luontainen palkkiojärjestelmä ei tunne rahan käsitettä. Raha ei ole todellista. Ihmisen sisäsyntyinen miellyttämisen tarve on kaikkien keinotekoisien palkkiojärjestelmien yläpuolella. Ihminen on valmis tekemään mitä tahansa tullakseen hyväksytyksi yhteisössään. Siksi yhteisön pelisäännöt määräävät lopulta aina sen, mikä käytös katsotaan yhteisön silmissä hyväksytyksi.

Kulutusyhteiskunnan uskonnollinen rituaali on kuluttaminen. Kuluttaessasi toimit kuten sinun kuuluu toimia. Miellytät itseäsi miellyttämällä muita. Kuluttamalla kuulut joukkoon. Niinpä ihminen, joka omistaa paljon rahaa, on yhteiskunnassa tyypillisesti korkealle arvostettu – onhan hänellä paljon ostovoimaa. Jotta tavallinen ihminen voisi saada ostovoimaa, on hänen tehtävä työtä. Työ on kuitenkin vain keino hankkia ostovoimaa. Työ itsessään ei ole kulutusyhteiskunnan päätarkoitus – kuluttaminen on.

Tehokkain tapa miellyttää on panostaa näkyvään kulutukseen, kuten uuteen autoon, asuntoon ja omaan ulkonäköön. Facebookin ja muiden yhteisöpalvelujen aikakaudella mikään uusi ostos ei jää lähipiiriltä huomaamatta. Jokainen arjesta poikkeava tapahtuma tulee dokumentoida värikuvoin tai videoin, lähettää yhteisöpalveluun ja saattaa siten nettiyhteisön tietoisuuteen. ”Kulutan – olen siis olemassa” -filosofia muodostaa perustan nykykulttuurimme arvopohjalle ja elämäkatsomukselle.

Vaikka egoistista käytöstä ja maailmankatsomusta palkitseva järjestelmämme itsessään on sairas kuin terminaalivaiheeseen edennyt syöpäpotilas, nykyihmisillä ei ole oikeastaan mitään muuta mahdollisuutta kuin liittyä osaksi sitä. Menemällä työhön ja hankkimalla itselleen ostovoimaa ihminen tukee järjestelmää, joka lähtökohtaisesti aiheuttaa köyhyyttä, nälänhätää, sotia, ympäristön tuhoutumista sekä lukemattomia kiireestä ja stressistä syntyviä ongelmia, kuten päihdeongelmia, masentuneisuutta ja perheiden irrallisuutta. Järjestelmä, jota me kaikki omalla panoksellamme tuemme, on perustaltaan hyvin sairas.

”Väitän, että noin 95 prosenttia perheiden sisäisistä taisteluista, ongelmista ja hajoamisista linkittyy suoraan rahaan. Ja tämäkin arvio on luultavasti laskettu alakanttiin.”

– Bernard Lietaer, Euroopan unionin rahajärjestelmän suunnittelija

Viimeisen kymmenen tuhannen vuoden aikana olemme kokeilleet vain negatiiviseen energiaan perustuvia yhteiskuntajärjestelmiä. Onko siis mikään ihme, että historiamme on ahneuden ja pahuuden kyllästämiä? Onko lopulta mikään ihme, että niin monet ihmiset voivat niin pahoin nyky-yhteiskunnassa? Kaiken yhteiskunnallisen kohinan taustalla he syvällä sisimmissään tiedostavat, ettei yhteiskuntamme perustu millekään kestäväälle – että kaikki se, minkä puolesta he ponnistelevat, on yhteiskunnan mekanismien kautta pohjimmiltaan itsetuhoista, ollen omiaan lisäämään ainoastaan tasapainottomuutta, epäjärjestystä ja kaaosta.

"Sopeutuminen syvästi sairaaseen yhteiskuntaan ei ole välttämättä osoitus ihmisen terveydestä."

– Jiddu Krishnamurti

Miksi suostumme elämään osana yhteiskuntaa, jonka ylläpitämät arvot niin selkeästi kannustavat meitä kieroituneeseen käytökseen? Miksi siedämme itsekkyyttä, ahneutta, niukkuutta ja pahuutta ruokkivaa järjestelmää? Miksi annamme oman hiljaisen hyväksyntämme järjestelmälle, jonka perusta on valettu täysin kestäättömälle pohjalle?

Miksi emme rakentaisi yhteiskuntaamme terveiden ja kestävien arvojen ja ihmiskunnan ajattomien viisauksien varaan? Miksi emme uudelleensuunnittelisi yhteiskuntaa sellaisten itsestään selville periaatteiden pohjalle, ettei yksikään ihminen voisi missään olosuhteissa saada palkkiota toisten ihmisten pahoinvoinnista tai luonnon tuhoutumisesta? Miksi emme edes yritä? Miksi niin harvat edes puhuvat asiasta?

Instituutiot pysyvät elinvoimaisina vain niin kauan kuin ihmiset suostuvat alistumaan niiden ohjailtaviksi. Käyttäytymistämme kierouttavat instituutiot tarvitsevat tietoista osallistumistamme, jotta ne voivat säilyä hengissä. Ilman yhteistyömme ja tottelevaisuutemme ravintoa ne kuihtuvat pois. Näiden instituutioiden olemassaolo on riippuvainen halustamme tulla hallituksi. Vasta sillä hetkellä, kun instituutio ymmärretään kyseenalaistaa, voi sen lumous alkaa murentua.

46. Hallitsijan huoneentaulu

Pyri jakamaan suuret kansanjoukot ryhmiin ja aiheuta näiden ryhmien välille jännitystä; näin estät kilpailevien valtakeskittymien synnyn, jotka uhkaavat omaa valtaasi. Pyri synnyttämään vastakkainasettelua ja epäluuloa ihmisten keskuuteen; keskenään yhteistyöhön kykenemättömät ryhmät tarvitsevat voimakasta keskushallintoa. Ylläpidä ja levitä uskoa ihmisen luontaisesta pahuudesta, ahneudesta ja yhteistyökyvyttömyydestä; näin saat kansan hyväksynnän vahvalle poliisille ja armeijalle. Pidä kansa jatkuvasti sopivan niukkuuden, pelon ja epävarmuuden tilassa; näin he pysyvät pelokkaina ja kiireisinä, eikä heille jää liikaa aikaa teroittaa

yhteiskunnallista kritiikkiään. Irrota politiikka ja talous reaali maailman tosiasioista ja käytä niistä puhuessasi kieltä jota et itsekään ymmärrä; näin annat itsestäsi kuvan asiantuntijana ja nouset kaiken arvostelun yläpuolelle. Tässä negatiivisen energian varaan rakennetun yhteiskunnan hallitsijan huoneentaulu pääpiirteissään.

George Orwellin romaaneja *Vuonna 1984* ja *Eläinten vallankumous* pidetään yleisesti 1900-luvun merkittävimpinä kirjallisina kuvauksina yhteiskunnallisten instituutioiden sisäsyntyisestä taipumuksesta korruptoitua ja kieroutua lopulta aina alkuperäistä tarkoitustaan vastaan. Kuluneet vuosikymmenetkään eivät ole kyenneet nakertamaan pois mitään näiden romaanien alkuperäisestä voimasta. Päinvastoin. Ne ongelmat, joita George Orwell tuo esille teoksissaan – etenkin romaanissa *Vuonna 1984* – voidaan nähdä yhä edelleen ajan henkeen valitettavan hyvin istuvana. Kyynisesti onkin sanottu Orwellin kirjoittaneen kirjansa myöhempien aikojen valtiojohtajien oppikirjoiksi.

Vuonna 1984 kertoo tulevaisuuden totalitaarisesta, painajaismaisesta valvontayhteiskunnasta, jota johtaa kasvoton ”Isoveli”. Kirja kuvaa yhteiskuntaa, joka on mediaa hallitsevan ja totuutta vääristelevän valtaeliitin täydellisessä hallinnassa. Eliitin pyrkimyksenä on irrottaa ihminen propagandan keinoin reaali maailmasta, jotta hänen olisi mahdoton selvittää inhimillisen hyvinvoinnin henkisiä ja aineellisia lähtökohtia. Ilman ymmärrystä hyvinvoinnin lähtökohdista ihminen ei voisi oppia kyseenalaistamaan yhteiskuntansa mielekkyyttä eikä kehittämään sille mielessään vaihtoehtoa. Niinpä virallisen uutistoimituksen kautta ihmisille pyrittiin välittämään mahdollisimman pessimistinen, sekava ja epälooginen maailmankuva, jotta hän ymmärtäisi jättää uutiset kokonaan noteeraamatta ja turruttaa tajuntansa sen sijaan alkoholilla ja henkisesti tylsistyttävällä massaviihteellä. Nämä olivatkin ainoita asioita, joista tavallisella kansalaisella ei ollut puutetta. Ne tarjosivat ihmisille lohtua maailmassa, jossa ikuinen sota, jatkuvat terrori-iskut ja käsittämättömät talousraportit muodostivat yhteiskunnallisen propagandakoneiston katkeamattoman uutistarjonnan. Maailman tapahtumista oli mahdoton saada pysyvää otetta, puhumattakaan että tavallisella kansalaisella olisi ollut minkäänlaista realistista mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin. Niinpä ihmiset tyytyivät ottamaan yhteiskunnan sellaisena kuin se oli, ilman sen suurempaa kapinaa. Ihmiset passivoituivat ja pyrkivät keskittymään vain oman kurjan elämänsä ylläpitoon, mikä nimenomaan olikin

valtaeliitin ensisijainen tavoite.

Elokuvat, kirjallisuus ja musiikki tuotettiin teollisesti vain muutamia yksinkertaisia teemoja yhdistelemällä. Valtaeliitin ylläpitämän viihdeteollisuuden tehtävä oli horjuttaa ihmisten moraalialue jatkuvan bruttaalin väkivalta- ja seksiviihteen keinoin. Pitämällä alkoholi edullisena ja kansalaiset alikoulutettuina sekä jatkuvassa kiireessä kenellekään ei jäänyt liikaa aikaa perusteelliseen pohdiskeluun.

Kansalaisten vieraannuttaminen päätöksenteosta henkisen lamaannuttamisen keinoin muodosti eliitin valtapolitiikan ytimen. Alakuloisia, epäluuloisia, pelokkaita ja passivoituneita ihmisiä oli huomattavasti helpompi hallita kuin jos he olisivat olleet onnellisia, aktiivisia, yhteisöllisiä ja innostuneita. Käytännössä yhteiskuntaa hallittiin pelon, niukkuuden ja epätoivon määrää säätelemällä. Raskas työ, huolenpito kodista ja lapsista, pikkuriidat naapureiden kanssa, elokuvat, jalkapallo, olut ja rahapelit täyttivät ihmisten henkisen horisontin. Täyttämällä ihmisten tajunnan jatkuvilla ongelmilla, tyhjänpäiväisellä viihteellä, alkoholilla ja muulla turhuudella valtaeliitti vei huomion pois omista toimistaan. Lisäksi alituinen niukkuus ja pelko pitivät ihmiset jatkuvassa liikkeessä. Jatkuva liike ei jättänyt aikaa eliitin toimien kyseenalaistamiseen.

Isoveli hallitsi kansaa pelon avulla. Kauhun tasapainoa ylläpidettiin säännöllisin väliajoin suoritetuin, näyttävin ja kuolonuhreja vaativin terrori-iskuina, jotka eliitin ylläpitämän propagandakoneiston keinoin välitettiin jokaista yksityiskohtaa myöten kansan tietoisuuteen. Vastuun iskuista puolue langetti aina terroristien ja etenkin terroristiliikkeen kuvitteellisen johtajan niskoille. Liikkeen johtajan kuvaa näytettiin kaikissa valtion virallisissa uutislähetyksissä ja häneen kansa purki kaiken katkeruutensa ja vihansa.

Todellisuudessa hallitseva valtaeliitti organisoiti, ylläpiti, rahoitti ja koulutti itse järjestelmää vastustavia terrorisoluja kulisista käsin. Valtaeliitti kirjoitti itse kapinakirjallisuutensa ja hallitsi siten sekä järjestelmää puolustavaa että vastustavaa propagandaa. Näin valtaeliitti piti yhteiskuntaa täydellisessä hallinnassaan. Mikään, mitä yhteiskunnassa tapahtui, ei tapahtunut valtaeliitin tiedustelupalvelulta salassa. Mitään ei myöskään tapahtunut yhteiskunnassa vahingossa – vaikka se

tiedotusvälineissä usein vahingoksi puettiin.

Valtaeliitti ylläpiti terrorismia ylläpitääkseen pelkoa ja ruokkiakseen isänmaallista sotaintoa. Terrori-iskun tapahtuessa kansallista turvallisuutta ylläpitävät instituutiot saattoivat nousta esiin suojelevan sankarin roolissa. Tällä tavoin eliitti vahvisti omaa asemaansa. Ainoa asia, mitä tyhmistetyltä ihmismassalta vaadittiin, oli primitiivisiin tunteisiin ja vastakkainasettelun lähtökohtiin perustuva alkukantainen isänmaallisuus, johon voitiin vedota aina silloin, kun suuret ihmisjoukot piti saada haluamaan sota, suostumaan työpäivän pidennyksiin, verojen korotuksiin tai muihin valtaeliittiä palveleviin uhrauksiin. Kaikkina muina aikoina alkoholi, tyhmistävä musiikki ja kirjallisuus sekä kaikkialta pursuava väkivalta- ja seksiviihde pitivät kansan syvät rivit otteessaan.

Valtaeliitti ylläpiti valtavaa valvontakoneistoa, jossa jokaisen ihmisen jokainen ääni, ele ja ilme tallentui aina jonkin videokameran tai mikrofoniin muistiin. Jos joku yksilö sattui kaikesta valtaeliitin ylläpitämästä latistuksesta huolimatta osoittamaan henkisen heräämisen ja omavireisen ajattelun merkkejä, löysi hän pian itsensä isoveljen "rakkausministeriöstä", jossa kaikki ajatusrikokset kitketiin ihmisistä pois kidutuksen keinoin.

Erityisen silmiinpistävää kaikille ministeriöille ja koko yhteiskunnan toiminnalle oli teorian ja käytännön täydellinen nurinkurisuus. Tämä oli seurausta niin sanotun uuskielen käytöstä, joka poisti puhutusta kielestä kaikki valtaeliitille vahingollisten ajatusten ilmaisuun tarvittavat sanat. Niinpä ministeriötkin olivat tyypillisesti virallisten nimiensä täydellisiä vastakohtia. Jos ministeriön nimi viittasi rauhanasian edistämiseen, liittyi sen todellinen toiminta suurella varmuudella sotatilan pitkittämiseen. Jos ministeriö edisti vapauden asiaa, tarkoitti se käytännössä aina vankeuden ja orjuuden ylläpitoa. Mitä enemmän puhuttiin totuudesta ja rakkaudesta, sitä enemmän valehdeltiin ja vihattiin. Viimeistään rakkausministeriön kidutuskammioissa ihmiselle selvisi, että ainoa asia, mikä oli varmasti totta, oli se, ettei 2 plus 2 ollut koskaan 4 vaan aina jotain muuta. Yhteiskunnan toimintaa ei voinut ymmärtää järjellä. Järjen käyttö oli vaarallista. Jokainen, joka yritti järkeillä yhteiskunnan toimintaa, päätyi ennen pitkää rakkausministeriöön. Vain riittävän hölmö tai henkisesti sairas ihminen saattoi tuntea eheyden ja onnen tunteita

kieroutuneessa ja sairaassa yhteiskunnassa. Juuri tämä oli rakkausministeriön harjoittaman kidutuksen tarkoitus: ajaa ihmiset aivopesun, kidutuksen ja mielen manipulaation keinoin mielisairauteen ja saada heidät siten ”itsenäisesti” oivaltamaan yhteiskunnan ihanuus ja rakastumaan siihen.

Valtaeliitti ymmärsi, että jos jokainen ihminen saisi nauttia vapaudesta, turvallisuudesta ja vapaa-ajasta, tuo ihmislampaiden suuri massa, joka normaalisti oli köyhyyden aiheuttaman kiireen ja primitiivisen kulttuurin latistamaa, saisi tietoa ja oppisi ajattelemaan itsenäisesti ja omavireisesti. Jos tiedostaminen yleistyisi, valtaeliitti menettäisi ennen pitkää otteensa ihmisistä. Herättyään tiedostamattomuuden unitilasta ihmiset oivaltaisivat, ettei etuoikeutetulla vähemmistöllä ollut oikeasti mitään muuta virkaa kuin oman asemansa ylläpito ja hankkiutuisivat heistä eroon. Jyrkästi hierarkkinen yhteiskunta pysyi pystyssä vain alituisen köyhyyden, kurjuuden ja tietämättömyyden varassa.

47. Lisää draamaa vai lisää hyvinvointia?

Miksi puhumme suurista poliittisista johtajista? Mikä heistä tekee niin erityisen suuria? Poliitikot voivat siirrellä rajoja, julistaa sotia, päättää lainsäädännöstä ja verotuksesta, mutta saavatko he koskaan aikaan mitään aidosti suurta – mitään konkreettista ja pysyvää?

Aleksanteri Suuri oli yksi tunnetuimmista maailmanhistorian suurmiehistä. Mutta mitä hän todellisuudessa sai aikaan? 1500 vuotta ennen Aleksanteri Suuren syntymää ihmiset Makedonian seudulla elivät keskimäärin melko vaatimatonta arkea. Tällöin elettiin teknologisen evoluution tuskallisen hidasta alkuvaihetta, ja vuosituhat toisensa jälkeen vaihtui ilman suurempia oivalluksia ihmisten tavassa asua, elää, valmistaa työkaluja ja hankkia ravintoa. Aleksanteri Suuren noustua valtaan ihmisten arki pysyi muuttumattomana. Se pysyi muuttumattomana Aleksanteri Suuren kuollessa, ja lähes samana se säilyi vielä 1500 vuotta hänen kuolemansa jälkeenkin. Vasta vanhojen auktoriteettien arvovallan kyseenalaistaminen ja tieteellisen menetelmän käyttöönotto paransivat oleellisesti ihmisten hyvinvointia nykyisen Euroopan alueella. Mitä ikinä Aleksanteri Suuri omana elinaikanaan tekikään, niin mitään kovin mullistavaa se ei

voinut olla. Miksi hänet silti nostetaan historialliseksi suurmieheksi?

Hyvin pian Aleksanteri Suuren kuoleman jälkeen hänen imperiuminsa luhistui. Tämän päivän Makedonia on pelkkä hiiren osoittimen kärjen kokoinen piste Google Earthin karttapallossa. Sama nolo kohtalo näyttää kohdanneen kaikkia imperiumeja ja kaikkia poliittisen historian suurmiehiä. Se pistää miettimään. Miksi ylipäänsä nimitämme näitä politiikan traagisia hahmoja ”historian suurmiehiksi”? Oliko Aleksanteri Suuren elämä lopulta yhtään sen suurempi ja merkityksellisempi kuin vaikkapa tavallisen nuoren miehen vauhdikas baari-ilta? Molemmissa toistuu sama tuttu draaman kaari, alkaen kovaäänisestä itsekorostuksesta ja uhosta, päättyen laskuhumalan itkuun ja anteeksipyytelyyn. Kun aika kuluu ja tunteet jäähtyvät, maailma palaa ennalleen, eikä jäljelle jää muuta kuin yksi uusi tarina kerrottavaksi.

Aleksanteri Suuri synnytti suuria tunteita. Aleksanteri Suuri oli oman aikansa Tauno Palo. Kuten valokankaiden Tauno Suuri omana aikanaan myös Aleksanteri Suuri oli oman aikansa suurin tunteiden tuottaja – draaman yksinvalti. Ei kuolemattomia viisauksia. Ei tieteellisiä läpimurtoja tai teknologisia innovaatioita. Ei pysyvää vaikutusta ihmisten hyvinvointiin tai maailmankatsomukseen. Mutta sitäkin enemmän suurta draamaa ja suuria tunteita. Tässä Aleksanteri Suuren panos ihmiskunnalle.

Lähihistoriastamme voimme poimia lukuisia vastaavia kansainvälisen politiikan draaman mestareita. Romanian diktaattori Nicolae Ceaușescu esiintyi Karpaattien Nerona ja Ajatusten Tonavana; Hitler oli jämäkästi pelkkä Führer, suuri johtaja; Stalinin roolihahmo Isä Aurinkoisena vetoaa yhä tänäkin päivänä moniin venäläisiin - vain muutamia mainitakseni. Kaikki he saivat aikaan paitsi valtavaa kärsimystä myös suurenmoista draamaa: tragediaa, komediaa ja farssia – kaikkia draaman tyyllilajeja.

Ainoa asia, jota poliitikot ovat koskaan pystyneet kansalleen tuottamaan, on draamaa. Siinä kaikki. Poliitikoille on käyttöä ainoastaan yhteiskunnissa, joissa ihmisten hyvinvointi on terveen järjen, tieteellisen metodin ja tasapainon älykkyyden sijaan luovutettu yhteiskunnallisen draamatuotannon varaan.

Emme kuitenkaan elä näytelmässä vaan todellisessa, luonnonlakeihin perustuvassa maailmassa. Fysiikan lait ovat todellisia. Samoin kaikki fysiologiset tarpeemme ovat

todellisia. Kaikki ihmisten hyvinvointiin liittyvät ongelmat ovat pohjimmiltaan teknisiä. Miksi silti annamme näiden draaman mestareiden vaikuttaa hyvinvointiimme? Tottumuksestako? Niin kuin ne apinat siellä aitauksessa?

Meidän ei tule jäädä menneisyytemme vangeiksi. Nykyisen tieteellisen ja teknologisen ymmärryksen puitteissa voisimme elää aidosti älykkäästi suunnitellussa yhteiskunnassa, jossa kansalaisten hyvinvointia ei tarvitsisi laskea enää mielipiteiden, taikauskon, politiikan tai ylipäänsä minkään yhteiskunnallisen draamantuotannon mekanismin varaan. Sitä ei myöskään annettaisi sokeaan voitontavoitteluun ja syöpäkasvaimen älykkyyteen perustuvan rahajärjestelmän huoleksi. Draama voi olla viihdyttävää teatterissa tai televisiosta seurattaessa, mutta se tulisi pitää visusti erillään reaalimaailmasta.

Luonto tuottaa ihmisille vain vähän luonnollista draamaa. Tulivuorenpurkaukset, maanjäristykset, myrskyt ja muut luonnonmullistukset ovat luonnon ainoa todellinen draaman lähde, mutta nekin ovat reaalimaailman haasteita ja sellaisina kehittyvän teknologian myötä yhä paremmin ennustettavissa ja hallittavissa. Rakennukset voitaisiin jo nyt suunnitella maanjäristykset, tornadot tai vaikkapa tsunamit kestäviksi, jos ihmisten hyvinvointia pidettäisiin tärkeimpänä tavoiteltavissa olevana asiana. Nykyisin keskitymme sen sijaan vain voiton maksimointiin.

Reaalimaailma luonnonlakeineen on suhteellisen tasainen, ennustettavissa oleva ja vakaa. Teknologian varaan laskettu hyvinvointi on siten varsin pysyvää. Tekniset innovaatiot ovat ajattomia. Kerran keksitty tekninen innovaatio jää lisäämään jälkipolvien hyvinvointia ikuisiksi ajoiksi eteenpäin. Niinpä nykyaikana, jolloin tiede ja teknologia kehittyvät kiihtyvästi kasvaen, myös hyvinvointimme voisi kasvaa kiihtyvästi – elleivät ihmisten erilaiset omatekoiset draamatuotannon mekanismit (kuten keinotekoisesti tuotettu ja ylläpidetty niukkuus) jatkuvasti jarruttaisi tätä kehitystä.

48. Sotaa rauhan ja turvallisuuden nimissä

Yhdysvaltojen laajamittaiset hyökkäykset Irakiin ja Afganistaniin ovat välttämättömiä kansallisen turvallisuuden nimissä – niin sanotaan. Supervalta pitää partasuisia afgaaniluolamiehiä kaiken vaivan ja satojen miljardien dollareiden arvoisina. Vuonna 2007 USA:n puolustusministeriö käytti ”terrorismin vastaiseen sotaan” yli 160 miljardia dollaria. Samana vuonna terrorismin uhreina maailmalla kuoli 70 yhdysvaltalaista. Vertailun vuoksi sanottakoon, että kyseisenä vuonna pähkinäallergia vaati Yhdysvalloissa tuplasti enemmän kuolonuhreja. Jostain syystä emme kuitenkaan näe 320 miljardin dollarin sotaa globaalia pähkinäallergiaa vastaan. Voisiko invaasion taustalla olla siis muitakin syitä kuin Yhdysvaltojen vilpitön halu suojella kansalaisiaan?

Sota on epäilemättä maailman paras bisnes. Sota kuluttaa ihmisten lisäksi kaikkea sitä mitä tehtaot tuottavat. Paras liiketoiminta syntyy silloin, kun pääsee rahoittamaan ja aseistamaan sodan molempia osapuolia ja lopulta jälleenrakentamaan maan kaiken hävityksen jälkeen. Jos valloitetussa maaperässä on paljon luonnonrikkauksia, öljy- ja kaivosteollisuuden omistaminen käy myös kannattavaksi.

Vuonna 2003 alkanut ja vuoden 2011 lopulla päättyneeksi julistettu Irakin sota tuli maksamaan operaatioon osallistuneen liittouman maiden veronmaksajille yhteensä tuhansia miljardeja dollareita, keskimäärin noin 196 miljoonaa euroa päivässä. Kyse on melkoisesta tulonsiirrosta sotateollisuuden hyväksi. Kaikki tuo raha kasvattaa tietysti myös bruttokansantuotetta, mikä talouden kieroutuneiden mittareiden mukaan tarkoittaa lisääntyntä hyvinvointia. Rahaa sodankäyntiin valtiot saavat keskuspankeilta, jonka valtaeliitillä on omistuksia sotatarviketeollisuudessa. Lainan pääoman ja korot maksaa hyväuskoinen, ahkera ja auktoriteettiuskoinen kansa omalla työnteollaan. Päätään puistellen se ihmettelee maailman hulluutta, tietämättä tyypillisesti mitään asioiden todellisista syy- ja seuraussuhteista.

Valtaeliitin omistamat, vain näennäisesti vapaat ja puolueettomat mediatilat annostelevat pelon ja viihteen määrää yhteiskunnassa tilanteen vaatimalla tavalla. Sodankäynnin historian toistaiseksi paras vihollinen on luonteeltaan näkymätön. Se on vihollinen, jonka takuuvarmasti tiedetään pitävän majaansa Afganistanin vuoristoluolissa, mutta jota ei koskaan voida nähdä eikä sen vuoksi myöskään koskaan saada kiinni. Terrorismin vastaista sotaa voitaisiin tarvittaessa ylläpitää

vaikkapa ikuisesti.

Terroristi on vihollinen, joka on luonteeltaan yhtä näkymätön ja ikuinen kuin maailmaa kahlitseva velka. Se karkaa aina vain kauemmaksi, riippumatta siitä kuinka paljon työtä ja vaivaa sen kiinnisaamiseksi tehdään. Kyse ei ole sodan voittamisesta ja päämäärän tavoittamisesta vaan jatkuvasta kuluttavasta liikkeestä. Myös sodan älykkyys on markkinatalouden tavoin syöpäkasvaimen älykkyyttä.

Sota ei ole muuttanut luonnettaan viimeisten vuosituhansien aikana. Ainoa asia, mikä on muuttunut, on sodasta puhuminen. Orwellilaiseen tyyliin puhumme konfliktin hallinnasta, rauhanvälityksestä ja kansainvälisestä kriisinhallinnasta. Siksi kaikkiin rauhan ja rakkauden ilosanomaa levittäviin aseellisiin instituutioihin, järjestöihin ja säätiöihin tulisi suhtautua yhtä suurella varauksella kuin itse terroristijärjestöihin. Ongelmista elämänvoimansa saavat ongelmanratkaisuinstituutiot elävät ja voivat hyvin vain silloin, kun maailmassa on ongelmia. Sota sotaan vastaan ylläpitää ainoastaan sota, ja sodan varaan rakennettu liiketoiminta on aina likaista, riippumatta siitä kuka tai ketkä sen puolesta puhuvat.

Kun suomalainen Martti Ahtisaari voitti vuonna 2008 Nobelin rauhanpalkinnon, tuli myös Suomelle mahdollisuus päästä kiinni maailman tuottoisimpaan bisnekseen. Heti palkinnon varmistettua ryhtyi ulkoasianministeriö valmistelemaan Suomelle uutta orwellilaista rauhanvälityksen strategiaa:

"Suomi tähtää rauhanvälityksen suurvallaksi. Suomella on paljon näyttöjä rauhanvälityksestä, mutta roolia rauhanvälityksessä voidaan vahvistaa entisestään. Ulkoministeriön julkaisema 'Rauhanvälitys – Suomen suuntaviivoja' on keskustelunavaus, joka koskee Suomen uusia mahdollisuuksia rauhanvälityksessä. "Rauhanvälitysaloite on lähtölaukaus sille, että Suomesta tulee todellinen rauhanvälityksen suurvalta", ulkoministeri Alexander Stubb visioi selvityksen julkistustilaisuudessa Katajanokan Kasinolla 6. toukokuuta." (Ulkoasiainministeriö, 6.5.2010)

Meillä todellakin on paljon näyttöjä paitsi rauhanvälityksestä myös suurvaltahankkeista. Taistelimme jo toisessa maailmansodassa yhdessä oman

aikansa suurimman rauhanvälittäjän, Adolf Hitlerin, rinnalla valloitusotaa Neuvostoliittoa vastaan Suur-Suomen puolesta. En nosta tätä historiallista tosiseikkaa esiin niinkään ärsyttääkseni maanmiehiäni kuin herätelläkseni heitä oman aikamme propagandan unesta ja osoittaakseni aseellisen rauhanvälityksen lähtökohtaisen kieroutuneisuuden.

Jotta rauhanvälityksen suurvaltahanketta voidaan viedä eteenpäin tulee sotaan – tai siis rauhanvälitykseen – nihkeästi suhtautuva kansa ensin aivopestä kannattamaan sotaan – tai siis rauhanvälitystä. Ensimmäinen askel tähän on retoriikka. Negatiivisia mielleyhtymiä herättävien kannanottojen sijaan käytetään vain positiivisia ilmaisuja ”Suomesta tulee rauhanvälityksen suurvalta” ja ”Suomi edistää maailmalla rauhan ja vapauden asiaa”. Kuten muistamme, orwellilaisessa maailmassa sota on rauhaa, orjuus vapautta ja tietämättömyys voimaa. Sitä samaa tyhmistyttävää kulttuuria, jota Yhdysvalloissa on sovellettu jo vuosikymmenten ajan, yritetään nyt istuttaa Suomeen. Sen ei pitäisi mennä sellaisenaan läpi. Se on liian läpinäkyvää.

Kuka saattaakaan toteen kaiken pahuuden maailmassa? Eikö hän tyypillisesti ole aina yleensä joku isänmaallinen, kaikkeen hyvään ja kauniiseen uskova kunnon kansalainen, joka valtaeliitin antamaan varmuuteen nojautuen syrjäyttää oman järkensä ja omatuntonsa, ponnistaa voimansa äärimmilleen ja tekee sen mitä on tehtävä rauhan, demokratian ja vapauden nimissä varmistaakseen tuleville sukupolville näin paremman elämän? Kun isänmaalliselle kansalaiselle annetaan tehtävä, niin totta kai hän sellaisen toteuttaa. Onhan hänen täytettävä paitsi omat odotuksensa itsestään urhoollisena ja isänmaallisena soturina myös asetovereidensa odotukset sekä kotona häntä odottavien, samalla kansallis-isänmaallisella propagandalla suggeroitujen, ystävien ja sukulaisten odotukset. Ihmisten tappaminen on aina vain pelkkä väliaikaistoimenpide suurempien tavoitteiden – yleensä rauhan ja väkivallattomuuden – tiellä.

Eivät siis tyrannit tee orjia vaan orjat tyranneja. Orjat, jotka sokeana seuraavat ja palvelevat isäntäänsä. Orjat, jotka eivät ehkä koskaan ole ajatelleet itsenäisesti ainoatakaan ajatusta loppuun saakka vaan ovat pureksimatta nielleet annetun varmuuden johtajiensa viisaudesta ja tuon varmuuden nojalla tappavat, raiskaavat ja ryöstävät ihmisiä vapaamman, kauniimman ja rauhallisemman maailman puolesta.

Sodat perustuvat tyypillisesti köyhien, kouluttamattomien, laiskasti ajattelevien, auktoriteettiuskoisten ja sokeaan kyseenalaistamattomaan tottelevaisuuteen alistuvien nuorten miesten laajamittaiseen alistamiseen, hyväksikäyttöön ja tappamiseen isänmaallisuuden valekaapuun puetun taloudellisen ja valtapoliittisen eduntavoittelun nimissä. Instituutiot kuvailevat näiden julmasti hyväksikäytettyjen ihmisten tekoja sankarillisiksi. Palkinnoksi hirmutöistään he saavat mitaleita, jotka rinnassaan he sitten henkisesti riekaleina palailevat koteihinsa. Kaikki se on paitsi äärimmäisen sairasta myös kovin surullista. Sodissa tehdyt syvästi tiedostamattomat teot johtavat paitsi sodan uhrien pohjattomaan henkiseen tuskaan ja kärsimykseen myös sotilaan omiin painajaisuniin, traumoihin ja masennukseen. Sodassa ei ole mitään sankarillista.

49. Perinteisen journalismin rappio

Kun yleisesti ottaen pohdiskelemme kaikkea sitä, mikä liittyy rahan, vallan ja politiikan todelliseen olemukseen sekä historiasta kumpuavaan laajempaan ymmärrykseen, ei nykyistä valtamediaa vaivaa yksinomaan pelkkä ylhäältä tuleva toimituspoliittinen itsesensuuri ja terveen skeptisyyden puute vaan myös aivan puhdas naiivius.

Jos niin sanotun tutkivan journalismin piiristä pudotetaan automaattisesti pois kaikki sellainen, joka vähänkään viittaa vallitsevien taloudellisten ja poliittisten instituutioiden perustoja kalvavaan kehäpäättelyyn, velkaan perustuvan rahajärjestelmän absurdiin – suorastaan idioottimaiseen – luonteeseen ja yleensäkin ottaen kaikkeen yhteiskunnalliseen rakenteelliseen kieroutuneisuuteen, nousee esiin kysymys, onko meillä ylipäänsä olemassa mitään sellaista kuin vapaa lehdistö? Mitä hyötyä sellaisesta toimijasta on, joka jättää kyseenalaistamatta kaiken sellaisen, mikä loukkaa yleisesti ylläpidettyä virallista näkemystä maailman tilasta ja asioiden syy-seuraus-suhteista? Kuinka tällainen journalismi eroaa muinaisten ja nykyisten diktatuurien propagandasta?

Itsesensuuri on journalistien itse suorittamaa julkisen keskustelun valvontaa, jossa

vallitsevaa asiantilaa liiaksi kyseenalaistava aineisto joko yksinkertaisesti sivuutetaan ilman suurempaa huomiota tai vaihtoehtoisesti mustamaalataan ja luokitellaan salaliittoteorioiksi, mihin vedoten sen julkaisemisesta voidaan pidättäytyä hyvällä omatunnolla.

Journalistin tärkein tehtävä on totuuden etsiminen. Valitettavasti totuuden etsiminen on lopetettava välittömästi siinä vaiheessa, kun asiat ylittävät yleisesti hyväksytyn virallisen totuuden rajan. Ei siksi, etteikö niin voisi olla, vaan koska tiettyjä asioita ole poliittisesti tai taloudellisesti järkevää nostaa esille. Jotkin asiat voisivat paljastuessaan aiheuttaa niin suuria mullistuksia yhteiskunnan perusrakenteissa, ettei kaikkea tietoa yksinkertaisesti voida laskea julkisuuteen. Siksi media keskittyykin paljastamaan vain pientä ja keskisuurta vallan väärinkäyttöä. Yhteiskunnan perusrakenteisiin pesiytyneen mädännäisyyden paljastaminen jää auttamatta itsesensuurin kynsiin. Siksi todellinen muutos tulee ulkoapäin. Tässä prosessissa internetin kaltaisella uudella sensuroimattomalla medially tulelee olemaan merkittävä rooli.

Ennen internetin aikakautta kaikki virallisesta totuudesta poikkeava informaatio voitiin helposti sivuuttaa jättämällä se yksinkertaisesti kaiken uutisoinnin ulkopuolelle. Enää tämä ei ole mahdollista. Internetin aikakaudella kuka tahansa voi saada äänensä kuuluviin ja puuttua näkemiinsä yhteiskunnallisiin epäkohtiin.

Nykypäivänä jokainen ihminen voi itse ryhtyä tutkivaksi journalistiksi, julkaista tutkimuksensa internetissä ja kantaa siten oman kortensa kekoon paremman maailman puolesta. Jos puhut totta, sanomasi resonoi ihmisten terveen järjen kanssa ja nousee ennemmin tai myöhemmin laajan yleisön tietoisuuteen riippumatta siitä, näytetäänkö kasvojasi televisiossa tai kirjoitetaanko ajatuksistasi lehdissä. Jos puhut totta, et tarvitse massamedian tai valtakunnan virallisen totuuden hyväksyntää sanoillesi. Saat äänesi kuuluviin virallisesta totuudesta huolimatta.

Tulevaisuudessa valtamedian ylläpitämä maailmankatsomus tulee resonoimaan yhä heikommin keskivertoihmisten maailmankatsomuksen kanssa. Valtamediaan suhtaudutaan yhä enenevässä määrin vain yhtenä vahvasti puolueellisena, taloudellisesti ja poliittisesti latautuneena mielipiteenmuokkaajana. Mitä siis tapahtuu,

kun ihmisten ymmärrys yhteiskunnallisista mekanismeista kasvaa ja valtakunnan virallinen totuus paljastuukin pelkäksi illuusioksi? Luonnollisesti yhä useammat irtisanovat lehtitilauksensa, jättävät uutiset katsomatta ja hylkäävät korruptoituneen uutistarjonnan. Tuskinpa kukaan haluaa tulla tietoisesti suggeroiduksi ja vieläpä maksaa omasta aivopesustaan.

50. Sosiaalisen epätasa-arvon ja sotateollisuuden synergia

Yhdysvalloissa, jossa osa vankeinhoidosta on ulkoistettu yksityisten yritysten liiketoiminnaksi, vankiloissa viruu enemmän vankeja asukaslukuun suhteutettuna kuin kolmessa seuraavaksi vankirikkaimmassa maassa yhteensä. Vuoden 2006 lopussa yhdysvaltalaisissa vankiloissa tiilenpäitä luki yli 2,25 miljoonaa ihmistä. Sataatuhatta asukasta kohti Yhdysvalloissa oli 751 vankia, kun hopeasijalle sijoittuneessa Libyassa vastaava luku oli 217. Pronssille päätyneessä Iranissa luku oli 212 ja Kiinassa 119 vankia sataatuhatta asukasta kohden.

Ihmisoikeusjärjestö Human Rights Watchin raportin mukaan Yhdysvaltojen vankiloiden asukkien määrä on noin kuusinkertaistunut 30 vuodessa ja jatkaa yhä vain kasvuaan. Mitä enemmän yhteiskunnassa on köyhyyttä ja rikollisuutta, sitä enemmän uusia vankiloita rakennetaan ja sitä suurempia voittoja yksityiset vankilat takovat. Köyhistä ja kouluttamattomista ihmisistä uusia asiakkaita hamuavan vankilabisneksen suurin yksittäinen kilpailija on valtiollinen sosiaaliturvajärjestelmä. Lobbaamalla valtiollisen sosiaaliturvan leikkauksien ja alati kiristyvän lainsäädännön puolesta ihmisongelmista hyötyvät instituutiot ajavat köyhiä ihmisiä yhä ahtaammalle ja sitä kautta myös yhä enenevässä määrin yksityisten vankiloiden asiakkaisiksi.

Yhdysvalloissa vankeinhoidon sanotaankin korvanneen yhteiskunnan huonompiosaisen kansanosan sosiaaliturvan. Köyhät ihmiset täyttävät tärkeää tehtävää paitsi keskiluokan pelotteena myös yhteiskunnallisen väkivaltakoneiston (poliisin ja armeijan) sekä alati kiristyvän lainsäädännön oikeutuksen puolustajina. Mitä kehnompia sosiaaliturva, sitä enemmän rikollisuutta. Mitä enemmän rikollisuutta, sitä turvattomampi yhteiskunta. Mitä turvattomampi yhteiskunta, sitä enemmän valtaa

järjestystä ylläpitäville instituutioille ja sitä suuremmat voitot vankilabisnekselle. Ja niin piiri pieni pyörii. Pyörii ja kasvaa alati pyöriessään.

USA on luokkaerojen luvattu maa, jossa luokkien välinen liikkuvuus on lähestulkoon olematonta. Yhdysvalloissa köyhät ja kouluttamattomat ihmiset ajetaan järjestelmän taholta umpikujaan, jossa heillä on jäljellä lopulta enää vain kaksi vaihtoehtoa. He voivat joko yrittää elättää itsensä ja perheensä hanttihommia tai pikkurikoksia tehden – tietäen päätyvänsä lopulta joko vankilaan tai ennenaikaiseen hautaan – tai sitten he voivat tehdä totaalisen täyskäännöksen ja vaihtaa epäsäännöllisen elämänsä kuriin ja järjestykseen liittymällä armeijaan.

USA:n armeija on anteeksiantava, hyväntahtoinen ja huolehtiva. Armeija ei muistelee alokkaiden menneisyyttä saati aiemmassa elämässä tehtyjä pikkurikoksia. Armeija ei tee eroa rotujen, uskontojen tai luokkien välillä vaan kohtelee kaikkia värvättyjä alokkaitaan tasa-arvoisesti. Olitpa rikas taikka köyhä, musta taikka vaalea, homo taikka hetero olet aina tervetullut armeijaan. Armeija antaa alokkailleen mahdollisuuden aloittaa kaiken puhtaalta pöydältä. Armeija tarjoaa koulutuksen, terveydenhuollon, lastenhoidon, eläkkeen, ruuan, vaatetuksen, kuljetuksen ja majoituksen. Kun päälle vielä lasketaan sotilaille maksettu päiväraha, nousee etuuksien yhteenlaskettu arvo jopa sataantuhanteen dollariin vuodessa. Eikä sotilailta vaadita mitään muuta kuin uskollisuutta ja tottelevaisuutta.

Vuonna 1998 tehdyn tutkimuksen mukaan noin kaksi kolmasosaa kaikista Yhdysvaltojen armeijan alokkaista kertoi liittyneensä armeijaan tulevaisuuden opiskelupaikkaa tai siviiliammattia silmällä pitäen. Monelle yhdysvaltalaisnuorelle asepalvelus on käytännössä ainoa mahdollinen tie kelpvolliseen koulutukseen ja kunnolliseen elämään. Määrätty palvelusaika Yhdysvaltojen armeijassa oikeuttaa sotilaan erilaisten opiskelija-apurahojen anomiseen, joita puolestaan tarvitaan kymmeniin tuhansiin dollareihin nousevien lukukausimaksujen kattamiseen. Usein jo pelkkä armeijassa saatu ilmainen koulutus antaa eväät kunnollisiin siviilielämän ammatteihin. Niinpä monille huono-osaisille ihmisille ainoaksi mahdollisuudeksi jää armeijaan liittyminen. Heidän täytyy matkustaa kaukaisiin maihin tappamaan vielä itseäänkin huono-osaisempia ihmisiä lunastaakseen itselleen yhteiskuntansa hyväksynnän ja omalle jälkikasvulleen rauhallisen, turvallisen ja tasapainoisen

lapsuuden.

Sotilasmahdin ylläpito on suurin yksittäinen menoerä Yhdysvaltojen liittovaltion budjetissa. Käytännössä se tarkoittaa valtion suoraa tulonsiirtoa maan sotateollisuudelle. Sotateollisuuden osakkeet ovat listattuina New Yorkin pörssissä, minkä seurauksena myös miljoonat tavalliset piensijoittajat saavat osakkeiden arvonnousun ja osinkojen kautta suoraa taloudellista hyötyä maansa sodankäynnistä. Lisäksi Yhdysvaltojen sotilaallinen läsnäolo heijastuu myös muiden teollisuudenalojen menestykseen parantaen muun muassa raaka-aineiden saatavuutta miehitystyistä maista saatujen luonnonresurssien johdosta.

Kaiken kaikkiaan USA:n sotateollisuus työllistää suoraan tai välillisesti yhteensä noin viisi miljoonaa kansalaista. Tämä tarkoittaa yli neljää prosenttia maan työväestöstä. Kun ajattelet, minkälaisen reaktion yksittäisten yritysten toimeenpanemat satojen ihmisten lomautukset tai irtisanomiset saavat aikaan kotimaisessa mediakentässämme ja kun vertaat sitä mielessäsi satojen miljardien dollareiden sotabisnekseen, alat saada jonkinlaisen käsityksen niistä mekanismeista jotka todellisuudessa ylläpitävät maailmassa sotia, mutta jotka valtakunnan virallinen totuus jättää järjestelmällisesti huomioimatta. Kyse on voitonmaksimoinnin ongelmasta eli pohjimmiltaan rahan ongelmasta. Sodat, niukkuus ja kurjuus ovat kiinteä osa ihmisongelmista hyötyvää, voiton maksimointiin perustuvaa rahajärjestelmää. Tämä sama ongelma koskee kaikkia rahajärjestelmiä. Siksi muutosta on haettava rahajärjestelmän ulkopuolelta. On omaksuttava kokonaan uusi ajattelutapa.

Sodat, köyhyys ja planeettamme resurssien tuhlaus eivät tule koskaan loppumaan maailmasta minkään institutionalisoituneen ihmisoikeus-, eläinoikeus- tai luonnonsuojelujärjestön toimesta. Ne eivät tule loppumaan myöskään minkään poliittisten tai taloudellisten hyvätahdoneleiden seurauksena. Kansanäänestykset ovat merkityksettömiä. Mielenosoitukset eivät muuta mitään. Kaikki se työ, mitä teet järjestelmän sisällä, ei tule koskaan johtamaan todelliseen muutokseen. Niin kauan kuin olet sokea rahajärjestelmän ja siitä kumpuavan negatiivisen yhteiskunnallisen energian mekanismeja kohtaan olet omiasi ainoastaan vahvistamaan ja ylläpitämään asioiden vallitsevaa tilaa.

Kaikki vastustus, oli se sitten järjestelmään sopeutunutta, organisoitunutta vastustusta tai järjestelmään sopeutumaton, väkivaltaan ja kaaokseen perustuvaa vastustusta, muuttuu lopulta aina järjestelmää ylläpitäväksi energiaksi. Negatiivista energiaa hyväksikäyttävä järjestelmä saa elinvoimansa ihmisten negatiivisesta energiasta. Niinpä kaikki vastustaminen on turhaa. Pelkkä vastustaminen ilman kokonaisvaltaista tietoisuuden muutosta ei muuta mitään.

Todellinen muutos ei tule vastustuksen vaan kokonaisvaltaisemman ja korkeamman tietoisuuden kautta. Tiedosta ja hyväksy se mitä on – älä vastusta sitä. Anna sen olla. Anna sille anteeksi. Ryhdy vasta sen jälkeen tarvittaviin toimenpiteisiin. Tällöin energiasi muuttuu positiiviseksi. Sinulle itsellesi tulee parempi olo, etkä enää omalla tiedostamattomuudellasi ruoki negatiivista järjestelmää. Tällöin kaikki se mitä teet tulee korkeammasta tietoisuudestasi. Sinusta itsestäsi tulee muutos.

OSA V: KOHTI TULEVAISUUDEN YHTEISKUNTAA

51. Tiedosta ongelman ydin

”Katso ympärillesi. Kaikki on takaperin, kaikki on nurinkurin. Lääkärit tuhoavat terveyden, lakimiehet tuhoavat oikeuden, psykiatrit tuhoavat mielenterveyden, tiedemiehet tuhoavat totuuden, valtamedia tuhoaa informaation, uskonto tuhoaa hengellisyyden ja hallitukset tuhoavat vapauden.”

– Michael Ellner

Kun rahan älykkyys – syöpäkasvaimen älykkyys – asetetaan yksilöllisen, yhteiskunnallisen ja planetaarisen resurssienhallinnan lähtökohdaksi, muodostuu kaikesta yhteiskunnallisesta käyttäytymisestä ja kaikista yhteiskunnallisista rakenteista tuota älykkyyttä mukailevaa, sitä tukevaa ja siihen nojautuvaa. Niinpä kaikki yhteiskunnallinen käytös, kaikki yhteiskunnallinen päätöksenteko, kaikki

yhteiskunnallinen liikehdintä – koskipa se mitä tahansa – on nykyjärjestelmän puitteissa pohjimmiltaan vaikeasti kieroutunutta.

Edustuksellinen demokratia, lainsäädäntö, valtio, oikeuslaitos, poliisi, armeija – kaikki yhteiskunnalliset rakenteet, joiden uskomme lisäävän hyvinvointiamme ja tuovan meille turvaa – ovat rakentuneet syöpäkasvaimen älykkyyden lähtökohdista syöpäkasvaimen älykkyyden varaan. Niinpä yhteiskunnallisten instituutioiden tarjoama turvan tunne on petollista ja valheellista turvan tunnetta. Jopa hyväntekeväisyys- ja ympäristöjärjestöt, jotka pyrkivät ratkomaan ongelmiamme rahajärjestelmän puitteissa, ovat myös itse saman vaikeasti sairaan järjestelmän osia. Hyväntekeväisyys kieroutuneen resurssienhallintajärjestelmän puitteissa on pohjimmiltaan pelkkää kuolevan potilaan – tässä tapauksessa ihmiskunnan ja planeetan – saattohoitoa. Vaikka sairauden näkyvien oireiden hoitoon ja kivun lievitykseen käytetään paljon energiaa, ei tästä koidu potilaalle pysyvää helpotusta ja todellista hyötyä niin kauan kuin oireiden syy jää selvittämättä ja itse sairaus parantamatta.

Niinpä kaikki nykyinen talouden tosiasioihin perustuva poliittinen ja yhteiskunnallinen päätöksenteko on pohjimmiltaan itsetuhoista ja sellaisena viimekädessä omiaan vain edistämään pahoinvointiamme. Kun siis lähdemme kyseenalaistamaan nykyistä taloustieteisiin perustuvaa resurssienhallinnan älykkyyttä, tulemme samalla kyseenalaistaneeksi myös kaikki nyky-yhteiskunnalle tyypilliset rakenteet ja mekanismit niiden perustuksia myöten. Kyse ei ole enää poliittisesta oikeistosta tai vasemmistosta, ei kommunismista tai kapitalismista. Sitä on mahdoton lokeroida osaksi mitään aikaisempaa yhteiskunnallista ideologiaa tai ajatusrakennelmaa. Menemme alueelle, joka on täysin kaikkien nykyisten yhteiskunnallisten, poliittisten ja taloudellisten käsitteiden ulkopuolella. Niinpä voit huoletta unohtaa kaiken, mitä sinulle on koskaan yhteiskunnan toiminnasta opetettu. Ajattelutavan muutos on perinpohjainen.

Mitä sitten tilalle? Mistä esikuva uudelle, aidosti älykkäälle ja tasapainoiselle planetaariselle resurssienhallinnalle?

52. Tasapainon ja harmonian älykkyys

Perinteinen älykkyystesti mittaa – ja nykyinen kulttuurimme arvostaa – loogista päättely- ja uudenomaksumiskykyä, mutta se ei millään tavoin mittaa ajattelun kypsyyttä eli sitä, millä tavoin tuo älykkyys linkittyy kestäviin arvoihin ja kestävään hyvinvointiin. Pelkkä raaka äly ilman ajattelun kypsyyttä on omiaan johtamaan kehityksen harhapoluille. Toisaalta pelkkä ajattelun kypsyyys ilman aivojen tehokasta prosessointikykyä jättää kehityksen polkemaan paikoilleen. Vasta kun aivojen prosessointivoima yhdistyy ajattelun kypsyyteen – vasta silloin voimme puhua todellisesta älykkyydestä. Todellinen älykkyys on elämää ylläpitävää tasapainon ja harmonian älykkyyttä. Täydellisimmässä muodossaan voimme havaita tuon älykkyuden luonnon toiminnassa.

Oma elimistömme muodostaa monin tavoin samankaltaisen suljetun ja rajallisen ekosysteemin kuin oma planeettammekin. Miten elimistömme miljardit solut ja niiden muodostamat elimet ovat järjestäneet oman resurssienhallintansa? Onko elinten välillä käynnissä jatkuva taistelu rajallisista resursseista? Perustuuko elinten ja edelleen solujen välinen keskinäinen vuorovaikutus kilpailun, yksilön hyödyn maksimoinnin ja ikuisen hallitsemattoman kasvun periaatteille? Kuinka kauan uskoisit elimistön pysyvän toimintakykyisenä, jos kaikki sen osat noudattaisivat tasapainon ja harmonian älykkyuden sijaan taloustieteellistä älykkyyttä? Tuskin kovinkaan kauan. Mikään elimistön osa ei pyri ikuiseen kasvuun, saati roihuamaan itselleen alati suurempaa osaa yhteisistä resursseista. Kaikki elimistön osat tiedostavat tarvitsevansa tasapuolisesti toinen toisiaan. Toisin kuin taloustieteellinen älykkyys, tasapainon ja harmonian älykkyys tukee ja ylläpitää elämää. Niinpä tämä älykkyys on lopulta ainoa realistinen lähtökohta myös aidosti kestäväälle planetaariselle resurssienhallinnalle.

Silti monet uskovat rahan olevan kiinteä osa ihmistä ja ihmisyyttä – että rahataloutemme ja sitä kautta myös yhteiskuntamme ja kulttuurimme palkitsevat arvot, kuten ahneus, itsekkyyys ja sokea omaneduntavoittelu, ovat elintärkeä osa yhteiskunnan toimintaa ja palkitsemisen arvoisia piirteitä. Tämä on kuitenkin totta vain syöpäkasvaimen älykkyuden puitteissa.

Vasta kun nykyinen perustarpeiden niukkuudesta elinvoimansa saava kulttuurimme on väistynyt nykytieteen ja teknologian mahdollistaman runsauden ja hyvinvoinnin tieltä; vasta kun ihmisten ei tarvitse enää jatkuvasti myydä itseään ja taistella toisiaan vastaan vain saadakseen rahaa pysytelläkseen hengissä – vasta silloin voivat ihmisen tarvehierarkian korkeammat tarpeet astua esiin. Pelon ja pakon sijaan ihmiset tekevät työtään tiedonnälkäänsä, uteliaisuutensa ja sisäisen tyydytyksensä ohjaamina. Ahneus, itsekkyyks ja omaneduntavoittelu eivät ole kiinteä osa ihmistä tai ihmisyyttä. Ne ovat kiinteä osa vain tätä nykyistä primitiivistä kulttuuriamme, johon olemme valitettavan hyvin sopeutuneet.

Tiede on osoittanut, että ihmislapsi on synnynnäisesti empaattinen ja auttavainen, että ihmiseen on sisäänrakennettu synnynnäinen myötäelämisen kyky ja reiluudentunne, että hän pyrkii luontaisesti suosimaan kauneutta, tasapainoa ja harmoniaa epätasapainon, sekasorron ja kaaoksen sijaan. Kaikki tarvittava on siis ihmisessä jo luontaisesti. Myös kaikki muutokseen tarvittava tiede ja teknologia ovat jo olemassa. Ainoa mitä enää tarvitaan on muutos ihmisten tietoisuudessa.

Lapsi sopeutuu aina osaksi ympärillään vallitsevaa kulttuuria, olipa tuo kulttuuri mikä hyvänsä. Niinpä kieroutuneeseen kulttuuriin syntyneestä ja kieroutuneessa kulttuurissa kasvaneesta lapsesta tulee aina myös itsestään kieroutuneen kulttuurin edustaja, ylläpitäjä ja suojelija – ainakin siihen saakka, kunnes hän tulee tietoiseksi oman kulttuurinsa kieroutuneisuudesta ja kykenee purkamaan oman ohjelmointinsa. Kieroutunut kulttuuri pystyy hallitsemaan ihmistä vain sillä edellytyksellä, että sen kieroutuneisuus pysyy ihmiseltä itseltään salassa. Tiedostamattomat tavat ja tottumukset voivat pysyä hallitsevina vain niin kauan kuin ne pysyvät tietoisuuden kynnyksen alapuolella eikä ihminen täysin oivalla niiden mekanismeja. Sillä hetkellä, kun tiedostamaton käytös saatetaan tietoisien tajunnan valoon – kun sen olemuksen syyt, rakenteet ja vaikutukset tietoisesti ymmärretään – sillä hetkellä sen taika katoaa ja vapautumisprosessi voi alkaa. Ohjelmointi voidaan purkaa vasta, kun ohjelmointi on tiedostettu.

On syntymässä kokonaan uusi tietoisuus – entistä selkeämpi ja kokonaisvaltaisempi ymmärrys yhteiskunnasta ja sen mekanismeista, sekä omasta roolistamme niiden

osana. Yhä useammalle ihmiselle on selviämässä, että jollei se, mitä nyt kutsumme rahaksi, taloudeksi ja politiikaksi, pysty huolehtimaan rajallisen planeettamme älykkäästä, kestävästä ja tasapainoisesta resurssienhallinnasta tasapuolisesti kaikkien ihmisten hyväksi, tulee se, mitä kutsumme yhteiskuntaevoluutioksi, hävittämään tieltään rahan, talouden ja politiikan ja korvaamaan sen kokonaan uudella resurssienhallinnan älykkyydellä. Alamme vihdoinkin herätä vuosituhantisesta tiedostamattomuuden unestamme. Emmehän tietoisesti valitsisi resurssienhallintajärjestelmämme esikuvaksi syöpäkasvaimen älykkyyttä ja siitä seuraavaa kaaosta, kärsimystä ja kasvavia ongelmia, jos todella tietäisimme mitä olemme tekemässä.

53. Hypnoosista herääminen

Kulloinkin ajan henki tuodittaa ihmiset oman aikansa harhan uneen. Suurin osa ihmisistä on nukkunut koko ikänsä. Kun ihminen nukkuu ja näkee unta, on hän yleensä kykenemätön arvioimaan omaa tilaansa. Havahtuneen ihmisen perspektiivistä katsoen unimaailmaa kyllä näyttäytyy hullunkurisena, mutta tämän ihminen voi ymmärtää vasta herättyään. Unessa kaikki sen sijaan tuntuu täysin todelliselta ja järkevältä.

Ongelma on siinä, kuinka saada syvästi tiedostamattomat ihmiset hereille. Herääminen vaatii ponnistelua; oman kulttuurisidonnaisen maailmankatsomuksensa täydellistä kyseenalaistamista; yhteiskunnallisen draaman mekanismien tunnistamista ja erottamista reaali maailman tosiasioista; harhasta irrottautumista. Egoistinen yhteiskunta on tiedostamaton, harhainen ja sairas yhteiskunta. Tiedostamaton, sairas ja harhainen yhteiskunta tuottaa tiedostamattomia, harhaisia ja sairaita kansalaisia.

Hypnoosi on vuorovaikutussuhde, jonka perustana on hypnoosiin alistuvan ihmisen luottamus, kunnioitus ja halukkuus yhteistyöhön hypnotisoijansa kanssa. Ilman luottamusta hypnotisointi ja ihmisen suggerointi ei voisi olla mahdollista. Sillä hetkellä, kun ihminen kyseenalaistaa oman tietoisuuden tilansa, hän on ottanut ensimmäisen askeleen kohti heräämistä. Instituutioiden olemassaolo on riippuvainen kansalaisten halusta tulla hallituksi. Vasta kun instituutio kyseenalaistetaan ja

ihmisten halukkuus yhteistyöhön hypnotisoijansa kanssa horjuu, voi instituutioiden ylläpitämä lumous alkaa murentua ja ihmisten heräämisprosessi käynnistyä.

Sairaassa yhteiskunnassa yksilön rohkeus ei ilmene valtavirran myötäilemisenä. Ei se liioin ilmene yksilön väkivaltaisena radikalisoitumisena. Väkivalta, aggressio ja kiihtymys ovat saman egoistisen harhan ilmentymää, joka aiheutti alkuperäisen ongelman. Ihmisen todellinen rationalisoituminen ei johda väkivaltaiseen radikalisoitumiseen. Todellinen rohkeus on ihmiskunnan ajattomien totuuksien rauhanomaista mutta äänekkästä puolustamista ajan hengestä, aatesuuntauksista tai ideologioista riippumatta. Tiedostava ihminen on kaikkina aikoina immuuni kaikille ajan hengen ilmiöille, eikä hän tarvitse matkallaan muuta opastajaa, guraa tai opettajaa kuin oman sisäisen äänensä.

Muutos tulevaisuuden yhteiskuntaan tapahtuu henkilökohtaisen oivalluksen kautta, ei painostuksen tai aggression keinoin. Kukaan ei tule yöllä koputtamaan ovellesi soihtuun ja seipäin varustautuneena, vaatien sinulta taas yhden uuden oppirakennelman tai ideologian tunnustamista. Kukaan ei myöskään tule vaatimaan omaisuuttasi luovutettavaksi, saati muita pakkotoimenpiteitä. Muutos tulee tapahtumaan täysin vapaaehtoisesti ihmisten oivallettua vapaaehtoisuuteen, avoimuuteen ja jakamiseen perustuvan positiivisen yhteiskunnallisen energian edut syöpäkasvaimen älykkyyteen ja siitä kumpuavaan negatiiviseen yhteiskunnalliseen energiaan verrattuna.

Vaikeus ei ole uuden ajattelutavan oppimisessa. Suurin haaste on kaikista vanhoista harhoista ja pinttyneistä ajatustottumuksista luopumisessa. Paradoksaalisesti se kaikki tarkoittaa samalla myös kärsimyksestä luopumista. Sekä yhteiskunnallisesta että egoistisesta draamasta luopumista. Positiivisen yhteiskunnallisen energian paradigma on luonnollinen, harmoninen ja tasapainoinen paitsi planetaarisella myös henkisellä tasolla.

Toisin kuin yleisesti luullaan, tiede ja hengellisyys eivät ole toistensa vastakohdat. Todellinen tiede, todellinen taide ja todellinen hengellisyys kumpuavat täsmälleen samasta alkutilasta, pyrkien kuvaamaan täsmälleen samaa asiaa. Todellisella hengellisyydellä ei ole mitään tekemistä uskontoinstituutioiden tai uskonnollisuuden

kanssa. Institutionalisoitunut uskonnollisuus on todellisen hengellisyysden vääristyneisyyden ilmentymä – todellisen hengellisyysden vastakohta.

Monet maailmanhistorian suurimmista tieteellisistä neroista ovat olleet juuri edellä kuvatulla tavalla hengellisiä – Albert Einstein heistä viimeisimpänä. Myös nykyaikainen tiede ja etenkin kvanttimekaniikan saralla tapahtunut tutkimus (muun muassa Nassim Harameinin vallankumouksellinen teoria) sitovat hengellisyysden ja tietoisuuden (consciousness) merkittäväksi osaksi maailmankaikkeuden rakennetta. Onkin oletettavaa, joskaan ei välttämätöntä, että käytännön muutos kohti tulevaisuuden yhteiskuntaa tulee tapahtumaan maailmankäsityksemme mullistavan tieteellisen läpimurron saattelemana.

54. Olemme yksi planeetta

Lisääntynyt byrokratia, kuri ja valvonta ovat kaikkina aikoina ja kaikissa kulttuureissa johtaneet lisääntyneeseen pysähtyneisyyteen, tehottomuuteen ja pahoinvointiin. Byrokratia paitsi vähentää ihmisten luovuutta ja innovatiivisuutta myös tekee ihmisten käyttäytymisestä epäinhimillisempää ja konemaisempaa. Sen sijaan, että ajattelisimme itse, piiloudummekin erilaisten yhteiskunnallisten instituutioiden ja taloudellisten organisaatioiden taakse ja annamme kylmän ja tunteettoman byrokratiakoneiston ajatella puolestamme. Ahtaan sääntöjärjestelmän sisään pakotetusta luovasta ihmisyyksilöstä tulee pian merkityksetön koneen osa. Sen sijaan, että ihmiset oppisivat luottamaan itseensä ja toisiinsa, heistä tulee kyynisiä ihmisyyden epäilijöitä.

Kun tunnistamme nykyisten yhteiskuntainstituutioidemme ylläpitämät niukkuutta tuottavat ja niukkuudesta elinvoimansa saavat mekanismit ja uskallamme kokonaisvaltaisesti kyseenalaistaa kaikki kulttuuristamme omaksumamme arvot, asenteet ja ajatustottumukset, eteemme avautuu kokonaan uusi, rajattomien mahdollisuuksien maailma. Kokonaisvaltaisen ja tasapainoisen globaalin hyvinvoinnin tuottaminen ei enää pitkään aikaan ole ollut teknisesti mahdotonta. NykYTEknologian aikakaudella se ei olisi enää edes vaikeaa, elleivät erilaiset uskonnolliset, taloudelliset ja poliittiset instituutiot suoraan hyötyisi ongelmistamme

ja ylläpitäisi niitä. Talouden lakien ja vanhojen instituutioidemme puitteissa yhteiskunnallinen kurjuus, hätä ja kärsimys eivät tule koskaan katoamaan maailmastamme. Instituutioiden ylläpitämään peliin on ohjelmoitu ihmiskunnan itsetuho. Meidän on tultava siitä tietoiseksi. Emme voi samaistaa omaa älykkyyttämme syöpäkasvaimen älykkyyteen. Me olemme itse ohjelmoineet oman yhteiskuntajärjestelmämme. Vain me itse kykenemme purkamaan oman ohjelmointimme.

Minkä tien sinä valitset? Uskotko todella, että nykyinen elämäntapamme olisi millään tavoin kestävää saati järkevää? Uskotko todella, että syöpäkasvaimen älykkyyss planeetan resurssienhallintajärjestelmänä on parasta, mihin ihmiskuntana pystymme? Uskotko todella, että jatkuva niukkuus, vastakkainasettelu, kilpailu, salailu, pelko ja ahdistus olisivat yltäkyläisyyttä, yhteistyötä, avoimuutta, uteliaisuutta, onnellisuutta ja täydellistä vapautta hedelmällisempi lähtökohta ihmiskunnan hyvinvoinnin perustaksi?

Meillä on olemassa kaikki tarvittava tieto ja teknologia täysin uuden paradigman, kokonaan uuden yhteiskuntaevoluution toteuttamiseksi, mutta jotta voisimme koskaan päästä siitä osalliseksi, meidän tulee ensin astua ulos pimeästä ja rajoittuneesta maailmankatsomuksestamme.

Tarvitsemme kokonaan uutta näkökulmaa asioihin, täysin uudenlaista ajattelua. Unohda siis kaikki, mitä sinulle on järjestelmän taholta opetettu. Tiedosta etenkin rahajärjestelmiin – kaikkiin niihin – sisältyvät ongelmat, ja ryhdy etsimään ratkaisua kokonaan niiden ulkopuolelta. Unohda kaikki yhteiskunnalliset, poliittiset ja taloudelliset auktoriteetit riippumatta siitä, kuinka karismaattisilta ja uskottavilta he puheissaan vaikuttavat. Kaikki, mitä he sanovat, perustuu pohjimmiltaan yksinkertaisiin kehäpäätelmiin ja itsetuhoiseen ajatteluun: syöpäkasvaimen älykkyyteen.

Unohda valtiot ja ihmisten karttoihin vetämät keinotekoiset rajat. Tee selvä ero keinotekoisien uskontoinstituutioiden ja ihmisestä sisältä kumpuavan henkisyyden välille. Kyseenalaista kaikki instituutiot ja tiedosta, kuinka ne kaikki saavat elinvoimansa ihmisongelmista. Kyseenalaista keinotekoisesta niukkuudesta,

yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta ja ikuisista vastakkainasettelun lähtökohdista ravintonsa saava oikeuslaitoksemme ja lakijärjestelmämme. Unohda niukkuuden ja teknologisen kehittymättömyyden aikakaudelta peritty vanhentunut käsitys siitä, että kaikilla ihmisillä tulisi olla palkkatyö. Tiedosta, kuinka sinuun on tunteisiisi vetoamalla saatu ohjelmoitua vastakkainasettelun lähtökohdista kumpuavaa uskonnollisuutta ja isänmaallisuutta. Unohda myös vastakkainasettelun lähtökohtiin perustuva kansalaisuutesi. Muista, että todellisuudessa olemme yksi planeetta ja yksi ihmiskunta – olemme kaikki yhtä.

Kyseenalaista kaikki, mitä näet ympärilläsi. Suurin osa kulttuuristasi on pelkkää ajan hengen harhaa – harhaa, joka on omiaan kierouttamaan käytöstäsi ja vierottamaan sinua yhä kauemmas todellisesta maailmasta ja yhä kauemmas ihmisyyden peruskokemuksesta. Tuo harha estää sinua näkemästä saavutettavissa olevaa, nykytieteen ja teknologian mahdollistamaa, täysin ennen kokematon globaalia hyvinvointia, vapautta, tasa-arvoa ja turvallisuutta.

Tarkastele maailmaa vain kaiken tosiasiallisen puitteissa. Tunnista luonnonlait. Tunnista ihmiskunnan kehittämä teknologia ja sen synnyttämät mahdollisuudet. Tunnista planeettamme yltäkylläiset luonnonresurssit. Tunnista rajoista ja kulttuureista riippumaton ihmisyyden peruskokemus. Kaikki ihmiset kaikkialla maailmassa ovat pohjimmiltaan täsmälleen samanlaisia, täsmälleen samoja asioita haluavia, samoin tuntevia, pohjimmiltaan samoin ajattelevia. Kaikki uskonnot perustuvat pohjimmiltaan samaan hengellisyyteen, samaan ykseyden ajatukseen. Kukaan ei todellisuudessa tahdo sotaa. Kukaan ei tahdo kokea nälkää, kurjuutta tai sairauksia. Vain pelko, epätoivo, epäoikeudenmukaisuus ja niukkuus ajavat ihmiset epätoivoisiin tekoihin. Kaikki ihmiset kaikkialla maailmassa tarvitsevat terveellistä ruokaa, puhdasta juomavettä, vaatteita, asuntoja, harhasta vapaata koulutusta ja parhaan mahdollisen terveydenhuollon. Nämä asiat ovat tosiasioita ja sellaisina täysin irrallisia kulloisestakin ajan hengen harhasta. Vain tosiasialliset seikat määrittävät todellisten mahdollisuuksiemme rajat, ja nuo rajat venyvät edellämme sitä mukaa, kun tietomme ja ymmärryksemme luonnon mekanismeista kasvaa. On aika herätä.

55. Yhteiskuntaevoluution kynnyksellä

Raha oli neoliittisen vallankumouksen yhteydessä syntynyt oman aikansa nerokas innovaatio, joka vauhditti huikeasti tieteen ja teknologian kehitystä ja helpotti ihmisten välistä hyödykkeiden vaihtoa ja hyvinvoinnin kehitystä. Raha oli välttämätön ja tärkeä osa yhteiskunnallista evoluutiota. Sitä ei kuitenkaan missään nimessä voida pitää kehityksen päätepisteenä.

Samalla tavoin kuin arabialaiset numerot syrjäyttivät roomalaiset numerot epäkäytännöllisinä kehittyneempien laskutoimitusten edessä, tulee myös taloustieteisiin ja rahaan perustuva planetaarinen resurssienhallinta tekemään tilaa tasapainoisemmalle ja harmonisemmalle resurssienhallinnan älykkyydelle. Ihmiskunnalla on toivoa. Rahalla sitä ei ole. Kohtaloitamme ei ole sidottu yhteen.

Tarvitsimme rahaa saavuttaaksemme nykyisen tieteellisen ja teknologisen tasomme. On turha kuvitella, että kaikki tuo ajan saatossa kertynyt osaaminen jotenkin mystisesti katoaisi sillä samalla hetkellä, kun irrottaudumme rahasta. Kaikki hyvinvointimme on peräisin reaali maailmasta, ja reaali maailmasta se muodostuu konkreettiseksi hyvinvoinniksi joko fyysisen työnteon tai – kuten nykypäivänä – teknologian ja automaation kautta. Kun teknologinen evoluutio on kerran polkaistu käyntiin, ei se sen jälkeen enää tarvitse rahaa pysyäkseen käynnissä. Positiivinen kierre ylläpitää itse itseään.

Rahaan tulee suhtautua kuin avaruusaluksen ympärille rakennusvaiheessa pystytettyihin rakennustelineisiin. Avaruusalusta ei rakenneta rakennustelineitä varten. Rakennustelineet eivät ole rakennusprojektin pääasia vaan pelkkä välttämätön välivaihe matkalla kohti korkeampia tavoitteita. Kun alus viimein on valmis nousemaan ilmaan, ei vanhoja rakenteita pakata kyytiin painoa lisäämään ja matkaa hankaloittamaan. Ne yksinkertaisesti puretaan pois tarpeettomina.

Samalla tavoin kuin rakennustelineet mahdollistavat rakentamisen, myös rahajärjestelmä mahdollisti nyky-yhteiskunnan synnyn tieteellisine ja teknologisine innovaatioineen. Kehitimme tieteellisen menetelmän, korkean teknologian ja automaation, joiden varaan voimme hyvinvointimme nojata samalla kun päästämme irti rahasta. Yhteiskuntaevoluutiomme ei voi pysähtyä rahajärjestelmään ja sen ylläpitämään apinakulttuuriin. Pystymme paljon parempaan.

Hyvinvoinnillamme ei ole mitään elimellistä yhteyttä rahaan. Rahan poistaminen ei vie meiltä pois sitä tieteellistä ja teknologista ymmärrystämme, josta kaikki todellinen hyvinvointimme on peräisin. Kun päästämme irti rahasta ja rahajärjestelmän perustalle järjestäytyneen yhteiskunnan mekanismeista, emme päästä irti mistään todellisesta. Tuolloin jätämme taaksemme vain aikansa eläneet ja tarkoituksensa jo täyttäneet rakenteet. Vapaudumme matkantekoamme hidastavasta ja hankaloittavasta taakasta. Ilman tuota taakkaa olisimme jo tieteellisesti ja teknologisesti valmiita ihmiskunnan yhteiskuntaevoluution seuraavaan vaiheeseen.

Rahajärjestelmä kelluu reaali maailmasta irrallisena. Se on vain pintapuolisesti älykäs resurssienhallintajärjestelmä, mutta silti kyllin älykäs harhauttamaan valtaosan väestöstä. Rahan älykkyys sulkee sisäänsä kaikki yhteiskunnalliset instituutiot, mukaan lukien valtiovallan, armeijan, oikeuslaitoksen, ympäristöjärjestöt, ihmisoikeusjärjestöt, uskonnolliset instituutiot ja niin edelleen. Rahan älykkyys ohjaa näkymättömän käden tavoin kaikkea yhteiskunnallista toimintaa, mutta koska käsi on näkymätön, ei sitä osata kyseenalaistaa ja niin syy yhteiskunnan kieroutumiseen löytyy aina helpommin kaikkialta muualta kuin rahasta itsestään.

Markkinoiden näkymätön käsi kahlitsee otteeseensa myös tavalliset ihmiset. Tarvehierarkian alimman tason tarpeista – ihmisen fysiologisista perustarpeista – ainakin puhdas juomavesi, ravinto ja suoja on kytketty kiinni rahajärjestelmään. Samoin tarvehierarkian toisen tason tarpeet – ihmisen turvallisuuden tarpeet – ovat laajalti rahajärjestelmästä riippuvaisia. Näin ollen rahan instituutiosta itsestään tulee välillisesti – niin kieroutuneelta kuin se kuulostaakin – yksi ihmisen fysiologisista perustarpeista. Tämä ominaisuus synnyttää ihmisen ja rahan välille luonnolliselta vaikuttavan siteen. Todellisuudessa tämä suhde on kuitenkin kaikkea muuta kuin luonnollinen.

Niinpä kaikki, mitä yhteiskunnassa tapahtuu, tapahtuu pohjimmiltaan aina rahajärjestelmän alaisuudessa. Siksi mikään ei pidä sisällään syvällisempää, pysyvämpää ja konkreettisempää muutospotentiaalia kuin rahaan itseensä kohdistuva muutospaine. Jos ihmiset tällä planeetalla kuolevat nälkään, janoon tai

nykyteknologialla hoidettavissa oleviin sairauksiin, on kyse ainoastaan huonosta suunnittelusta – vaikeasta järjestelmätason virheestä.

56. Tulevaisuuden yhteiskunta

Toisin kuin niukkuudesta ja ihmisongelmista elinvoimansa saava nykykulttuurimme, joka pyrkii turruttamaan ajattelun ja vetämään ihmisiä henkisesti alaspäin, tulevaisuuden yhteiskunta luo kokonaan toisenlaiset edellytykset paitsi fyysiselle hyvinvoinnille myös henkiselle kasvulle ja kehitykselle.

Vaikka muutos edellyttääkin ihmisiltä tietynlaista yhteiskunnallisen tietoisuuden kasvua ja ajattelutavan muutosta, ei kyse silti ole mistään yli-inhimillisestä, saavuttamattomissa olevasta suorituksesta. Päinvastoin. Perusidea on hyvin yksinkertainen. Riittää, että negatiiviseen yhteiskunnalliseen energiaan liittyvät, pitkälti tiedostamattomat yhteiskunnalliset mekanismit tuodaan tietoisuuden valoon ja korvataan yltäkylläisyyteen tähtäävällä, kaikkia ihmisiä tasapuolisesti hyödyttävällä älykkäällä yhteiskuntasuunnittelulla – positiivisella yhteiskunnallisella energialla.

On kuitenkin turha kuvitella, että tulevaisuuden yhteiskunta olisi täydellinen yhteiskunta, joka yhtäkkiä ratkaisisi kaikki ihmisongelmat ja poistaisi tyystin kaiken kieroutuneen ihmiskäyttäytymisen. Ihmiset voivat aina käyttäytyä kieroutuneesti niin halutessaan, eikä kieroutunutta käytöstä voida koskaan täysin estää rajoittamatta samalla ihmisten vapautta. Niinpä ainoa asia johon voidaan vaikuttaa on kieroutuneen käytöksen esiintymisen todennäköisyys. Nykyinen, niukkuudesta ja ihmisongelmista elinvoimansa saava negatiivinen yhteiskunnallinen energia suorastaan pakottaa ihmiset käyttäytymään kieroutuneesti. Kokonaisvaltaisella älykkäällä yhteiskuntasuunnittelulla negatiivisen käyttäytymisen todennäköisyyttä voidaan kuitenkin huomattavasti laskea. Ajan saatossa se voidaan saada katoamaan lähes kokonaan.

Tulevaisuuden yhteiskunta ei synnytä minkäänlaista rakenteellista palkkiomekanismia ihmisten kieroutuneelle käytökselle. Ei ole enää voitonmaksimointiin perustuvaa liiketoimintaa, jonka kautta kukaan voisi hyötyä ihmisongelmista tai luonnon

tuhoutumisesta. Ei niukkuutta, velkaa tai työpakkoa ihmisten käytöstä vääristämässä. Ei byrokratian rattaita inhimillisyyttä runtelemassa. Jos valtaosa ihmisten kieroutuneesta käytöksestä on seurausta perustarpeiden niukkuudesta ja eriarvoisuuden tunteesta, niin tokihan me pyrimme kadottamaan yhteiskunnasta eriarvoisuuden ja niukkuuden – sen sijaan että tyydymme kirjoittamaan lisää lakeja, rakentamaan lisää vankiloita ”rikollisille” ja pidentämään heidän tuomioitaan. Oireiden lievittämisen sijaan keskitytään sairauden parantamiseen.

Ajan saatossa positiivisen yhteiskunnallisen energian varaan rakentuu kokonaan uusi kulttuuri, jonka uudet sukupolvet omaksuvat luonnollisesti kasvaessaan osaksi uutta yhteiskuntaa. Heidän silmissään menneisyyden maailma näyttäytyy primitiivisenä ja brutaalina. Uuden sukupolven myötä tarve vanhojen rakenteiden olemassaololle katoaa lopulta kokonaan. Ihmiskunnan painajainen loppuu.

Kun ihmisten ei enää tarvitse tehdä päivästä toiseen työtä vain pysyäksään hengissä eikä ketään tarvitse enää pelotella tai pakottaa mihinkään, pääsevät ihmiset vihdoinkin toteuttamaan korkeampia tarpeitaan. Pelon ja pakon sijaan ihmiset tekevät työtään tiedon nälkäänsä, uteliaisuutensa ja sisäisen tyydytyksensä ohjaamina. Kaikki työ on mielekästä, antoisaa ja – mikä tärkeintä – yleishyödyllistä. Kaikki tasapainoisen ja positiivisesti virittyneen resurssienhallintajärjestelmän puitteissa tehty työ tuottaa konkreettista hyvinvointia paitsi tekijälle itselleen myös kaikille muille ihmisille. Tämä on korkein saavutettavissa oleva palkkio. Tulevaisuuden yhteiskunnassa ihmisiä arvostetaan sen perusteella, kuinka he ovat edistäneet ihmiskunnan hyvinvointia – sen sijaan, että tarkkailtaisiin kuinka paljon ihmiset ovat tienanneet rahaa. Rahan varaan rakentunut palkkiomekanismi, jossa ihminen voi rikastua hyötymällä ihmisten tai ympäristön pahoinvoinnista, paljastuu luonteeltaan hyvin primitiiviseksi.

Koko kulttuuri muuttuu tavalla, jota nykyihmisen on vielä vaikea käsittää. Tulevaisuuden yhteiskunta koostuu vapaista ihmisyksilöistä, jotka toteuttavat monimutkaisia hankkeita ja vaikuttavat yhteiskunnalliseen toimintaan ilman muodollista organisaatiota, hierarkkisuutta, johtajuutta tai päätöksentekojärjestelmää, mutta jotka itsenäisesti organisoituessaan yltyvät yhtä hyviin ja vielä parempiin lopputuloksiin kuin perinteisten järjestäytymistapojen avulla.

Kun ihmisten hyvinvointi ei ole enää sidottu rahaan ja kun kaikki vastenmieliset työtehtävät on automatisoitu, ketään ei voi eikä tarvitse pakottaa tai houkutella mihinkään. Ihmiset hakeutuvat luontaisesti omien kiinnostuksenkohteidensa pariin. Sinun tai perheesi hyvinvointi ei ole riippuvainen oman työsi onnistumisesta. Kaikkien ihmisten hyvinvointi on taattu jo lähtökohtaisesti. Niinpä ihmiset osallistuvat yhteiskunnan hyvinvoinnin muodostamiseen puhtaasti sisäisen tyydytyksen palkitsemina. Raha ei ole toiminnan moottori, vaan itse tekeminen. Aidosti arvokas ja yleishyödyllinen työ palkitsee tekijänsä. Kaikki tapahtuu vapaaehtoisesti. Silti – tai juuri sen vuoksi – ihmiset ottavat osaa yhteisen hyvän tuottamiseen enemmän kuin koskaan aikaisemmin.

Enää tulevaisuus ei näytä uhkaavalta ja ahdistavalta. Kun inhimillisen hyvinvoinnin ja luonnontieteellisen ymmärryksen välinen suhde oivalletaan ja kun tuota ymmärrystä sitten sovelletaan älykkääseen yhteiskuntasuunnitteluun, paljastuu rahan, talouden ja politiikan valhe vihdoinkin kaikessa laajuudessaan. Kaikki menneen maailman kurjuus ja kärsimys paljastuvat pohjimmiltaan itse aiheutetuiksi. Ne pysyvät hengissä vain ihmisten tiedostamattomuuden turvin. Ihmiskunnan yhteiskuntaevoluution suurin yksittäinen murros on käynnistynyt. Typertyneinä ihmiset tulevat muistelemaan mennyttä maailmaa, jossa ihmisten hyvinvointi oli kiinteästi sidottu ihmisten pahoinvointiin; jossa niukkuutta ja ihmisongelmia ylläpidettiin rakenteellisesti. Kuinka kaukaiselta ja vieraalta se heidän silmissään nyt näyttääkään.